

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2564

Vol. 4 No. 2 July - December 2021

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2564

จำนวนพิมพ์ : 10 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และผลงานทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ที่ปรึกษาวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพพรหมธี, รศ.ดร.

พระสุรธรรมเมธาภรณ์, ผศ.

พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.

พระครูปริยัติกิตติธารัง, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.

ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปลัดระพี พุทธิสาร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

รศ.ดร. ดวงตา สราญรมย์

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

รศ. พล.ท.ดร. วีระ วงศ์สรรค์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

รศ.ดร. สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร. ธีชชนันท์ อิศรเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร. บุษกร วัฒนบุตร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผศ.ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์

มหาวิทยาลัยแสงธรรมฟอร์ต

ผศ.ดร. อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผศ.ดร. สมคิด ดวงจักร

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

น.อ.ดร. นภัทร์ แก้วนา

วิทยาลัยการทัพอากาศ

ผศ.ดร. วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อ.ดร. กฤษณะ ทองแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผศ.ดร. อธิวุฒิ หมั่นมี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองจัดการ:

อาจารย์ ดร. สุภัทรชัย สีสะใบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ ดร. นิกร ศรีราช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. กรกต ชำบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผศ.ดร. สุริยา รักษาเมือง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สามเณรเดชาวิชญ์ กายะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 093-6359515

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

Vol.4 No.2 July - December 2021

Number of prints: 10 copies

Release Date Is 2 Copies Per Year.

Issue 1 January – June.

Issue 2 July – December.

Objective:

This Journal is academic journal in Humanities and Social science with the purpose of promote and support lecturer, academican, student and interested person have opportunity to publish academic work that focus to present both Thai and English article for body of knowledge in innovation of integration Buddhism, Social science, Humanities and Business. Accepting articles in both Thai and English.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Phra Dhamwacharabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sophonphutthisat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Sophonvachiraphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atchariyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
-----------------------------------	---

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhiso

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom

Rajapruk University

Assoc. Prof. Lt. Gen. Dr. Weera Wongsan

National Defence College of Thailand

Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom

Rajabhat Maha Sarakham University

Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen

Silpakorn University

Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut

North Bangkok University

Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit

Stamford International University

Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman

Suan Dusit University

Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak

Chom Bueng Rajabhat University

Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak

Air Force College

Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam

Surindra Rajabhat University

Dr. Kitsana Thongkaeo

Suratthani Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Management Division:

Dr. Suphattharachai Sisabai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Nigorn Srirat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Korakot Chabundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dechawit Kaya

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of Buddhist Innovation and Management.

Buddhist Management Foundation

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170.

Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF BUDDHIST INNOVATION AND MANAGEMENT

1. พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Brahmapundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
2. พระธรรมรัตนารักษ์, ดร.
Dr. Phra Thammaratanaporn	วัดเขียนเขต จังหวัดปทุมธานี
Wat Khian Khet, Pathum Thani Province
3. พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Thepvatjarabundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
4. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
5. พระราชวัลลาจารย์, ดร.
Dr. Phra Rajwallapajan	วัดหนองหอย จังหวัดราชบุรี
Wat Nong Hoi, Ratchaburi Province
6. พระเมธาวิเชียร, รศ. ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
7. พระสมุทรวิจิตรโสภณ, ดร.
Dr. Phra Samut Wachirasopon	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
8. พระพิพัฑฒโรดม
Phra Phiphatphatcharodom	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
9. พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
10. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phra Udomsithinayok	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
11. พระเมธีวราภรณ์
Phra Metheewaraporn	วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Wat Phananchong Worawihan, Ayutthaya
12. พระครูโอภาสรัตนกิตติ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhu Opasnonthakit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
13. พระครูนันทกิจโกศล, ดร.
Dr. Phrakru Nonthakitkosol	วัดอ่วมอ่องประชาชนภูมิ จังหวัดนนทบุรี
Wat Uam Ong Prachanarimit, Nonthaburi
14. พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, ดร.
Dr. Phrakhu Kosol Thammanusit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
15. พระครูพิศิษฐ์ประชาณาท, ดร.
Dr. Phrakhu Phisitprachanat	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
16. พระครูวิสุทธิสลาภิวัฒน์, ดร.
Dr. Phrakhu Wisuttilapiwat	วัดไผ่ล้อม จังหวัดสระบุรี
Wat Phai Lom, Saraburi Province

17. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
18. พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
19. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปณฺโณ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangharakchakkrut Phuripanyo	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
20. พระคมสัน จิตเมธโส, ผศ.
Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
21. พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
22. พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, ดร.
Dr. Phrakhruvinaithon Ekk Jinawangso	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
23. ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง
Prof. Dr. Boonton Dockthaisong	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
24. ศาสตราจารย์ ดร. จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์
Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
25. ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
Prof. Dr. Thirapat Serirangsan	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University
26. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โสวเกษม
Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
27. รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิษฐ์ ศรีทอง
Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
28. รองศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์ จันทะนี
Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
29. รองศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ หามนตรี
Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
30. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปู
Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
31. รองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก
Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
32. รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
33. รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน นามสนธิ
Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
34. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีชนันท์ อิศรเดช
Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

35. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ นิยมางกูร
Assoc. Prof. Dr. Surin Nitamangkoon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
36. รองศาสตราจารย์ ดร. พิเชฐ ทั่งโต
Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
37. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
38. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
39. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
40. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยุทธ ชีโนกุล
Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
41. รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงวงดี
Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
42. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว
Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Hua Chiew Chalermprakiet University
43. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
44. รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
45. รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักษ์สัตย์
Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
46. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
47. รองศาสตราจารย์ ดร. สรรเสริญ อินทรรัตน์
Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
48. รองศาสตราจารย์ ดร. จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. รองศาสตราจารย์ ดร. ภักดี โพธิ์สิงห์
Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
50. รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา เคนาภูมิ
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
51. รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
52. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สรรสวัสดิ์สุทธิ
Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

53. รองศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมาก
Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Thepsatri Rajabhat University
54. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
Suan Dusit Rajabhat University
55. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร. สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthitikan
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Department of Corrections, Ministry of Justice
56. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล
Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
57. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
58. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
59. รองศาสตราจารย์ ดร. ศรชัย ท้าวมิตร
Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
60. รองศาสตราจารย์ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก
Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
61. รองศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน
Assoc. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
62. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
Assoc. Prof. Wichai Thamchop
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
63. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลัพลึง คงชนะ
Asst. Prof. Dr. Phlapplueng Khongchana
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี เพชรนาจกร
Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสิน ปัญญาวุฒตระกูล
Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข
Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Chandrakasem Rajabhat University
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ ลิทธิ์สูงเนิน
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์
Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
Stanford University
70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. อนันท์ ใจสมุทร
Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Surat Thani Rajabhat University

71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก
Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
มหาวิทยาลัยนครพนม
Nakhon Phanom University
72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร วัฒนบุตร
Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด ดวงจักร
Asst. Prof. Dr. Somkhith Duangchak
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญชู ภูศรี
Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชชุกร นาคธน
Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชวาล แอร่มหล้า
Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุภูมิ เขตจัตุรัส
Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khonkaen University
78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย สติมัน
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
Asst. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาวณี เผือกบัวขาว
Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ สนวา
Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi Et Rajabhat University
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐพล เย็นใจมา
Asst. Prof. Dr. Rattapol Yenjaima
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวดี หมั่นมี
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุวัต กระสังข์
Asst. Prof. Dr. Anuwat Krasang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiroj
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
90. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
91. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
92. อาจารย์ ดร. อนงค์วิญา สาริบุตร	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Dr. Anongwitya Saribut	Ramkhamhaeng University
93. อาจารย์ ดร. วิยะดา วรานนท์วนิช	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Dr. Wiyada Waranonwanit	North Bangkok University
94. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Dr. Kitsana Thongkaeo	Suratthani Rajabhat University
95. อาจารย์ ดร. จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Dr. Chitwimon Khlaisuban	Suan Dusit University

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการนี้เป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2564 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สารบัญ

๐๐-----๐๐	
กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(6)
บทบรรณาธิการ	(12)
สารบัญ	(13)
บทความวิจัย :	
การพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี	
พระธรรมธรรณิราม สีลเตโช	1
ประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม	
พระมหากันตীনทร์ กนตสีโล	9
การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	
พระธีรภัทร์ นาถสีโล	18
การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	
พระจิรวุฑฒ์ สุธมโม	30
การให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี	
ฐานิดา พานิชเจริญ	39
ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	
ณัฐวรรณ พงษ์อินทราภรณ์	48
บทความวิชาการ:	
เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ของหลวงปู่แดง นนทิโย: กับการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา	
พระเอกลักษณ์ อชิตโต, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระฉัตรชัย อธิปัญญา, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, สุภัทรชัย สีสะใบ	57

การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่าย ลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรสงคราม พระครูพิศิษฐ์ประทานภ, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, สุภัทธชัย สีสะใบ	69
แนวทางการขับเคลื่อนพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงเกษตรพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาพอเพียงสู่โคกหนองนาโมเดล จังหวัดสุรินทร์ วาสนา แก้วหล้า, พระครูพิศิษฐ์ประทานภ (ประยูร นนฺทีโย), พระเอกลักษณ์ อชิตโต, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร	81
แม่สอดศึกษา: หลากชาติพันธุ์สู่พหุลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา วรพจน์ วิเศษศิริ, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร	96
ภาคผนวก	111
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	112

การพัฒนาการจัดการศึกษาระบบการศึกษาของคณะสงฆ์
อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี*

EDUCATION MANAGEMENT DEVELOPMENT IN DHAMMA STUDY OF SANGKHA
ADMINISTRATION IN MUEANG DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE

พระธรรมธรรมากร สีสเตโช

Phrathammathornthiram Stlatejo

วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

Wat Yai Suwannaram Worawihan Phetchaburi Province

E-mail: Phiraphon.8987@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการพัฒนาการจัดการเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี พบว่า สภาพการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบการศึกษาของคณะสงฆ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและอุปสรรค คือครูที่เป็นพระภิกษุสามเณรสอนธรรมศึกษายังมีจำนวนน้อย ที่สอนอยู่ก็สอนหลายวิชา ขาดการสรรหาบุคลากรที่เหมาะสมในการสอน วิชาที่เกี่ยวกับธรรมะขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะและวิธีการสอนที่ทันสมัย ใช้วิธีการสอนแบบไม่ทันสมัย ไม่มีเทคนิคใหม่ ๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจในการเรียน ดังนั้นได้แก่ เพิ่มบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนพระปริยัติธรรมให้มากขึ้น แยกสอนตามรายวิชาไปสรรหาครูที่ทำหน้าที่สอนพระปริยัติธรรมรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น โดยทดสอบวัดความรู้ และทดลองปฏิบัติหน้าที่การสอนจริง ส่งครูที่ทำหน้าที่สอนให้ได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ วิธีการสอน ให้ได้รับการอบรมเรียนรู้รูปแบบวิธีการสอนที่ทันสมัย

คำสำคัญ: การพัฒนา; การจัดการ; ธรรมศึกษา

Abstract

This article was a study of opinions level, comparison level of managing development, and study problems, obstacles and suggestions to develop the management of Dhamma study of monks' administration in Mueang District, Phetchaburi Province. This was a mix-method research, found that the condition of the development of Dhamma education management in general was at a high level,

* Received March 12, 2021; Revised April 8, 2021; Accepted September 5, 2021

different personal factors had different opinions and therefore rejected the research hypothesis. The problem and obstacle was that the teachers who teach Dhamma studies were still a small number, lack of recruiting the right person to teach with knowledge, skills, and modern teaching methods which make the lack of interest in learning. Therefore, the suggestion was to increase the number of new personnel by testing the knowledge and experimenting with the actual teaching duties, providing them a training to develop their knowledge, skills, and modern teaching method.

Keywords: development; management; Dhamma study

บทนำ

สถาบันพระพุทธศาสนากับการศึกษามีความเกี่ยวเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาของทุกคนไม่ว่าจะเป็นเชื้อพระวงศ์ บุตรหลานขุนนาง คหบดี จนกระทั่งถึงราษฎรทั่วไป สถาบันพระพุทธศาสนากับการศึกษามีความเกี่ยวเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาของทุกคนไม่ว่าจะเป็นเชื้อพระวงศ์ บุตรหลานขุนนาง คหบดี จนกระทั่งถึงราษฎรทั่วไป

ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษในการจัดการศึกษา อยู่ในกลุ่มประเภทโรงเรียนเฉพาะทาง เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มุ่งเน้นการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร เพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพที่จะสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้า อยู่ใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม และมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนส่งเสริม ใช้งบประมาณสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

จากประเด็นที่กล่าวข้างต้น จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี อันจะเกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากนักเรียนที่เรียนธรรมศึกษา ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ โรงเรียนในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี คือ สังกัดโรงเรียนปริยัติรังสรรค์ และโรงเรียนสุวรรณรังสฤษฎ์วิทยาลัย จำนวน 420 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 จังหวัดเพชรบุรี, 2562) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคาดหวังของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี โดยรวม (n=205)

การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี	ระดับความคาดหวัง		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านครูสอน	4.02	0.293	มาก
ด้านวิธีสอน	3.96	0.350	มาก
ด้านองค์ประกอบของชุมชน	4.01	0.330	มาก
โดยรวม	4.00	0.248	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.248) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านครูสอน ด้านองค์ประกอบของชุมชน ด้านวิธีสอน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังที่มีต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	1.793		0.074	✓	
อายุ		1.347	0.262	✓	
ระดับชั้น		0.262	1.347	✓	
วุฒิการศึกษา		2.596	0.054	✓	

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพบว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี เพศ อายุ ระดับชั้น วุฒิการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี

คุณลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านครูสอน	ครูที่สอนพระปริยัติธรรมมีจำนวนน้อย ที่สอนอยู่ก็สอนหลายวิชา	เพิ่มบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนพระปริยัติธรรมให้มากขึ้น แยกสอนตามรายวิชาไป
ด้านวิธีสอน	ใช้วิธีการสอนแบบไม่ทันสมัย ไม่มีเทคนิคใหม่ๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจในการเรียน	พัฒนารูปแบบวิธีการสอนให้ทันสมัยมากขึ้นจะได้นำมาใช้พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น
ด้านองค์ประกอบชุมชน	สถานที่เรียนอยู่ที่แออัด ไม่สงบ และมีเสียงรบกวนจากภายนอก	จัดสถานที่เรียนให้เหมาะสม มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ ที่มีคุณลักษณะ ตามข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านครูสอน ครูที่สอนพระปริยัติธรรมมีจำนวนน้อย ที่สอนอยู่ก็สอนหลายวิชาเพิ่มบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนพระปริยัติธรรมให้มากขึ้น แยกสอนตามรายวิชาไปด้าน

ด้านวิธีสอน ใช้วิธีการสอนแบบไม่ทันสมัย ไม่มีเทคนิคใหม่ๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจในการเรียนพัฒนารูปแบบวิธีการสอนให้ทันสมัยมากขึ้นจะได้นำมาใช้พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น

ด้านองค์ประกอบชุมชน สถานที่เรียนอยู่ที่แออัด ไม่สงบ และมีเสียงรบกวนจากภายนอกจัดสถานที่เรียนให้เหมาะสม มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

การพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ ด้านครูสอน ด้านวิธีสอน ด้านองค์ประกอบของชุมชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน เห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุรชาติ สิริเตโช (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาของนักเรียนในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสูตรธรรมศึกษาและวิธีการสอนของพระภิกษุที่ทำการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากอยู่ 4 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลิกภาพของภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา ด้านเนื้อหาของหลักสูตร และด้านการวัดและการประเมินผล

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาของนักเรียนในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ปรากฏว่าวุฒิภาวะของนักเรียนยังมีความไม่พร้อมทั้งเนื้อหาวิชาที่ยากเกินไป หลักสูตรมีเนื้อหาสาระที่เข้าใจยาก เนื้อหาวิชาที่ทำการสอนมากเกินไป ศัพท์ภาษาธรรมะในหลักสูตรที่ใช้สอนมีมากเกินไป ด้านบุคลิกภาพของภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา ส่วนมากมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียนน้อยเกินไป การใช้วาจาที่ไม่สุภาพ การแสดงกิริยามารยาทไม่เหมาะสม ด้านการเรียนการสอน การดำเนินการสอนไม่ค่อยแม่นยำ ในเนื้อหาวิชาที่ทำการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล ควรจัดทำแบบทดสอบ เพื่อเป็นการฝึกหัดและทบทวนบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียนเป็นระยะๆ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการพัฒนารจัดการศึกษาระรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การพัฒนารจัดการศึกษาระรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา วุฒิการศึกษาระรมศึกษา ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนารจัดการศึกษาระรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร เสาวภา (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องพุทธศาสนสุภาษิต หลักสตรนักรรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี” ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องพุทธศาสนสุภาษิต หลักสตรนักรรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี คิดจากค่าคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 89.83 หรือสรุปได้ว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่พัฒนาขึ้น และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีประสิทธิภาพ 89.83/88.61 ที่กำหนดไว้ในสมมติฐานข้อที่ 1

2) ความคงทนในการเรียนของผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องพุทธศาสนสุภาษิต หลักสตรนักรรรมและธรรมศึกษาชั้นตรีที่พัฒนาขึ้น คิดจากค่าคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบทดสอบรวมแบบสุ่มของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มรวมกัน ลบด้วยคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบทดสอบรวมหลัง 7 วัน ของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มรวมกัน คิดเป็น 8.61 % มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน เท่ากับ 0.08 หรือสรุปได้ว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่พัฒนาขึ้น และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีความคงทนทางการเรียนลดลงไม่เกิน 10 % ตามที่กำหนดไว้ในสมมติฐานข้อที่ 2

3) ผลจากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต หลักสตรนักรรรมและธรรมศึกษาชั้นตรีที่พัฒนาขึ้น ปรากฏว่าระดับความพึงพอใจของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มรวมกันอยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.97 ซึ่งอยู่ในระดับมา ตรงตามที่กำหนดไว้ในสมมติฐานข้อที่ 3

องค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพ ได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี สามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางกลยุทธ์ สร้างกระบวนการ วิธีสอนจริยธรรมที่ดึงดูดและน่าสนใจ
2. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยจัดหาปราชญ์ชาวบ้านหรือพระภิกษุที่มีความรู้ในพื้นที่ในการให้การศึกษอบรม

3. ควรวางนโยบายการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในทางจริยธรรม

4. ควรสนับสนุนให้มีการจัดสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ครูผู้สอนควรมีการวางแผนการสอนให้เหมาะสมกับเวลาและนักเรียน

2. ควรมีการจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่เพื่อเป็นให้นักเรียนมีประสบการณ์และได้แสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่างๆ

3. ควรมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

4. ควรมีการอบรมกระบวนการเรียนการสอนจริยศึกษาร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. ขยายพื้นที่ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาไปสู่ระดับจังหวัดหรือ ภูมิภาคเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาระบบการเรียนการสอนวิชาธรรมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปิสชินเนสอาร์แอนด์ดี.

พระมหาสุรชาติ สิริเตโช. (2555). *ศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนธรรมศึกษาของนักเรียนในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิไลพร เสาวภา. (2552). *การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องพุทธศาสนสุภาษิต หลักสูตรนิกธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 จังหวัดเพชรบุรี. (2562). *ทะเบียนโรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย*. เพชรบุรี: โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์.

ประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม*

EFFECTIVENESS OF EDUCATIONAL MANAGEMENT IN PHRARIYATTIDHAMMA PALI
SECTION OF THE SANHGA IN SAMUTSONGKHRAM PROVINCE

พระมหากันตินันท์ กนตสีโล

Phramaha Guntinun Guntasilo

วัดแก้วฟ้า จังหวัดสมุทรสงคราม

Wat Kaew Fa, Samut Songkhram Province

E-mail: kantinanhengsakul@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ประสิทธิภาพ และแนวทางการพัฒนา ประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นเชิงคุณภาพ พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ให้ความสำคัญมากขึ้น ครูผู้สอนมีพอเพียง มีเทคนิคการสอน มีการอบรมเทคนิคการสอนแบบสมัยใหม่ มีการจัดตั้งกองทุนสหบาลีศึกษาประจำจังหวัด เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดมทุนจากคณะสงฆ์สนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สำนักเรียนบาลีได้มีการกำหนดการวางแผนเกี่ยวกับสื่อวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี มีระบบการบริหาร 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การจัดการ; การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

Abstract

The objective of this thesis was to study general conditions, effectiveness, and development of the effectiveness of Phrapariyattidhamma Pali Section education management of the Sangha in Samut songkhram province, using qualitative research the Ecclesiastical Governor gave more priority to personnel. There were an adequate number of teachers with teaching techniques. Teachers and educators have been trained in modern teaching techniques. Interdisciplinary Pali Studies School Fund was established in province. The Ecclesiastical Governor did fund-raising through the Sangha to support Phrapariyattidhamma School in Pali Section. Pali Studies school

* Received March 13, 2021; Revised April 18, 2021; Accepted September 5, 2021

scheduled annual planning for all media equipment and tools using in school. Management has been divided into 4 functions: Academic Management, Budget Management, Personnel Management, Administration Management.

Keywords: Effectiveness; Management; Education in Phrapariyattidhamma Pali Section

บทนำ

บาลี เป็นชื่อของภาษาที่รักษาพระพุทธพจน์ ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่อยู่คู่กับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามิให้ผิดเพี้ยนหรือวิบัติสูญหายไป ทำให้พระพุทธศาสนาตั้งมั่นมาจนถึงสมัยปัจจุบัน เพียงแต่สมัยพุทธกาลเรียกว่าภาษามคธตามชื่อของแคว้นมคธที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นศูนย์กลางของการประกาศหลักคำสอนของพระองค์ แต่ไม่ได้เรียกว่าภาษาบาลี ดังเช่นปัจจุบัน การศึกษามคธหรือบาลีในสมัยนั้น คือการศึกษาพระพุทธพจน์จากพระพุทธเจ้าโดยตรง ภาษามคธหรือบาลีเป็นภาษาที่ชาวมคธใช้พูดสื่อสารกันอยู่รอบข้างพระพุทธเจ้า เป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถรู้และเข้าใจความหมายได้โดยง่าย การศึกษาหลักไวยากรณ์ของภาษามคธหรือบาลีจึงไม่มีความจำเป็นมากนัก เพราะแม้ไม่ศึกษาหลักไวยากรณ์ของภาษา ก็สามารถเข้าใจสาระสำคัญของคำสั่งสอนได้เป็นอย่างดี (พระมหาฉลาด ปริญาโณ, 2530)

ในการสังคายนาครั้งที่ 5 พระพุทธทศเถระกับพระมหาติสสเถระเห็นความเสื่อมทรามแห่งพระพุทธศาสนา จึงได้นัดประชุมพระสงฆ์ 1,000 รูป ประารภเหตุนี้กระทำให้สังคายนาพระธรรมวินัยที่มหาวิทยาลัย โดยมีพระพุทธทศเถระเป็นประธาน มีพระมหาติสสเถระเป็นผู้วิชันา พระเจ้าวัฏฏคามณีอภัยเป็นศาสนูปถัมภก ทำอยู่ 1 ปี จึงสำเร็จ และได้มีการจารึกพระไตรปิฎกเป็นอักษรลงในใบลาน นับว่าเป็นครั้งแรก ที่ใช้อักษรเป็นเครื่องจดจารพระพุทธวจนะทั้งสิ้น และนับเป็นสังคายนาครั้งที่ 2 ในลังกาทวีป (พระกวีวรรณ (จันทน์ ชุตินธโร), 2556)

ในประเทศไทยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นการศึกษาดั้งเดิมที่คณะสงฆ์ดำเนินการมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน มีระบบและระเบียบการ อันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุมเป็น การศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป มีเกียรติประวัติและเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนาเพื่อรับใช้พระศาสนา (พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ สุชาติ), 2549)

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของจังหวัดสมุทรสงคราม มิได้มีการรวมหลาย ๆ สำนักภายในจังหวัดมาเรียนร่วมกัน หากแต่มีการจัดการเรียนการสอนที่สำนักเรียนของวัดตนเอง จึงทำให้มีแนวคิดในการจัดการศึกษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาแผนกนี้เท่าที่ควร และผู้เรียนด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีลดน้อยลง จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรากฏออกมาในแต่ละปีการศึกษาค่อนข้างต่ำ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับปริญญาต่างๆ ของสำนักเรียนคณะจังหวัดสมุทรสงคราม ในแต่ละปี การศึกษานั้นมีจำนวนผู้สอบได้น้อยลงแสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักเรียนคณะจังหวัดสมุทรสงคราม ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงต้องได้รับการ ปรับปรุงแก้ไขอีกมาก

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดใน คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม จึงสนใจศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยใช้เป็น สารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัด สมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัด สมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหา ตามแนวคิด ทฤษฎี 4M ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอุปกรณ์เครื่องมือ และด้านการ บริหารจัดการ ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informants) จากผู้ที่มี คุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 17 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้เป็น แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความ จากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้อง กับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์ ประกอบบริบท

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัด สมุทรสงคราม พบว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนบาลีมีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาหลักสูตรบาลีมากยิ่งขึ้น แต่การจัดการศึกษานี้ยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไข ทั้งด้าน บุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอุปกรณ์เครื่องมือ และด้านการบริหารจัดการ

2. ประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ด้านบุคลากร เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ให้ความสำคัญมากขึ้น ครูผู้สอนมีพอเพียง มีเทคนิคการสอน มีการอบรมเทคนิคการสอนแบบสมัยใหม่ มีการเสริมขวัญและกำลังใจให้กับครูผู้สอน การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา ด้านงบประมาณ มีการจัดตั้งกองทุนสหบาลีศึกษาประจำจังหวัด เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดมทุนจากคณะสงฆ์สนับสนุนโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างเป็นระบบตามแบบมาตรฐาน มีบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายเดือน และสรุปเป็นรายงานประจำปี ด้านอุปกรณ์เครื่องมือสำนักเรียนบาลีได้มีการกำหนดการวางแผนเกี่ยวกับสื่อวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี โดยดูจากความต้องการของครูผู้สอนและของนักเรียนเป็นหลัก ให้ความสำคัญเพียงพอต่อความต้องการ ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารดูแลในการบังคับบัญชาบุคลากร ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาบาลีนั้น แบ่งการบริหารเป็น 4 ด้าน คือ การงานบริหารทางด้านวิชาการ การบริหารงานทางด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ ด้านบุคลากร ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ หรือไปศึกษาดูงานจากสำนักเรียนอื่น ๆ ให้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ด้านงบประมาณ พระสังฆาธิการ ควรมีการดูแลจัดหางบประมาณและการจัดใช้งบประมาณ ควรมีการจัดตั้งประธานและคณะกรรมการในการดูแลด้านงบประมาณ และโครงสร้างทางด้านงบประมาณที่เด่นชัดมากขึ้น ควรมีการใช้จ่ายงบประมาณด้วยความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ ควรจัดทำรายการใช้จ่ายบันทึกบัญชีรายรับและรายจ่ายในแต่ละเดือน สรุปรายรับรายจ่ายทั้งตลอดปีการศึกษา ด้านอุปกรณ์เครื่องมือ ควรจัดหาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อ การเรียนการสอนที่ทันสมัย ควรทำบัญชีเพื่อบันทึกจำนวนของสื่อการเรียนการสอน คอยรักษาดูแล และตรวจเช็คให้อยู่ในสภาพที่ดี ถ้ามีการชำรุดเสียหายจะได้จัดการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี ควรมีการจัดอบรมแก่ครูผู้สอนในเรื่องของสื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่มากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ ควรมีคณะกรรมการในการดูแลให้ความสำคัญ และมีการบริหารจัดการในทิศทางเดียวกัน ควรมีนโยบายมอบให้แต่ละสำนักเรียนเพื่อดำเนินการตาม

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ผล ดังนี้ ด้านบุคลากร พบว่า พระสังฆาธิการระดับปกครองภายในจังหวัดสมุทรสงครามควรที่จะมีความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ หมั่นออกตรวจเยี่ยมตามคอยดูแลช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ครูผู้สอนหรือนักเรียน คอยดูแลด้านปัญหาต่าง ๆ และช่วยเจ้าสำนักเรียนแก้ไขปัญหา ผู้บริหารสำนักเรียนบาลีควรมีการจัดครูผู้สอนให้สอนตามความสามารถ

หรือตามความถนัดในวิชาที่ตนเองสอน ควรมีการจัดอบรมครูผู้สอน ตรวจสอบการวางแผนการสอนของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศการสอน มีการประชุมเพื่อแนะนำครูผู้สอน ควรมีการจัดการอบรมบาลีก่อนสอบ ควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรภายใน สำนักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้แก่บุคลากรที่อยู่สำนักเรียนอื่นเพื่อพัฒนาทัศนคติทางการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโสภณวิราวุธ (นิคม ญฺญวโร) (2557) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า มีสำนักเรียนน้อยจนถึงน้อยมาก การศึกษาบาลีเป็นของ ยากลำบากทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องอาศัยความจำและความเข้าใจ หลักสูตร อภิธรรมนั้นค่อนข้างที่จะเน้นเฉพาะความจำ เป็นหลักสูตรที่เน้นความจำ ใครจำได้ก็สอบได้ ใครจำไม่ได้ก็สอบไม่ได้ การเรียนการสอนวิชาบาลี ในต่างจังหวัดมีปัญหาและอุปสรรคมาก ๆ เพราะการเรียนบาลีต้องใช้ ต้นทุนที่ค่อนข้างสูง อุปสรรคเกี่ยวกับสำนักเรียนต่างจังหวัดจะมีสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ด้านงบประมาณ พบว่า พระสังฆาธิการระดับปกครองควรมีการบริหารจัดการด้านงบประมาณให้มีความคล่องตัวและมีอิสระในการใช้จ่ายงบประมาณของแต่ละสำนักเรียน ควรมีการจัดบุคลากรให้เป็นฝ่ายธุรการการเงินเพื่อที่จะเข้ามาจัดการดูแลเรื่องงบประมาณในสำนักเรียนบาลี ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลจัดหาและการจัดใช้งบประมาณอย่างชัดเจน มีโครงสร้างทางด้านงบประมาณที่จะใช้ในสำนักเรียนอย่างเด่นชัด สามารถตรวจสอบได้ โดยทางคณะกรรมการจะต้องมีการวางระเบียบให้เป็นระบบที่มีมาตรฐาน และจัดทำรายการใช้จ่ายต่าง ๆ อย่างละเอียด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธโรธัญ สุวฑฺฒ (สนขาว) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พบว่า ด้านงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนงบประมาณในปัจจุบันยังไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดย คณะสงฆ์ในจังหวัดร่วมกันสนับสนุนการบริหารงบประมาณต้องจัดให้กับสำนักเรียนตามที่สมควร ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ทางสำนักเรียนบาลีจะต้องมีฝ่ายบุคลากรผู้ดูแลหรือที่เรียกว่าฝ่าย โสตทัศนศึกษาในการจัดหาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยให้เพียงพอต่อความต้องการของครูผู้สอนและความต้องการของนักเรียน ควรมีการจัดทำบัญชีเพื่อบันทึกจำนวนของสื่อการเรียนการสอนหรือวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นอย่างชัดเจน จะต้องหมั่นตรวจตราวัสดุและ สื่อการเรียนการสอนเหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดอบรมแก่ครูผู้สอนในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ ต้องคอยรักษาดูแลและตรวจเช็คให้อุปกรณ์เหล่านั้นอยู่ในสภาพที่ได้อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิชาญ นราธิป (แก้วพิพัฒน์) (2558) ได้วิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า ควรนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดการอบรมบาลีก่อนสอบ สร้างแรงจูงใจให้ ผู้ศึกษาเห็นคุณค่าของการเรียน ด้านการบริหารจัดการ สำนักเรียนบาลีจะสามารถมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีได้นั้น การบริหารจัดการถือเป็นหัวใจสำคัญในการดูแลรับผิดชอบในงานด้านต่าง ๆ ของทางสำนักเรียน มีคณะกรรมการในการดูแลเรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

มีการบริหารจัดการการศึกษาของสำนักเรียนบาลีในแต่ละแห่งภายในจังหวัดให้มีทิศทางเดียวกัน มีการหมั่นตรวจเยี่ยมสำนักเรียนต่าง ๆ โดยพระสังฆาธิการระดับปกครอง รวมทั้งให้การสนับสนุนในการจัดการเรียน การสอนพระบาลี รับทราบถึงปัญหาและอุปสรรคภายในสำนักเรียนต่าง ๆ และร่วมแก้ไขกับเจ้าสำนักเรียนบาลี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศรวุฒิ สิริวิณโณ (จิตรจำนงค์) (2557) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า ควรให้ความสำคัญกับนักเรียนและครูสอนอย่างเต็มที่ ควรมีการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ ดึงดูดให้ผู้เรียนมีอารมณ์ร่วมในการเรียนมากขึ้น มีการสนับสนุนด้านงบประมาณที่เพียงพอ และควรมีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการสอนให้แก่ครูสอน ควรจัดซื้อ จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยอย่างเพียงพอ มีการจัดอบรมครูสอนให้มีความรู้ความเข้าใจในการนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ให้เกิดประโยชน์เต็มที่

องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัยดังแสดงในแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 ประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

ประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับปกครองให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการนิเทศการสอนภายในสำนักเรียน จัดให้มีการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ด้านเทคนิคการสอนการสอน กำหนดโครงสร้างบุคลากรและขอบข่ายการทำงาน และอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระบาลี ด้านงบประมาณ ได้แก่ จัดตั้งกองทุนสนับสนุนสำนักเรียนบาลีในจังหวัดสมุทรสงครามอย่างเป็นระบบ มีคณะกรรมการดำเนินงานด้านงบประมาณอย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐาน มีระบบการตรวจสอบบัญชีรายรับ-รายจ่ายตามแบบมาตรฐาน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมสนับสนุนการศึกษา ด้านอุปกรณ์เครื่องมือ ได้แก่ สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน มีการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดการอบรมการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ หมั่นตรวจตราวัสดุและสื่อการเรียนการสอนเหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอ และมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อความต้องการ ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ มีคณะกรรมการในการดูแลเรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการบริหารจัดการสำนักเรียนบาลีภายในจังหวัดให้มีความนโยบายและทิศทางเดียวกัน พระสังฆาธิการระดับปกครองให้ความสำคัญ มีการหมั่นตรวจเยี่ยมสำนักเรียนต่าง ๆ รับทราบถึงปัญหาอุปสรรคภายในสำนักเรียน ต่าง ๆ และร่วมแก้ไขกับเจ้าสำนักเรียนบาลี และมีการจัดสวัสดิการให้แก่ครูผู้สอนและนักเรียนบาลี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนการสอนของบุคลากรอาจารย์ผู้สอน หรือไปศึกษาดูงานจากสำนักเรียนต่างสำนัก ควรมีการอบรมครูผู้สอนให้ได้มาตรฐาน
2. จากผลการวิจัยงบประมาณ รัฐบาลควรจัดงบประมาณในการสนับสนุนสำนักเรียนบาลีเพื่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีระบบวางแผนการจัดการงบประมาณในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เจ้าคณะพระสังฆาธิการฝ่ายปกครองภายในจังหวัดควรให้ความสนใจออกตรวจเยี่ยมให้กำลังใจดูแลช่วยเหลือสอบถามถึงปัญหาและร่วมแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. คณะสงฆ์ควรศึกษาการบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นข้อมูล ที่จะนำมาปรับปรุงให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีภายในจังหวัดของตนเองมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการบริหารจัดการการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลการบริหารจัดการการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- พระกวีวรรณ (จำนงค์ ชุตินธโร ป.ธ.9) (2556). *วิชาศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรอริษฐ์ สุวฑฺฒ (สนขาว). (2561). *การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณวีรานุวัตร (นิคม ญฺฐวโร). (2557). *ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ สุชาติ). (2549). *ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ พุทธศักราช 2549*. กรุงเทพฯ: หจก สดาร์กรุ๊ป.
- พระมหาฉลาด ปริญาโณ. (2530). *คู่มือการเรียนบาลีไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระมหาวิชาญ นราธิโป. (2558). *สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศรุตม์ สิริวณฺโณ (จิตรจำนงค์). (2557). *การบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

**การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธา
ของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี***
MONASTERY MANAGEMENT OF SANGHA ADMINISTRATORS FOR PEOPLE'S FAITH
PROMOTING IN KLONGLUANG DISTRICT OF PATHUMTHANI PROVINCE

พระธีรภัทร์ นาสีโล

Phra Teerapat Nāthasīlo

วัดทวีการอนันต์ จังหวัดปทุมธานี

Wat Thawikara Anan, Pathum Thani Province

E-mail: beer0850899191@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหา อุปสรรค คือ พระสงฆ์ขาดความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการองค์กร ดังนั้นควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; พระสังฆาธิการ; ความศรัทธา

Abstract

This article was to study the level of people's opinions, and to compare the people's opinion and problems, obstacles and problems, To study problems, obstacles and recommendations for the monastery management of Sangha Administrators for people's faith promotion at Klongluang District, PathumThani Province, using Mixed Methods. Level of people's opinions on the monastery management of Sangha Administrators at Klongluang District, Pathum Thani Province, by overall, were at middle level. Based on different is not found to be different rejecting the research hypothesis. Problems and obstacles there was the Sangha lacked knowledge about planning and organization Suggestions were there should be training in planning for monks.

Keywords: Management; Administrators, Faith

* Received April 1, 2021; Revised April 20, 2021; Accepted September 5, 2021

บทนำ

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาสนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำกับผู้ตาม เจ้าอาวาสนั้นมีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ตามภารกิจของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ (ธีรวิทย์ ทองโอษฐ์, 2546)

พระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะรุ่งเรืองสืบไปก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ” เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ภายใต้ความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม การบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนกลางมีศูนย์รวมอยู่ที่จังหวัด พระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จึงมีภารกิจสำคัญในการที่จะบริหารกิจการวัดในความรับผิดชอบของตน โดยให้ครอบคลุมหลักการบริหารจัดการองค์กร POSDC อันประกอบไปด้วย P (Planning) การวางแผน, O (Organizing) การจัดการองค์กร, S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร, D (Directing) การอำนวยการ และ C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล พระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และช่วยสงเคราะห์ประชาชนตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย และกฎหมายเถรสมาคม พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรืองและพัฒนาไปได้นั้น พระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จึงมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการวัด พระสังฆาธิการมีหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานบังคับบัญชาควบคุมพระภิกษุที่อยู่ใต้บังคับบัญชา แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าการบริการงานของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เจ้าคณะอำเภอต้องรับผิดชอบในการกิจการคณะสงฆ์ทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียวโดยเห็นได้จากการที่การไม่มีคณะทำงาน หรือองค์กรมารับรองเพื่อสนับสนุนงานไม่มีองค์กรมาตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจัง เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนแต่เพียงผู้เดียว การรวมศูนย์อำนาจเช่นนี้เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ให้การบริหารงานตามหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากขาด

เครื่องมือ ทีมงานและกลไก ที่จะสนองงานอื่นให้ได้ผลนั้นเป็นไปได้ยาก ทั้งในการบริหารจัดการวัด ในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ยังขาดการร่วมมือ ขาดงบประมาณ และขาดเอกภาพในการทำงานอยู่ไม่น้อย จึงทำให้พระสังฆาธิการมีงานล้นมือ จึงทำให้การบริหารจัดการวัดล่าช้าเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างของคณะสงฆ์ การบริหารจัดการวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์กรร่วมของสงฆ์ แต่จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้าน และเกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดก็ไม่เต็มที่ การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองอย่างยิ่ง วัดที่จะมีความเจริญได้นั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี จึงเกิดการประทุพผิตที่เสื่อมเสียผิดพระธรรมวินัย และกฎหมายของภิกษุสามเณรภายใต้การปกครองตามมา

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ควรได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ให้มากขึ้น ทราบและตระหนักถึงภารกิจในการบริหารจัดการวัดในการปกครอง ทราบถึงการแสดงบทบาทในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดทั้ง 6 ด้าน เข้าใจปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน และพัฒนาการบริหารจัดการวัดในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการวัดให้เป็นທີ່เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นยังทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.921 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนจากประชากรจากประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 279, 163 คน ได้กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้ประชากรจากประชาชนอำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี ได้มาจากการเปิดตารางของ Taro Yamane จำนวน 400 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม (n = 400)

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริม ความศรัทธาของประชาชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการวางแผน (Planning)	3.71	0.834	มาก
2) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing)	3.43	0.887	ปานกลาง
3) ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing)	3.09	1.051	ปานกลาง
4) ด้านการอำนวยการ (Directing)	3.60	0.850	มาก
5) ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling)	3.43	0.887	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	3.45	0.742	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.742) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการวางแผน (Planning), ด้านการอำนวยการ (Directing) อยู่ในระดับมาก, ด้านการจัดการองค์กร (Organizing), ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling), ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	-1.781		0.076		✓
อายุ		1.936	0.123		✓
วุฒิการศึกษา		8.231**	0.000	✓	
รายได้ต่อเดือน		1.017	0.363		✓
จำนวนครั้งในการเข้าวัด		22.597**	0.000		
ทำบุญต่อสัปดาห์				✓	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านการวางแผน	พระสงฆ์ขาดความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการองค์กร	ควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน
ด้านการจัดการองค์กร	ไม่มีการส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ตารางที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี (ต่อ)

การบริหารจัดการวัด ของพระสังฆาธิการ	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านการจัดสรรและ บริหารบุคลากร	ไม่มีกระบวนการคัดสรรพระภิกษุ สามเณรในการเข้ามาบวช	ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช
ด้านการอำนวยความสะดวกให้แก ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัดยังไม่ดี เท่าที่ควร	การอำนวยความสะดวกให้แก ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัดยังไม่ดี เท่าที่ควร	ควรมีการอำนวยความสะดวกให้แก ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามได้ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ดังนี้

ด้านการวางแผน คือ พระสงฆ์ขาดความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการองค์กร ควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน

ด้านการจัดการองค์กร คือ ไม่มีการส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร คือ ไม่มีกระบวนการคัดสรรพระภิกษุสามเณรในการเข้ามาบวช ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช

ด้านการอำนวยความสะดวกให้แกญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัดยังไม่ดีเท่าที่ควร ควรมีการอำนวยความสะดวกให้แกญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ พูลสวัสดิ์ (2533) ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดลพบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพจน์ เจริญขำ (2553) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหาร ส่วน ตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าลพบุรี จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า ผลเปรียบเทียบทัศนะของประชาชน

ต่อการบริหารงานของตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจรูญ ธีรปัญญา (เวฬุวาปี), (2553) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

ว.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก	ด้านการจัดการ องค์กร มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก	ด้านการจัดสรรและ บริหารบุคลากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง	ด้านการอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับปานกลาง	ด้านการควบคุมกำกับ ดูแล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง
--	--	--	--	---

ว.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆา ธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความ คิดเห็น ไม่แตกต่าง กัน <u>จึงปฏิเสธสมมติฐาน การวิจัย</u>	สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความ คิดเห็น ไม่แตกต่างกัน <u>จึงปฏิเสธสมมติฐาน การวิจัย</u>	สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีวุฒิ การศึกษาต่างกัน มี ความคิดเห็น แตกต่างกัน <u>จึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัย</u>	สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีรายได้ต่อ เดือนต่างกันมีความ คิดเห็นไม่แตกต่างกัน <u>จึงปฏิเสธสมมติฐาน การวิจัย</u>	สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีจำนวน ครั้งในการเข้าวัดทำบุญ ต่อสัปดาห์ต่างกัน มี ความคิดเห็นแตกต่างกัน <u>จึงยอมรับสมมติฐานการ วิจัย</u>
--	--	---	---	--

ว.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของ ประชาชนอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี

ด้านการวางแผน ควรมีการจัดอบรม ถวายความรู้แก่พระ พระสงฆ์เรื่องการ วางแผน	ด้านการจัดการองค์กร พัฒนาปรับปรุงระบบ การจัดการความรู้ในแต่ ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้ บุคลากรภายในวัดมี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ด้านการจัดสรรและ บริหารบุคลากร ควรมีการใส่ใจ พระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้า มาบวช	ด้านการอำนวยความสะดวก ควรมีการอำนวยความสะดวก สะดวกให้แก่ญาติโยมที่ เข้ามาติดต่อวัด	ด้านการควบคุมกำกับ ดูแล ควรมีการการ แนะนำ ช่วยเหลือ รายงานผล ตลอดจน ประเมินผลการทำงาน อย่างสม่ำเสมอ
---	--	---	---	--

ผลการสัมภาษณ์ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการปฏิบัติศาสนกิจ ปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คนใน ชุมชน ส่งสอนให้เป็นคนดี ปัจจุบันเจ้าอาวาสส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการบริหารจัดการวัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ และการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ที่มาอาศัยอยู่ในวัดบางวัดยัง ไม่มีกฎระเบียบ ควรพิจารณาแต่งตั้งเจ้าอาวาสควรคำนึงถึงศักยภาพมีพัฒนาศักยภาพและจิตสำนึกของเจ้าอาวาสควรพิจารณาสรรหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจากวัดอื่นมาช่วยงานควรมีการเสนอให้วัดกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดแนวทางในการพัฒนาไปประยุกต์ในการพัฒนาการบริหารจัดการวัด และมีการติดตามการประเมินผลกิจกรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน (Planning) อยู่ในระดับมาก 2. ด้านการอำนวยการ (Directing) อยู่ในระดับมาก 3. ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) อยู่ในระดับปานกลาง 4. ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling) อยู่ในระดับปานกลาง 5. ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

การศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีดังนี้

ปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการวางแผน พบว่าพระสงฆ์ขาดความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการองค์กร ข้อเสนอแนะควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร พบว่าไม่มีการส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อเสนอแนะ พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร พบว่าไม่มีกระบวนการคัดสรรพระภิกษุสามเณรในการเข้ามาบวช ข้อเสนอแนะ ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล พบว่าการอำนวยการความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัดยังไม่ดีเท่าที่ควรข้อเสนอแนะ มีการการแนะนำ ช่วยเหลือรายงานผล ตลอดจนประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยความสะดวกการพบปะชาวต่างชาติรายงานผลประเมินผลการทำงาน ข้อเสนอแนะควรมีการการแนะนำ ช่วยเหลือ รายงานผล ตลอดจนประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านสภาพทั่วไป วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการปฏิบัติศาสนกิจ ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คนใน ชุมชน สั่งสอนให้เป็นคนดี ดังนั้นวัดจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อถือของคนในสังคมหรือพุทธศาสนิกชนจะเคารพนับถือเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมี หน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาสนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่ เป้าหมายแห่งความสำเร็จ

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านปัญหาและอุปสรรค คือวัดมีความสำคัญต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ประชาชนคนไทยให้ความสำคัญต่่วัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสถานะสังคมปัจจุบัน เทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆ ได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการ หลั่งไหลของอารยธรรมตะวันตกเข้าสู่สังคมไทย โดยชาดการเน้นการพัฒนาและผสมผสานให้สอดคล้องกับ วัฒนธรรมเดิมอย่างเหมาะสมสังคมยอมรับและเน้นความสำคัญด้านวัตถุนิยมที่สามารถสนองความต้องการของ มนุษย์ได้อย่างปัจจุบัน ทำให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาสนาเริ่มสั่นคลอน ปัจจุบันเจ้าอาวาสส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจความสามารถในการบริหารจัดการวัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ และการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ที่มาอาศัยอยู่ในวัดบางวัดยัง ไม่มีกฎระเบียบ

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านข้อเสนอแนะ คือการพิจารณาแต่งตั้งเจ้าอาวาสควรคำนึงถึงศักยภาพมีพัฒนาศักยภาพและจิตสำนึกของเจ้าอาวาสควรพิจารณาสรรหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจากวัดอื่นมาช่วยงานควรมีการเสนอให้วัดกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดแนวทางในการพัฒนาไปประยุกต์ในการพัฒนาการ บริหารจัดการวัด และมีการติดตามและ ประเมินผลกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานของภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้องค์ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการวัดสืบต่อไปดังนี้

1. เจ้าคณะผู้ปกครองที่ทำหน้าที่พระอุปัชฌาย์ควรให้ความสำคัญในการปกครองสัทธิวิหาริกให้มากและเสมอต้นเสมอปลาย
2. คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการศาสนศึกษาภาคบังคับในทุกวัด ด้วยการคอยควบคุมและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในเขตพื้นที่ของตนเองอย่างทั่วถึง
3. คณะสงฆ์ควรเร่งสร้างบุคลากรอันมีคุณภาพทางการศึกษา
4. คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายและแผนงาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง
5. คณะสงฆ์ควรมีการรักษาซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคม เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในสังคม เพื่อการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความสามัคคีกันของประชาชนในสังคม
6. ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณ เป็นการช่วยสงเคราะห์และให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการสงเคราะห์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผลการวิจัย “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้องค์ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการวัดสืบต่อไปดังนี้

1. พระสังฆาธิการควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานอย่างครอบคลุม โดยไม่ควรรวมศูนย์อำนาจอยู่เพียงแค่ผู้บริหารเพียงแค่งroupเดียว
2. พระสังฆาธิการควรส่งเสริมยกย่องให้มีขวัญกำลังใจในการเรียนของพระภิกษุสามเณรภายในวัด
3. พระสังฆาธิการควรส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในเขตพื้นที่ของตนเองอย่างทั่วถึง
4. พระสังฆาธิการควรปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดกับศาสนธรรมและสามารถนำเอาหลักธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้
5. พระสังฆาธิการควรมีการวางแผน แผนผังในการดำเนินการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัด
6. พระสังฆาธิการควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ได้วิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนเท่านั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ถ้าจะทำการวิจัยในครั้งต่อไป ความทำการวิจัยในรายละเอียดเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน หลังจากงานวิจัยฉบับนี้ไปใช้ทดลองจริง
2. ควรศึกษาเรื่อง แนวทางในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
3. ควรวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์อื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางเดียวกันและครอบคลุมทั่วถึงในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์. (2546). *การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นรินทร์ พูลสวัสดิ์. (2533). *ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระจรรณ ธีรปัญญา (เวฬุวาป). (2553). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพจน์ เจริญขำ. (2553). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด
ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี*

MONASTORY E-DONATION SYSTEM MANAGEMENT
IN MUAENG DISTRICT NONTABURI PROVINCE

พระจิรวรรณ สุธรรมโม

Phrajirawat Sudhammo

วัดกำแพง จังหวัดนนทบุรี

Wat Kamphaeng, Nonthaburi Province

E-mail: Phranikom2479@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด การวิจัยแบบผสมวิธี พบว่าระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดภาพรวมอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ด้านอายุและบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสงฆ์ที่มี พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติปัญหา อุปสรรคพบว่า ขาดความพร้อมในการจัดฝึกอบรม การแบ่งความรับผิดชอบยังไม่ชัดเจน ข้อเสนอแนะ ควรมีเจ้าหน้าที่หน่วยรับบริจาค, มีการมอบหมายงานให้ชัดเจนขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารการจัดการ; ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์; วัด

Abstract

This article was aimed to study the opinion level, comparing the opinions' monks, problems, obstacles and recommendations for the electronic donation system management in monastery. Methodology were mixed method. Results found: An opinions' monks who viewed on the management of the electronic donation system in monastery were at high level. Comparison results showed monks where been on different ages and Pali education level, were no differences therefore, rejecting the research hypothesis. Monks with different ordination age, religious education qualification whose different opinions with statistical significantly. The problems and

* Received March 12, 2021; Revised April 8, 2021; Accepted September 5, 2021

obstacles found: lack of readiness in training, division of responsibilities was not clarifying. Suggestions: should be a staff in donation unit, assigned work to be clearer.

Keywords: Management; Electronic donation system; Monastery

บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย พระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่ในการปกครอง และการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพอันเป็นความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการทางพระพุทธศาสนา ให้ยั่งยืนถาวรสืบไปดังคำกล่าวที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองต่อไปก็ต้องอาศัยบทบาทของพระสังฆาธิการที่มีประสิทธิภาพ ในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์เป็นสำคัญเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาส จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการวัดให้เรียบร้อยดีงาม ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และของมหาเถรสมาคมที่วางไว้ และเจ้าอาวาสยังเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือและเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสประชาชน (พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปนโน), 2539) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือ การปกครองคณะสงฆ์โดยหลักคือการปกครองตามพระธรรมวินัย และใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน (เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546)

สมัยก่อนนิยมใช้คำว่า การปกครองคณะสงฆ์ แต่ปัจจุบันใช้คำว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในการบริหารนั้น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ได้ให้ความหมายของการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาว่า พุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมมาธิปไตยเป็นสำคัญโดยผู้บริหารเองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงต้องเห็นพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อย และเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วย ทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันพระสงฆ์มิได้ทำเฉพาะหน้าที่ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมในด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน โดยส่วนมากจะยึดหลักภารกิจ 6 ด้านคือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ วิธีดำเนินการทั้ง 6 ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2545)

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาการเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้น มีการปรับปรุงเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นประโยชน์กับงาน

สารสนเทศตลอดเวลา อีกทั้งช่วยให้การค้นหาข้อมูลทางด้านต่าง ๆ ง่ายขึ้นขีดจำกัด เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานสารสนเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน สถานศึกษา ศาสนสถาน โรงพยาบาล องค์กรสาธารณกุศล ล้วนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้คนเข้าถึงมากยิ่งขึ้น โทรศัพท์เคลื่อนที่ในยุคปัจจุบัน มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทมากขึ้นในชีวิตประจำวัน และเป็นอุปกรณ์ที่เป็นเสมือนปัจจัยที่ 5 ในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างเช่น โทรศัพท์มือถือเป็นสื่อกลางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นได้อย่างทันท่วงที ปัจจุบันเทคโนโลยีที่เรียกว่า คิวอาร์โค้ด หรือ Quick Response Code ใช้ผ่านจ่าย APPLICATION บนมือถือ ไม่ว่าจะจ่ายชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตต่าง ๆ หรือ การทำบุญผ่านคิวอาร์โค้ด (QR CODE) (มณีรัตน์ ตฤยสสถิตศักดิ์, 2561) ไม่ว่าจะทำบุญสถานศึกษา ศาสนสถาน โรงพยาบาล องค์กรสาธารณกุศล การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์อยากให้การทำบุญการบริจาคโดยไม่ต้องพกธนบัตรหรือเหรียญไปทำบุญ ผ่านระบบให้ทั่วทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันเต็มไปด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการรัดกุมในการทำงานผ่านระบบด้วยเทคโนโลยีที่น่าเชื่อถือ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้แบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปแบบการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน 1,152 คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเฉลี่ย 297 รูปหรือคน ใช้วิธีเก็บข้อมูลการแจกแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูปหรือคน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม (n=297)

การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) บุคลากร MAN	3.95	0.743	มาก
2) การบริหารการเงิน MONEY	3.82	0.769	มาก
3) อุปกรณ์ MATERIAL	3.81	0.736	มาก
4) การบริหารจัดการ MANAGEMENT	3.75	0.622	มาก
ภาพรวม	3.83	0.541	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D.= 0.541) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่	ยอมรับ	ปฏิเสธ	F	Sig
สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน		✓	0.364	0.739
สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน	✓		3.744	0.012
สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลี แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน		✓	0.621	0.602
สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน	✓		3.728	0.012

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุและบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มี พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

การบริหารจัดการระบบ บริจาคอิเล็กทรอนิกส์	ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านบุคลากร	ขาดความพร้อมในการจัด ฝึกอบรม, แบ่งหน้าที่การ รับผิดชอบยังไม่ชัดเจน	ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยรับ บริจาค, ครอบคลุมหมายการทำงานให้ ชัดเจน
ด้านการเงิน	วัดมีบัญชีรายจ่ายหลายบัญชี, วัดต้องตรวจบัญชีรับจ่ายอย่าง สม่ำเสมอ	ฝึกอบรมหรือนิเทศการจัดทำบัญชี, จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายผ่านระบบ ธนาคารแค่บัญชีเดียว
ด้านอุปกรณ์	ขาดอุปกรณ์รองรับระบบ, วัด ที่มีความพร้อมในการ ดำเนินการมีเพียงบางวัด	ควรจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อรองรับ, ควรเตรียมสัญญาณ INTERNET ให้ ทั่วถึงบริเวณจุดบริจาค
ด้านการบริหารจัดการ	วัดยังไม่มี ความชำนาญการใช้ QR CODE, ขาดความรู้ความ เข้าใจในระบบการทำงาน	ควรมีการอบรมให้เข้าใจการทำงาน, ให้ความรู้ความเข้าใจในระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์

จากตารางที่ 3 พบว่า วัดขาดความพร้อมในการฝึกอบรม ไม่มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน ชัดเจน การทำบัญชีรายรับ/จ่ายเพิ่มมากขึ้น อุปกรณ์การใช้งานไม่เพียงพอและบุคลากรไม่มีความชำนาญ ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดบุคลากรให้ทำงานประจำ ฝึกให้มีความรู้ด้านการทำบัญชี การใช้งานอุปกรณ์ และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของระบบ

4. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ด้านบุคลากร ควรให้ผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้แก่บุคลากร เพื่อให้มีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องรัดกุม ด้านการเงินวัดควรมีการทำบัญชีแยกประเภท และตรวจสอบควบคุมการเงินที่ผ่านทางบัญชีธนาคาร ด้านอุปกรณ์ควรมีการประชาสัมพันธ์ และเตรียมความพร้อมอุปกรณ์

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการใช้งาน และด้านการบริหารจัดการ ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีทักษะการทำงาน และมีการตรวจสอบประเมินผลการทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญ และนำเสนอแนะมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์จำแนกโดยภาพรวมพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, $S.D.=0.551$) แสดงให้เห็นว่า วัดได้วางแผนเพื่อดำเนินแนวการบริหารจัดการในวัด ให้ทันยุคสมัยใหม่ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ พระธงชัย สุนทรธาดา (ธนวัฒน์กุล) (2562) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1. พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ โดยภาพรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ กองราช (2554) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของวัยรุ่นในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเพลิดเพลินในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จนทำให้เกิดความรู้ชำนาญและเข้าใจในการใช้ระบบออนไลน์ อยู่ในระดับมาก

2.2. พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธงชัย สุนทรธาดา (ธนวัฒน์กุล) (2562) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีระดับความคิดเห็น โดยรวมแตกต่างกัน

2.3. พระสงฆ์ที่มีวุฒิบาลีต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิบาลีต่างกันมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธงชัย สุนทรธาดา (ธนวัฒน์กุล) (2562) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการ

เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิบาลีต่างกันมีระดับความคิดเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.4. พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาการนักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ฯ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธัชชัย สุนทรจาโร (ธนวัฒน์กุล) (2562) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีระดับความคิดเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้

จากการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ทำให้ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความรู้ที่ได้ ปรากฏเป็นภาพแผนที่ 1 ได้ดังนี้

ด้านบุคลากร ต้องมีการส่งเสริมความรู้ให้แก่บุคลากรภายในวัด เพื่อให้มีศักยภาพในการทำงานครอบคลุม โดยให้ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านมาให้การอบรม

ด้านการเงิน วัดควรมีการตรวจสอบบัญชีเป็นประจำ และให้ผู้ที่มีความชำนาญมาให้ความรู้ในการทำบัญชี

ด้านอุปกรณ์ วัดต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อรองรับการทำงาน

ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่เหมาะสมเพื่อตรวจสอบและประเมินผลการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคนิคมของวัด” ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดต้องมีการวางแผนก่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอนการฝึกอบรม
2. วัดควรมีแนวทางการตรวจสอบการเดินบัญชีการรับบริจาคผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์
3. พระสงฆ์ในอำเภอนนทบุรี ต้องมีการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์รุ่นใหม่ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการบริจาค

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. วัดควรส่งเสริมบุคลากรภายในวัดให้เรียนรู้เพิ่มเติมในการใช้งาน
2. ทุกวัดต้องมีการพัฒนาบุคลากรในด้านการจัดทำบัญชีรายรับ-จ่าย
3. คณะสงฆ์ในอำเภอนนทบุรีต้องให้บุคลากรต่าง ๆ ฝึกฝนเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริจากระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดอื่นบ้าง เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาว่าเป็นอย่างไร
2. ควรศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาค ว่าปัจจัยใดส่งผลให้ตัดสินใจเข้าอบรมพระสงฆ์และพัฒนาวัด
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนระบบอินเทอร์เน็ตและระบบบริจาคเป็นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพล โสมอินทร์. (2546). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา และการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.
- พระธงชัย สุนทรจาโร (ธนวัณนกุล). (2562). *แนวทางการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีในการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน). (2539). *การปกครองวัด คู่มือโครงการให้ความรู้แก่เจ้าอาวาส*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ภาณุวัฒน์ กองราช. (2554). *การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย กรณีศึกษา FACEBOOK* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนิรัตน์ ตุลย์สถิตศักดิ์. (2561). *ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ e-Donation*. กรุงเทพฯ: กรมสรรพากร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2545). *กฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

การให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี*

SERVICE BASED ON BUDDHADHAMMA OF RATCHABURI HOSPITAL

ฐานิดา พานิชเจริญ

Thanida Panicharoen

257 หมู่ที่1 ตำบลหินกอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

257 Moo. 1, Hin Kong Subdistrict, Mueang District, Ratchaburi Province

E-mail: thanidapanicharoen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาการให้บริการ เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี เป็นการ วิจัยแบบผสมวิธี พบว่า การให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ใน ระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการให้บริการตามหลักพุทธธรรม ของโรงพยาบาลราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาและ อุปสรรค คือ บุคลากรบางคนไม่ให้คำแนะนำที่ดีกับญาติของผู้ป่วย บุคลากรบางคนพูดจาด้วยถ้อยคำ ที่แข็งกระด้าง ดังนั้น ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดี ควรพัฒนา ศักยภาพบุคลากรให้สามารถควบคุมกิริยาให้สุภาพได้ในทุกสถานการณ์ และควรพัฒนาศักยภาพ บุคลากรให้มีเทคนิคในการสร้างความไว้วางใจและความคุ้นเคยกับผู้รับบริการ

คำสำคัญ: การให้บริการ; หลักพุทธธรรม; โรงพยาบาลราชบุรี

Abstract

This article was to study the service, to compare the public's opinion and to study the problems, obstacles and suggestions of service based on Buddhadhamma of Ratchaburi hospital, using mixed methods. Findings were the service based on Buddhadhamma of Ratchaburi hospital showed that overall at high level. The person factors for example, age has the opinions to toward service based on Buddhadhamma of Ratchaburi hospital was different, the significantly at 0.05. Problems and obstacles were that some personnel do not give good advice to patients' relatives, some personnel spoke speak words that are not polite. Further, that that should develop the personnel potential to have good service mind, should develop the personnel to

* Received May 9, 2021; Revised May 20, 2021; Accepted September 12, 2021

be able to control emotions in every situation, and, should develop the personnel potential to have techniques to build trust and familiarity with service receiver.

Keywords: Service; Buddhadhamma; Ratchaburi Hospital

บทนำ

โรงพยาบาลราชบุรีเป็นโรงพยาบาลศูนย์แห่งหนึ่งในสองแห่งของเขต 4 ตั้งอยู่เลขที่ 85 ถนนสมบูรณกุล อำเภอเมืองราชบุรี ปัจจุบัน (พ.ศ. 2562) มีขนาด 855 ไร่ (ไม่รวม ICU) มีวิสัยทัศน์เป็นโรงพยาบาลศูนย์ชั้นนำของประเทศที่มีคุณภาพมาตรฐานและประชาชนศรัทธา มีพันธกิจ 4 ประการ คือ (1) ให้การบริการประชาชน อย่างเป็นองค์รวมตามมาตรฐานวิชาชีพ (2) พัฒนาระบบบริการศูนย์ความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ (3) พัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กรอย่างมีธรรมาภิบาล และ (4) พัฒนาด้านวิชาการและผลิตบุคลากรทางการแพทย์

ดังกล่าวนี้นี้ สังคหวัตถุ เป็นธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2546) ประกอบไปด้วย (1) ทาน ให้ปัน คือ ความเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือ ทรัพย์สิน สิ่งของตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจและศิลปวิทยา (2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงามหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (3) อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่กัน คือ ช่วยเหลือด้วยร่างกายและชวนชวนช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม และ (4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อัมภอ ปยุตฺโต), 2550)

นอกจากนี้ สังคหวัตถุ 4 ยังอำนวยประโยชน์ที่มองเห็นได้เป็นรูปธรรม คือ (1) ช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข (2) เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน (3) เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้มีความเคารพนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ (4) เป็นเครื่องประสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคมให้คงรูปอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี และ (5) ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤติที่เสื่อมเสียในสังคม

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง “การให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานโรงพยาบาลราชบุรี และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่มีพันธกิจและวิถีดำเนินงานที่ใกล้เคียงกัน ได้อีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากผู้รับบริการโรงพยาบาลจังหวัดราชบุรี จำนวน 3, 054 คน (สถิติจำนวนผู้รับบริการโดยเฉลี่ย มีผู้ป่วยนอก 2, 400 คนต่อวัน และผู้ป่วยใน 654 คนต่อวัน) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (สุรียรี ศรีโกศาภิรมย์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 ท่าน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี โดยรวม

(n=397)

สภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของ โรงพยาบาลราชบุรี	ระดับความคาดหวัง		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านทาน	3.80	0.551	มาก
ด้านปิยวาจา	3.85	0.500	มาก
ด้านอติจริยา	3.80	0.536	มาก
ด้านสมานัตตตา	3.90	0.528	มาก
โดยรวม	3.84	0.474	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคาดหวังต่อสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=0.474) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านสมานัตตตา ด้านปิยวาจา ด้านทาน ด้านอติจริยาตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของประชาชนต่อสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังที่มีต่อสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	0.477		0.633		✓
อายุ		3.732*	0.012	✓	
การศึกษา		13.964**	0.000	✓	
อาชีพ		3.840**	0.005	✓	
รายได้		1.598	0.190		✓

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ รายได้ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี

ตารางที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี

สภาพการให้บริการ	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านทาน	บุคลากรบางคนไม่ให้คำแนะนำที่ดีกับญาติของผู้ป่วย	ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้จิตสำนึกในการให้บริการที่ดี
ด้านปิยวาจา	บุคลากรบางคนพูดจาด้วยถ้อยคำที่แข็งกระด้าง ไม่มีทางเสีย	ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถควบคุมกิริยาให้สุภาพได้ในทุกสถานการณ์
ด้านอัตถจริยา	บุคลากรบางคนไม่กระตือรือร้นในการให้บริการ	ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ
ด้านสมานัตตตา	บุคลากรบางคนให้บริการผู้ป่วยนอกกับผู้ป่วยใน ไม่เสมอภาคกันเลือกปฏิบัติ	ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความเทคนิคในการสร้างความไว้วางใจและความคุ้นเคยกับผู้รับบริการ

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการสภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี ที่มีคุณลักษณะ ตามข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านทาน บุคลากรบางคนไม่ให้คำแนะนำที่ดีกับญาติของผู้ป่วยควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดี

ด้านปิยวาจา บุคลากรบางคนพูดจาด้วยถ้อยคำที่แข็งกระด้าง ไม่มีทางเสียงควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถควบคุมกิริยาให้สุภาพได้ในทุกสถานการณ์

ด้านอัตถจริยา บุคลากรบางคนไม่กระตือรือร้นในการให้บริการควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ

ด้านสมานัตตตา บุคลากรบางคนให้บริการผู้ป่วยนอกกับผู้ป่วยใน ไม่เสมอภาคกัน เลือกปฏิบัติ ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีเทคนิคในการสร้างความไว้วางใจและความคุ้นเคยกับผู้ใช้บริการ

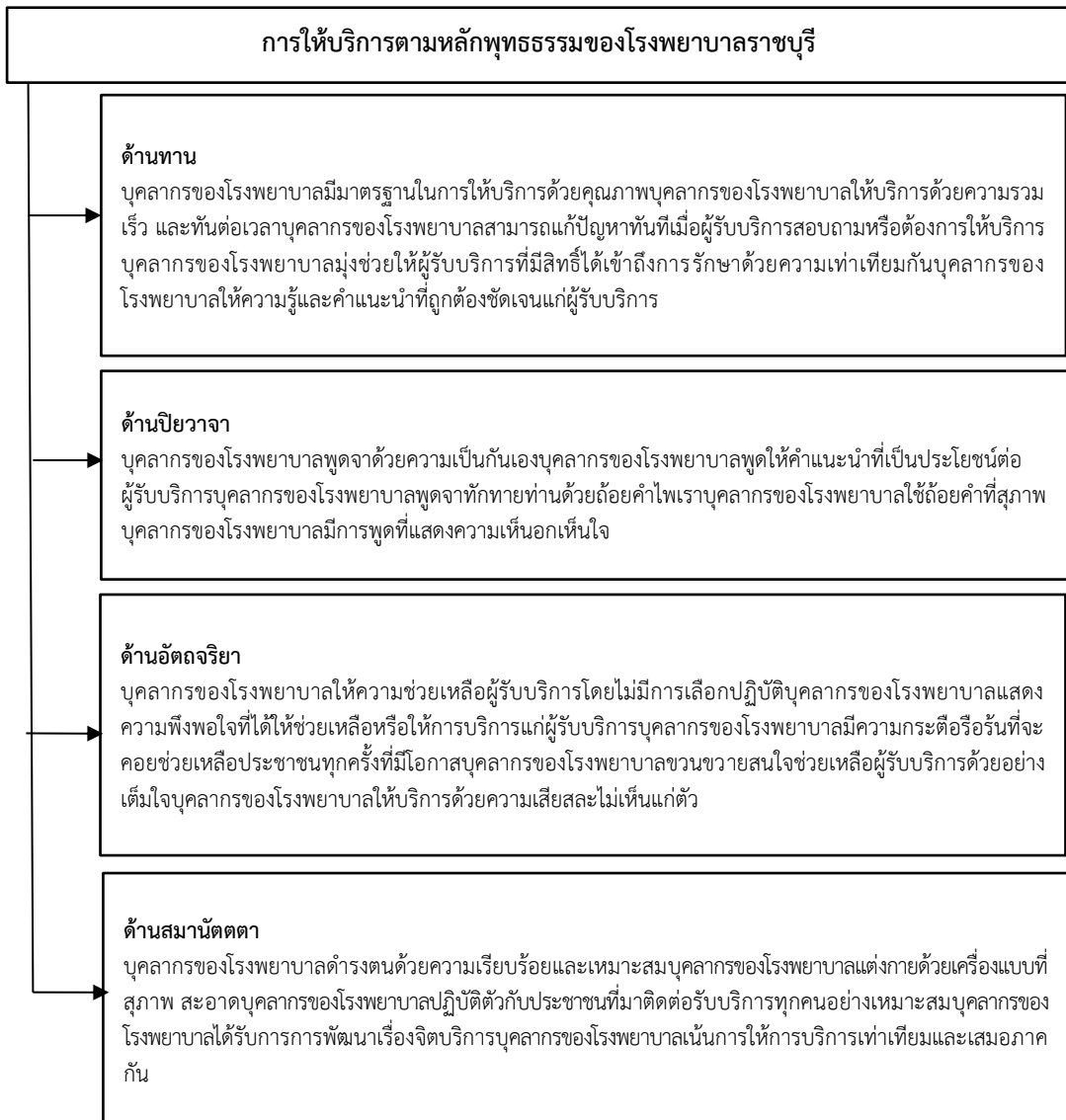
อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า โรงพยาบาลราชบุรี สามารถให้บริการประชาชนได้ตามพันธกิจ 4 ประการ คือ (1) ให้การบริการประชาชน อย่างเป็นองค์รวมตามมาตรฐานวิชาชีพ (2) พัฒนาระบบบริการศูนย์ความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ (3) พัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กรอย่างมีธรรมาภิบาล และ (4) พัฒนาด้านวิชาการและผลิตบุคลากรทางการแพทย์ โดยในส่วนของ การบริหาร มีการมอบหมายและกระจายหน้าที่ให้ฝ่ายและกลุ่มงานต่าง ๆ รับผิดชอบยิ่งขึ้น การกำหนดนโยบาย งานและกิจกรรมเป็นไปอย่างมีระบบ และในส่วนของงานบริการ กลุ่มงานเทคนิคบริการต่าง ๆ สามารถครอบคลุมภารกิจในการให้บริการขั้นสูงประเภทโรงพยาบาลศูนย์ได้ดียิ่งขึ้นกว่าในอดีต ทั้งนี้ ได้มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมชื่อว่า สังคหวัตถุธรรม หรือสังคหวัตถุ 4 เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน โดยสามารถอำนวยความสะดวกในการครองใจคน ยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน ทำให้เกิดการรักใคร่นับถือจากประชาชนผู้ใช้บริการ นั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พณิตตา นรสิงห์ (2552) ที่ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์” จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับมาก ทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์ (2553) ที่ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์” จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางพุกษา พุทธรักษ์ (2552) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ 4: กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก” จากผลการวิจัยพบว่า

การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทาน มีระดับการปฏิบัติมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิตารัตน์ ศิละวรรณโณ (2553) ที่ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 กรณีศึกษาอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” จากผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนบุคคลมีความคิดเห็นว่างค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีนุช ไพรดี (2553) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด” จากผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ด.ตำบลหญิง ณัฐวิทย์ภักดิ์ ถิ่นมีผล (2553) ที่ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนะของนักท่องเที่ยวยาวไทยต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน บริการของตำรวจท่องเที่ยว ตามหลักสังคหวัตถุ 4” จากผลการวิจัยพบว่า ทัศนะของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อประสิทธิภาพบริหารงานบริการของตำรวจท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้

ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย การให้บริการตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรีที่พึงประสงค์ดังนี้

ด้านทาน บุคลากรของโรงพยาบาลมีมาตรฐานในการให้บริการด้วยคุณภาพบุคลากรของโรงพยาบาลให้บริการด้วยความรวดเร็ว และทันต่อเวลาบุคลากรของโรงพยาบาลสามารถแก้ปัญหาทันทีเมื่อผู้รับบริการสอบถามหรือต้องการให้บริการบุคลากรของโรงพยาบาลมุ่งช่วยให้ผู้รับบริการที่มี

สิทธิ์ได้เข้าถึงการรักษาด้วยความเท่าเทียมกันบุคลากรของโรงพยาบาลให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้องชัดเจนแก่ผู้รับบริการ

ด้านปียาจา บุคลากรของโรงพยาบาลพูดจาด้วยความเป็นกันเองบุคลากรของโรงพยาบาลพูดให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการบุคลากรของโรงพยาบาลพูดจาทักทายทักด้วยถ้อยคำไพเราะบุคลากรของโรงพยาบาลใช้ถ้อยคำที่สุภาพบุคลากรของโรงพยาบาลมีการพูดที่แสดงความเห็นอกเห็นใจ

ด้านอัตถจริยา บุคลากรของโรงพยาบาลให้ความช่วยเหลือผู้รับบริการโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติบุคลากรของโรงพยาบาลแสดงความพึงพอใจที่ได้ให้ช่วยเหลือหรือให้บริการแก่ผู้รับบริการบุคลากรของโรงพยาบาลมีความกระตือรือร้นที่จะคอยช่วยเหลือประชาชนทุกครั้งที่มีโอกาสบุคลากรของโรงพยาบาลชวนชวนสนใจช่วยเหลือผู้รับบริการด้วยอย่างเต็มใจบุคลากรของโรงพยาบาลให้บริการด้วยความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว

ด้านสมานัตตตา บุคลากรของโรงพยาบาลดำรงตนด้วยความเรียบร้อยและเหมาะสมบุคลากรของโรงพยาบาลแต่งกายด้วยเครื่องแบบที่สุภาพ สะอาดบุคลากรของโรงพยาบาลปฏิบัติตัวกับประชาชนที่มาติดต่อรับบริการทุกคนอย่างเหมาะสมบุคลากรของโรงพยาบาลได้รับการพัฒนาเรื่องจิตบริการบุคลากรของโรงพยาบาลเน้นการให้บริการเท่าเทียมและเสมอภาคกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โรงพยาบาลราชบุรีประสานงานร่วมกันกับองค์กรคณะสงฆ์ กำหนดมาตรฐานคุณภาพการให้บริการแก่ประชาชนโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม
2. โรงพยาบาลราชบุรีประสานงานร่วมกันกับองค์กรคณะสงฆ์ จัดอบรมสมณวิปัสสนากรรมฐานแก่บุคลากรเพื่อพัฒนาคุณภาพสมาธิจิตให้มีอารมณ์มั่นคง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. โรงพยาบาลราชบุรีควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดี
2. โรงพยาบาลราชบุรีควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถควบคุมกิริยาให้สุภาพได้ในทุกสถานการณ์
3. โรงพยาบาลราชบุรีควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ
4. โรงพยาบาลราชบุรีควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีเทคนิคในการสร้างความไว้วางใจและความคุ้นเคยกับผู้รับบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้ป่วยยากไร้ตามหลักพุทธธรรมของโรงพยาบาลราชบุรี
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการพัฒนาคุณภาพจิตใจของผู้ป่วยติดเตียงในโรงพยาบาลราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวีร์ภัทร์ ถิ่นมีผล. (2553). *ทัศนะของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน บริการ ของตำรวจท่องเที่ยว ตามหลักสังคหวัตถุ 4* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธิดารัตน์ ศิลวรรณโณ. (2553). *ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 กรณีศึกษา อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พนิตตา นรสิงห์. (2552). *ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วน ตำบลสนามจันทร์* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2546). *คำวัด*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อัมภอก ปยุตฺโต). (2550). *ธรรมานุญชีวิตาบล* (พิมพ์ครั้งที่ 82). กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พฤกษา พุทธรักษ์. (2552). *การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ 4: กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มณีนุช ไพรดี. (2553). *การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของ พนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด* (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์. (2553). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุของ ฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอมืองจังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*

SATISFACTION OF WOMEN TOWARDS DHAMMA PRACTICE IN NONGBUAHING
TEMPLE, PAK THO DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

ณัฐวรรณ พงษ์อินทรารมณ์

Natthawan Phonginthaaraphon

86 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

86 Village No. 1, Si Surat Subdistrict Damnoen Saduak District Ratchaburi Province

E-mail: Shemintnie@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาความพึงพอใจ เปรียบเทียบความพึงพอใจ และศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบ ผสมวิธี พบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัญหาและอุปสรรค คือ สถานที่พักไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมที่เพิ่มขึ้น และบุคลากรที่ดูแล เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้น ควรจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อ รองรับการขยายตัวของการจัดปฏิบัติธรรม และควรรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าในวัดทั้งขยะให้ เป็นที่เป็นทางเพื่อลดภาระ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; สตรี; การปฏิบัติธรรม

Abstract

This article was to study the satisfaction, to compare the women's opinion and to study the problems, obstacles and suggestions for the satisfaction of women towards dhamma practice in Nongbuahing Temple, Pak Tho district, Ratchaburi province, using mixed methods. Findings were the satisfaction of revealed overall at highest level. The person factors for example, levels of education and monthly income influenced on overall views were significantly different at 0.01 levels. Problems and obstacles were as increased number of women to practice there, therefore, were not enough accommodations, and maid for clean-up. Further, that should be purchased

* Received May 22, 2021; Revised September 1, 2021; Accepted September 5, 2021

for expansion of dhamma practices; and it should create campaign to encourage public participation in a neat waste disposal area to reduce the burden of temple

Keywords: Satisfaction; Women; Dhamma Practice

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศไทยนับตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัย เป็นต้นมา โดยพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม จนมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้วนำมาสั่งสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจตามไปด้วย โดยการศึกษาชั้น ได้จำแนกออกเป็นระยะ 2 ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ คันถระยะ (ระยะฝ่ายคัมภีร์) และ วิปัสสนาระยะ (ระยะฝ่ายเจริญวิปัสสนา) นี้ได้สืบเนื่องมาตั้งแต่ สมัยกรุงสุโขทัย รูปแบบของการปกครองคณะสงฆ์ จึงแยกเป็นฝ่ายคามวาสี (คันถระยะ) และอรัญวาสี (วิปัสสนาระยะ) แม้สมัยต่อมาสมัย คือ สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ตาม รูปแบบของการศึกษาระยะและรูปแบบของการปกครองคณะสงฆ์ก็ยังคงคล้ายคลึงกัน (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

อย่างไรก็ตาม สถานที่สำหรับรองรับการปฏิบัติธรรมของประชาชน ยังไม่เป็นที่พอเพียงกับความต้องการ เพราะสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ กระจุกตัวกันอยู่ในส่วนกลาง การเดินทางจากต่างจังหวัดเพื่อไปปฏิบัติธรรมแต่ละครั้ง นอกจากจะลำบากด้วยหนทางไกลแล้ว ยังลำบากด้วยเรื่องของที่พักอาศัย ตลอดจนสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทั้งค่าเดินทางและค่าอาหารอีกด้วย ทั้งนี้ มหาเถรสมาคมได้เล็งเห็นความสำคัญในด้านการปฏิบัติธรรมมานานแล้ว และได้หาทางแก้ไขมาโดยตลอด พร้อมทั้งได้มอบนโยบายแก่เจ้าคณะปกครองให้กระตุ้นให้ทุกสำนักมีความกระตือรือร้นในการจัดปฏิบัติธรรมเพื่อสนองต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้น (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

ทั้งนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ส่งเสริมให้ทุกวัด มุ่งจัดปฏิบัติธรรมเพื่อสนองต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชน โดยมีเกณฑ์การบริหาร ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

ดังกล่าวนี้ วัดหนองบัวหึ่ง (มหานิกาย) ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 139 บ้านหนองบัวหึ่ง หมู่ที่ 3 ตำบลดอนทราย อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ได้รับประกาศตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนาเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2532 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2538) เป็นวัดที่สนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของประชาชนตามนโยบายของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การจรรโลงและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของสตรีผู้ตอบแบบสอบถาม
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากสตรีมีภูมิลำเนาในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลอนทราย อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี จำนวน 784 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลอนทราย, 2561) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (สุริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 ท่าน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยรวม (n=265)

ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัด หนองบัวหึงอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี	ระดับความคาดหวัง		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านสถานที่	4.58	0.457	มากที่สุด
ด้านบุคลากร	4.71	0.405	มากที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ	4.58	0.455	มากที่สุด
โดยรวม	4.62	0.396	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคาดหวังต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.62$, S.D.=0.396) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ และด้านการบริหารจัดการตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของประชาชนต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังที่มีต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
			ยอมรับ	ปฏิเสธ
อายุ	0.709	0.587		✓
การศึกษา	6.582**	0.002	✓	
อาชีพ	1.211	0.301	✓	
รายได้	9.911**	0.000		✓

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ รายได้ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ความพึงพอใจของสตรี	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านสถานที่	สถานที่พักแรมไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมที่เพิ่มขึ้น	ควรจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อรองรับการขยายตัวของการจัดปฏิบัติธรรม
ด้านบุคลากร	บุคลากรที่ดูแลเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ	ควรรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าในวัดทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทางเพื่อลดภาระ
ด้านการบริหารจัดการ	ผู้ที่เข้ามาในวัดไม่ค่อยรักษาวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด	ควรรณรงค์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ที่มีคุณลักษณะ ตามข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านสถานที่ สถานที่พักแรมไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมที่เพิ่มขึ้น ควรจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อรองรับการขยายตัวของการจัดปฏิบัติธรรม

ด้านบุคลากร บุคลากรที่ดูแลเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ควรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าไปในวัดทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทางเพื่อลดภาระ

ด้านการบริหารจัดการผู้ที่เข้ามาในวัดไม่ค่อยรักษาวัดสิ่งของเครื่องใช้ของวัดควรณรงค์ให้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัดสิ่งของเครื่องใช้ของวัด

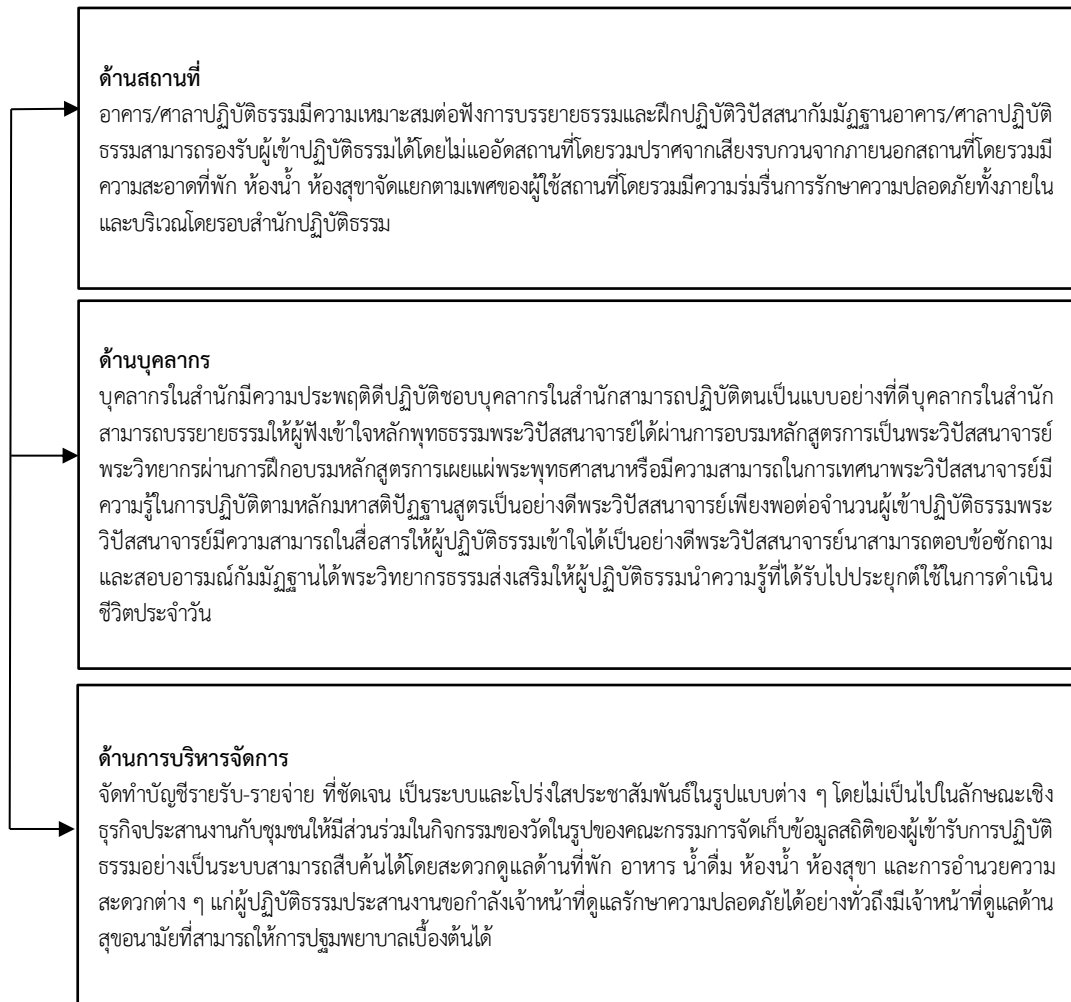
อภิปรายผลการวิจัย

ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การจัดปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมการจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมในทุกกลุ่มชน เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสมา ปฏิบัติธรรม และร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และ สถาบันสังคมอื่น จัดการปฏิบัติธรรมเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของผู้ปฏิบัติ มีกระบวนการ เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการ การสาธิต การปฏิบัติ การบรรยายธรรม การสอบ-ส่งอารมณ์ ปรับอินทรีย์ ฯลฯ ทั้งในส่วนของการจัดอบรมปฏิบัติธรรมเป็นระยะ ๆ ตามช่วงเวลา และการปฏิบัติธรรมตาม อธิษฐาน คือ เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าปฏิบัติได้ตลอดเวลาตามที่ต้องการ นั่นเอง เพื่อมุ่งหมายการ ลดละกิเลสตัณหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน ตาม แนวทางที่ มหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ส่งเสริมให้วัดที่จัดปฏิบัติธรรม ในปัจจุบันนี้มีหลักเกณฑ์ในการจัดการปฏิบัติธรรมไว้ 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้าน การบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ธมมวโร (2555) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่ง ที่ 2” จากผลการวิจัยพบว่า เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามวิทยากรถึงปัญหาที่ไม่เข้าใจ หรืออยาก ทราบเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ ได้ตลอดเวลา ไม่ปล่อยให้ข้ามวันเก็บไปเป็นข้อสงสัย และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดวงกมล ทองคนารักษ์ (2554) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่ เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมใน พระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งสมถและวิปัสสนา ตลอดจนปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม เช่น การเลือก กรรมฐานที่เหมาะสม และความสัปปายะ ล้วนมีผลต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (2551) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของอุบาสิกาสังฆ กสิณทิพ” จากผลการวิจัยพบว่า อุบาสิกามีบทบาทในการสร้างเสนาสนะ คือ สำนักปฏิบัติธรรมแดนมหากมลที่ แล้วยังให้การอุปถัมภ์การก่อสร้างสถานที่ต่าง ๆ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค (2550) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแบบของวัดที่ เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีในการจัดวัดให้เป็น แหล่งการเรียนรู้สมัยพุทธกาลและวัดดีเด่นในปัจจุบัน คือ พุทธวิถีการบริหารดูแลสังคมสงฆ์ในอาราม ให้มีความสัปปายะทั้ง 4 ด้าน คือ เสนาสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ และธัมมสัปปายะ รวมทั้ง การปรับปรุงสถานที่วัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมของพุทธบริษัท และ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดศิริวัฒน์ สมจิตโต (2550) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจต่อการเผยแผ่ธรรมในวันธรรมสวนะของพุทธศาสนิกชน: กรณีศึกษาเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ” จากผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอโดยใช้อุปกรณ์ช่วยสอนหรือสื่อทำให้ผู้รับฟังสนใจในเนื้อหาสาระธรรม และง่ายต่อการปฏิบัติ และเกิดความพึงพอใจต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโกศลสุตากร (สมชาย กุลสโม) (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเข้าใจและวิธีการปฏิบัติธรรมตามหลักมรณานุสสติของผู้ปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมวัดเมืองคง อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ” จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมมีความรู้ความเข้าใจวิธีการปฏิบัติตามหลักมรณานุสสติของสำนักปฏิบัติธรรมวัดเมืองคงเป็นอย่างดี เพราะได้รับคำแนะนำจากพระวิทยากรที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมัคร งามแสน (2549) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของสตรีในองค์กรพระพุทธศาสนาในสังคมไทย” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของสตรีทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน มีประเด็นสำคัญที่แยกไว้ชัดเจน 5 ส่วน โดยหนึ่งในนั้น คือ บทบาทในด้านบริการจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติพร สะสม (2553) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน” จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์และผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการวัดพระธาตุแช่แห้งมีสองประการ คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความมีภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส บุคลากร งบประมาณ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ คณะสงฆ์ ภาครัฐ และองค์กรเอกชน ซึ่งปัจจัยทั้งสองส่วนต่างเอื้อผลประโยชน์ส่งเสริมซึ่งกันจนทำให้วัดพระธาตุแช่แห้งประสบความสำเร็จในการบริหารอันจะได้เป็นต้นแบบที่ดีงามในการพัฒนาวัดในพระพุทธศาสนา สืบไป

องค์ความรู้

ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย คุณลักษณะของความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี ที่พึงประสงค์ดังนี้

ด้านสถานที่อาคาร/ศาลาปฏิบัติธรรมมีความเหมาะสมต่อฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานอาคาร/ศาลาปฏิบัติธรรมสามารถรองรับผู้เข้าปฏิบัติธรรมได้โดยไม่แออัดสถานที่โดยรวมปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอกสถานที่โดยรวมมีความสะอาดที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาจัดแยกตามเพศของผู้ใช้สถานที่โดยรวมมีความร่มรื่นการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในและบริเวณโดยรอบสำนักปฏิบัติธรรม

ด้านบุคลากร บุคลากรในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบบุคลากรในสำนักสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีบุคลากรในสำนักสามารถบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมพระวิปัสสนาจารย์ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์พระวิทยากรผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือมีความสามารถในการเทศนาพระวิปัสสนาจารย์มีความรู้ในการปฏิบัติตามหลักมहाสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีพระวิปัสสนาจารย์เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรมพระวิปัสสนาจารย์มีความสามารถในการสื่อสารให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าใจได้เป็นอย่างดีพระวิปัสสนาจารย์สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามถามกันมีฐานได้พระวิทยากรธรรมส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ด้านการบริหารจัดการ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่ชัดเจน เป็นระบบและโปร่งใสประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่เป็นไปในลักษณะเชิงธุรกิจประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปของคณะกรรมการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้โดยสะดวกดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรมประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงมีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านสุขอนามัยที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดหนองบัวหึง ประสานความร่วมมือกับภาคคณะสงฆ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อยกฐานะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
2. วัดหนองบัวหึง ประสานความร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดอบรมกิจกรรม “วัด 5 ส.” แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อรองรับการขยายตัวของการจัดปฏิบัติธรรม
2. ควรรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าในวัดหึงหะให้เป็นที่ที่เป็นทางเพื่อลดภาระ
3. ควรรณรงค์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดปฏิบัติธรรมของประชาชน
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดเพื่อยกฐานะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช 2556*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2555). *สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น 45 สำนัก พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิตติพร สะสม. (2553). *ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดวงกมล ทองคนารักษ์. (2554). *รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค. (2550). *การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโกศลสุตากร (สมชาย กุลสโม). (2554). *การศึกษาความเข้าใจและวิธีการปฏิบัติธรรมตามหลักมรณานุสสติของผู้ปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมวัดเมืองคง อำเภอรามไทร จังหวัดศรีสะเกษ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดศิริวัฒน์ สมจิตโตบาล (2550). *ความพึงพอใจต่อการเผยแผ่ธรรมในวันธรรมสวนะของพุทธศาสนิกชน: กรณีศึกษาเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ธมมวโร. (2555). *ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2551). *บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกบางกช สิทธิพล (รายงานการวิจัย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมักร งามแสน. (2549). *บทบาทของสตรีในองค์กรพระพุทธศาสนาในสังคมไทย (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย.

เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ของหลวงพ่อด่าง นนทบุรี:
กับการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดชัยภูมิ
นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา*

LUANG POR DAENG NONTHIYO'S PUBLIC WELFARE MONKS NETWORK :
WITH HELPING PEOPLE IN FLOODED AREAS, CHAIYAPHUM PROVINCE, NAKHON
RATCHASIMA, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

พระเอกลักษณะ อชิตโต, พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ, พระฉัตรชัย อธิบุญโญ,
พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, สุภัทรชัย สีสะใบ

Phra Eakakak Achitto, Phramaha Krisada Kittisobhano, Phra Chatchai Athipanya,
Phrapalad Rapin Buddhiso, Suphatchai Sisabai
วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม

Wat Intharam, Samut Songkhram Province
E-mail: Krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาเครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ของหลวงพ่อด่าง นนทบุรี : กับการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา ใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย สัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ เขียนนำเสนอผลการศึกษารูปแบบ ความเรียงในรูปแบบบทความ

ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ของหลวงพ่อด่าง นนทบุรี : กับการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วม ชัยภูมิ นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา มีการดำเนินการผ่านระบบเครือข่ายของพระสงฆ์ด้วยกันกับเครือข่ายในพื้นที่ ทำให้เกิดการช่วยเหลือกันและกันในรูปแบบเครือข่ายในการบรรเทาสาธารณภัย ในรูปแบบของการสงเคราะห์โดยพระสงฆ์ โดยแกนนำเครือข่ายหลวงพ่อด่าง นนทบุรี ที่ส่งตรงความช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นเครื่องอุปโภค บริโภค เป็นอาหารปรุงสุก เครื่องยังชีพ เบื้องต้นในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ดังปรากฏเป็นภาพภาระงานในพื้นที่จังหวัดชัยภูมินครราชสีมา และพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ภายใต้แนวคิด “พระไม่ทิ้งญาติโยม”

คำสำคัญ: เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์; หลวงพ่อด่าง นนทบุรี; การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วม

* Received October 30, 2021; Revised November 18, 2021; Accepted December 11, 2021

Abstract

This article aims to study the network of monks public welfare of Luang Por Daeng Nonthiyo: and helping people in flooded areas, Chaiyaphum, Nakhon Ratchasima, Phra Nakhon Si Ayutthaya. Using studies from documents, research, interviews, collecting spatial data Write a presentation of the study results in an essay format.

The results showed that Luang Por Daeng Nonthiyo's network of monks in public welfare: helping people in flooded areas, Chaiyaphum, Nakhon Ratchasima, Phra Nakhon Si Ayutthaya The administration is carried out through a network of monks together with the local network. Help each other in the form of a network for disaster relief. in the form of assistance by monks by the leader of Luang Por Daeng Nonthiyo's network who directly sent the first aid as a consumable, cooked food subsistence supplies preliminary in difficult situations As appeared as the workload in Chaiyaphum, Nakhon Ratchasima and Phra Nakhon Si Ayutthaya provinces, etc., under the concept of "a monk never leaves his relatives"

Keywords: network of monks for public welfare; Luang Por Daeng Nonthiyo; helping people in flooded areas

บทนำ

สถานการณ์น้ำท่วมประจำปี 2564 ในช่วงเดือนกันยายน ตุลาคม ด้วยสาเหตุมรสุมน้ำมาก รวมทั้งมีพายุฝนเข้ามาเป็นระลอก ซึ่งผลที่เกิดขึ้นได้กลายเป็นว่าน้ำในหลายพื้นที่และจังหวัดได้เกิดการท่วมกระจายเป็นผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคีเครือข่ายทางศาสนาในฐานะที่เป็นหน่วยทางสังคมก็ได้มีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้น ตามบทบาทและหน้าที่ของกันและกัน ในส่วนพระสงฆ์ก็มีหลายพื้นที่ได้ให้การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยในวงกว้างในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ดังปรากฏเป็นภาพสื่อสารสาธารณะ ย้อนกลับมาที่บทบาทหลวงพ่อดัง นนทิโย กับเครือข่ายในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นเครือข่ายระหว่างพระสงฆ์ในพื้นที่ ช่วยขับเคลื่อนช่วยเหลือประชาชนในเขตภัยพิบัติน้ำท่วมได้ ดังกรณีการช่วยเหลือในเขตนํ้าท่วมจังหวัดชัยภูมิ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ถึงแม้ไม่ได้เป็นเขตพื้นที่โดยตรง แต่ด้วยเครือข่ายที่เคยเข้าไปให้ความช่วยเหลือสถานการณ์น้ำท่วมในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2563 จึงได้กลายเป็นเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือ ในส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยรวมทั้งเครือข่ายพระสงฆ์ที่ทำงานด้านชุมชนอยู่แล้วได้กลายเป็นเครือข่ายร่วมในการให้การช่วยเหลือภายใต้แนวคิดพระไม่ทิ้งโยมของพระในพระพุทธศาสนา ภายใต้เครือข่ายร่วมกันของชัยภูมิ สมุทรสงคราม นครราชสีมา และพระนครศรีอยุธยาในเขตบริการน้ำท่วม ซึ่งจะได้นำเสนอเล่าแบ่งปัน

ต่อไป เพื่อสะท้อนคิดบทบาทพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสังคมภายใต้ภาระงานสาธารณะสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

แนวคิดของพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคม

บทบาท (Role) ของพระสงฆ์ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาโดยเฉพาะพระสงฆ์ของเราด้วยแล้ว เราจะเห็นได้ชัดเจนมาก เพราะสังคมไทย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตายจะมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ตลอด อย่างงานแต่งงานก็ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาในงานแต่งงานด้วย พอเกิดก็ต้องนิมนต์พระมาในงานวันเกิด หรือใส่บาตรทำบุญวันเกิด เจ็บป่วยก็ไปหาพระทำบุญ และบางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้าน เป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้าน ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทก็มีความชัดเจนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเพียงข้อเสนอ (Suggestion) ไม่ใช่คำตอบสำเร็จรูป แต่เป็นเพียงแนวคิดของบุคคลหนึ่ง ที่มีความสนใจในงานของพระสงฆ์ ในบทบาทของพระสงฆ์ และพยายามที่จะผลักดันบทบาทของพระสงฆ์ ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และให้สังคมมองเห็นประโยชน์นั้นเด่นชัดมากขึ้น ประเด็นที่ควรพิจารณา เพื่อกระตุ้นเตือนจิตสำนึกในการทำงานพัฒนาของพระสงฆ์

พระสงฆ์ คือใคร...? ตามหลักทางพระพุทธศาสนาแล้วพระสงฆ์คือผู้บวชในบวรพระพุทธศาสนาซึ่งสละแล้วซึ่งสภาวะความเป็นปัจเจกภาวะ แต่มีชีวิตเพื่อสังฆภาวะ เพื่อชุมชน มีจิตวิญญาณเพื่อชุมชน ต้องมีความรู้สึกที่เป็นชุมชน (Community) เพราะชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้อง มีการติดต่อสื่อสาร (Communication) กันตลอดเวลา ยิ่งในสมัยโบราณด้วยแล้ว วัดหรือพระสงฆ์กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนไปในตัว วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของชุมชน มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็มาประชุมกันที่วัด มาร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่นมาทำบุญใส่บาตรที่วัด ในวันสำคัญทางศาสนา คือวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและวันสำคัญอื่น ๆ และวันที่มีการประชุมเรื่องราวที่ทางราชการให้ผู้นำหมู่บ้านอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อได้รับเรื่องราวข่าวสารจากทางราชการมาก็มาประชุมกันที่วัด

พระสงฆ์ เป็นอยู่อย่างไร...? เรามีชีวิตความเป็นอยู่เพราะอาศัยชาวบ้านเลี้ยงชีพ อันนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในประเด็นนี้ต้องสำนึกและตระหนัก เตือนตัวเราอยู่เสมอว่า “เราอยู่ได้เพราะอาศัยญาติโยม” เราจะช่วยชาวบ้านเขาอย่างไร ในฐานะที่เราเป็นพระสงฆ์ควรตระหนักไว้เพื่อเป็นฐานในการคิด พระพุทธองค์ท่านตรัสไว้ว่า “ทุกลมหายใจเข้าออกควรเป็นไปเพื่อก่อนข้าว” ฉะนั้น ไม่ว่าพระสงฆ์จะถูกลดบทบาททางสังคมไปมากแค่ไหน เราในฐานะที่ยังเป็นพระสงฆ์ก็ควรระลึกในสิ่งที่ได้เลี้ยงชีพเรามา ซึ่งแนวคิดในภาพรวมจะสอดคล้องกับแนวคิดจากการศึกษาวิจัยของ พระครูปลัดสมชัย นิสสุโณ และคณะ (2063) ในเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน กรณีศึกษาวัดไทยชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ในงานศึกษาของ พระครูปราโมทย์ปัญญาวุฒิ บัญเลิศ (2563) เรื่อง บทบาทและการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ในงานศึกษาของ พระครูอุดมธรรมรส อธิญาณและคณะ (2561) เรื่อง บทบาทเชิงรุก

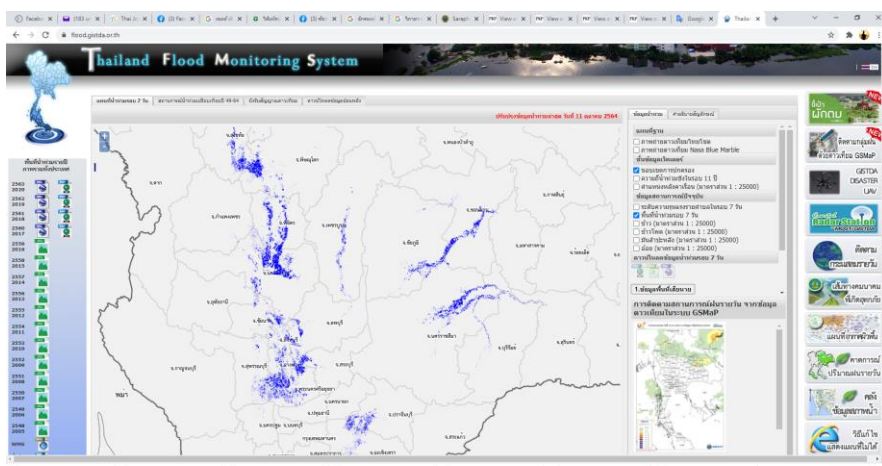
ของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดชลบุรี หรือในงานวิจัยของ พระครูปราโมทย์ปัญญาวุฒัน บุญเลิศ (2563) เรื่อง บทบาทและการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม รวมถึงงานวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19 : กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อแดง นนทิโย วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม (พระเอกลักษณ์ อชิโตและคณะ, 2563) หรือในงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวิฑฒโนและคณะ (2561) เรื่อง วัด: บทบาทการเสริมสร้างสันติสุขในชุมชนท่ามกลางสังคมไทย ที่สะท้อนแนวคิดไว้ใกล้เคียงกันว่า วัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสถาบันศาสนา พุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญในสังคมไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสถาบันชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กำหนดสรรค์สร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้กับสังคมไทยที่มีต่อเนื่องยาวนาน วัดเป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายในบทบาท เช่น วัดเป็นสถานศึกษา โรงพยาบาล ศาลสถิตยุติธรรม สถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา ที่พักพิงของคนเดินทาง แหล่งสวัสดิการชุมชน วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ส่งผลถึงชีวิตจิตใจของคนไทย ได้หล่อหลอมอุปนิสัยให้มีความรัก ความเมตตาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการนำเอาหลักธรรมมาช่วยเสริมสร้างสันติสุขให้ชุมชนเกิดความสงบสุขโดยครอบคลุมองค์ประกอบ คือ การศึกษา ศาสนา การเมือง กระบวนการยุติธรรม และเรื่องของสื่อทางสังคม ทั้งหมดถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนสร้างสันติภาพในชุมชนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นแนวคิดสำคัญคือพระสงฆ์ต้องมีบทบาทต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการพัฒนาตนให้เป็นต้นแบบในฐานะที่เป็นสงฆ์สาวกในพระพุทธศาสนา เป็นต้นคนในการนำคนให้ไปสู่ปลายทางพระพุทธศาสนา คือการผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ เป็นผู้นำทางความคิดในการพัฒนาตัวเองให้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดี จนกระทั่งหลายเป็นส่วนสำคัญของสังคม ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้โดยมีวัดพระสงฆ์ เป็นชาวพุทธ มีการเชื่อมโยงให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันทำให้เกิดความร่วมมือภายใต้ความเป็นไปได้

สถานการณ์น้ำท่วมปี 2564 กับผลกระทบในวงกว้าง

ภาพข่าวน้ำท่วมในหลายพื้นที่ในหลายจังหวัด (1) จังหวัดสุโขทัย ดังภาพข่าวว่า (ก) “สุโขทัยอ่วม น้ำท่วมที่เศรษฐกิจ การเดินทางเป็นอัมพาต ก่อนนายกฯ ลงพื้นที่พรุ่งนี้” (มติชนออนไลน์, 2564) (ข) สุโขทัยอ่วม น้ำหลากท่วม 3 อำเภอ ต้องย้ายควายหนี (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) (2) จังหวัดนครราชสีมา ดังภาพข่าว (ก) เปิดภาพมุมสูง “ลำนํ้ามูล” ทะลักท่วมเขตเมืองพิมายเป็นบริเวณกว้าง (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2564) (ข) โคราชอ่วมหนัก! 2 อำเภอจมบาดาล ถนนถูกตัดขาด ผู้ว่าฯ สั่งเตรียมรับน้ำเข้าพิมายในอีก 1-2 วัน (ไทยโพสต์ออนไลน์, 2564) (3) จังหวัดชัยภูมิ ดังปรากฏภาพข่าว (ก) ชัยภูมิวิปโยค ท่วมหนักรอบ 50 ปี บำเหน็จณรงค์แทบมิดหลังคา (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) (ข) ชัยภูมิ น้ำท่วม 12 อำเภอ รวม 2.28 แสนไร่ เตือน “แม่น้ำชี” ระวังน้ำล้นตลิ่ง (ประชาชาติ

ธุรกิจออนไลน์, 2564) (ค) น้ำท่วมชัยภูมิเริ่มลดหมดแล้วทั้ง 16 อำเภอ เผยเสียหายหนักสุดในรอบ 50 ปี (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) (3) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังปรากฏภาพข่าว (ก) อยุธยาวิกฤต! น้ำท่วมกว่าครึ่งจังหวัด หลายพื้นที่รับน้ำได้รับผลกระทบอย่างหนัก (ผู้จัดการออนไลน์, 2564) (ข) ท่วมหนัก "อยุธยา" จมบาดาล 10 อำเภอ ชาวบ้านจำทนต้องนอนในเรือ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) นอกจากนี้ยังมีอีกหลายพื้นที่หลายจังหวัด ที่ประสบภัยน้ำท่วมมากน้อย สันนิยตามสถานการณ์ของฝนและมวลน้ำที่มีอยู่ ดังนั้นสถานการณ์น้ำท่วม จึงเป็นปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นประหนึ่งเทศกาลประจำปีในหลายพื้นที่ และภัยเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง จนกลายเป็นผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกระทั่งปัจจุบันตามสถานการณ์ที่ปรากฏในปี 2564

ภาพที่ 1 ภาพรายงานสถานการณ์น้ำท่วมในพื้นที่ของภาคเหนือ กลางและอีสาน ข้อมูลจาก Thailand Flood Monitoring System ข้อมูล ณ วันที่ 10 ตุลาคม 2564
ที่มา: Thailand Flood Monitoring System (2564)

จากภาพสะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่ภัยพิบัติน้ำท่วมกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ ทั้งสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ มาจนถึงภาคกลาง ชัยนาท สิงห์บุรี อุทัยธานี อ่างทอง ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา รวมทั้งชัยภูมิ นครราชสีมา เป็นต้น ตามแผนที่น้ำท่วมของ Thailand Flood Monitoring System (2564) <https://flood.gistda.or.th/> ในปีนี้สถานการณ์น้ำกลายเป็นปัญหาร่วมกับสถานการณ์โควิดที่เกิดขึ้นร่วมกัน โควิดก็เป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข น้ำก็กลายเป็นปัญหาที่มีปรากฏอย่างต่อเนื่องและยังไม่ได้รับการแก้ไขด้วยเช่นกัน จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาร่วมที่ซ้ำซ้อนทั้งในระบบการบริหารจัดการน้ำที่เกินกว่าการควบคุม ทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้างด้วยเช่นกัน แต่ที่ยกมาต้องการสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์น้ำท่วมในพื้นที่ยังคงมีอยู่ ร่วมทั้งการที่กรมอุตุนิยมวิทยาได้แจ้งข้อมูลต่อสถานการณ์น้ำท่วมให้มีการเฝ้าระวัง และระมัดระวังน้ำท่วม ต่อสถานการณ์น้ำที่กำลังเกิดขึ้นและปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

เครือข่ายกับการทำงานสาธารณะสงเคราะห์

เมื่อน้ำท่วมก็ต้องบรรเทาหรือให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสถานการณ์น้ำที่กำลังเกิดขึ้นหรือปรากฏอยู่ แนวคิดเรื่องเครือข่ายหรือระบบเชื่อมโยงในการทำงานเพื่อบริการสังคม นับเป็นหัวใจของการทำงานร่วมกัน ภายใต้แนวคิด “วิสาสา ปรมา ญาติ” หรือระบบเครือข่าย ซึ่งในพระพุทธศาสนาใช้ระบบเครือข่ายผ่าน “อุปัชฌาจารย์” หรือระบบเครือข่ายของวัดในพระพุทธศาสนาด้วยกัน โดยศัพท์สมัยใหม่อาจใช้คำว่า Network ที่แปลว่าเชื่อมโยง ดังนั้นการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกัน ระหว่างเครือข่ายต่อเครือข่าย ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในเครือข่ายการทำงานร่วมกันของชาวพุทธ ทั่วประเทศ ซึ่งในกรณีของหลวงพ่อดังนันทิโย ก็ได้ใช้เครือข่ายความร่วมมือดังกล่าวเป็นเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับชุมชน ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน ดังปรากฏว่าช่วงที่ผ่านมา ในสถานการณ์น้ำท่วม เครือข่ายพระสงฆ์ช่วยเหลือสังคมภายใต้การนำของหลวงพ่อดัง ได้ประสานช่วยเหลือในหลายพื้นที่ เช่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเลย จังหวัดนครราชสีมา มาจนกระทั่งในปีล่าสุด พ.ศ. 2564 ได้มีการช่วยเหลือวัด พระสงฆ์ และชาวพุทธในสถานการณ์น้ำท่วมด้วยกัน เช่นในพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดชัยภูมินครราชสีมา และพระนครศรีอยุธยา ภายใต้แนวคิด พระไม่ทิ้งโยม หรือเครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคมและประชาชน

ภาพที่ 2 เครือข่ายพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคม ที่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ในการบรรเทาสาธารณะภัยเบื้องต้น เมื่อ 24 ตุลาคม 2563

ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2563)

ภาพที่ 3 เครือข่ายพระสงฆ์หมู่บ้านศีล 5 และคณะสงฆ์วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดปากแคว)
จังหวัดสุโขทัย โดยหลวงพ่อดัง นนทิโย ช่วยเหลือน้ำท่วม

ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2563)

จากภาพที่ 2-3 ทำให้เห็นว่าพระสงฆ์ในบทบาทการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ ช่วยเหลือสังคมประชาชนเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดของการทำงานสงเคราะห์ (สังหัตถุ-ทาน/จาคะ) บรรเทาสาธารณภัย ให้เบาบางในเบื้องต้น แต่ทั้งหมดเกิดขึ้นด้วยเครือข่ายที่เชื่อมโยงระหว่างกันของพระสงฆ์ชาวพุทธ ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูล และความช่วยเหลือ เพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงช่วยเหลือในแบบพี่น้อง ญาติมิตร ต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการบรรเทาในเบื้องต้นต่อความเสียหายเดือดร้อนดังกล่าวได้

การเยียวยาโดยพระสงฆ์ในสถานการณ์น้ำท่วมในองค์กรรวม พ.ศ.2564

จากภาพข่าวในเขตหลายพื้นที่ จะพบเห็นพระสงฆ์ได้ออกมาทำงานสาธารณะสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือประชาชนในหลายพื้นที่ ในพื้นที่น้ำท่วมในปี 2564 ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นเจ้าของพื้นที่ โดยขั้นแรกให้ความช่วยเหลือโดยใช้วัดเป็นที่พักอาศัย เป็นที่รับบริจาคให้ความช่วยเหลือ รวมไปถึงเป็นหน่วยประสานงานจากภาคิกายนอกในการให้ความช่วยเหลือ ดังกรณีในเขตจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา รวมทั้งในชัยภูมิ และนครราชสีมา ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ยังคงมีความสำคัญ และเป็นความจำเป็นภายใต้สังคมไทยและวิถีพุทธ ที่มีวัดเป็นฐานของชุมชนในการทำงานร่วมกันระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้าน พระสงฆ์ได้ทำบทบาทในเชิงของการสงเคราะห์ในแบบสาธารณะสงเคราะห์หรือการบรรเทาในเบื้องต้น เช่นการเยี่ยมให้กำลังใจ การช่วยเหลือเป็นเครื่องอุปโภค บริโภคเป็นเบื้องต้น ซึ่งจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตไปได้ในเบื้องต้น ต่อสภาพที่เกิดขึ้นของน้ำท่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ (2563) ในเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ หรือในงานของวิจิตร สืบพงษ์ ธรรมชาติ และพระครูอรุณสิงหธรรม (2558) เรื่อง ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประภัสสรธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร) รวมทั้งในงานวิจัยของ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (2558) เรื่อง ภาวะผู้นำกับการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์ ที่ในงานวิจัยสะท้อนแนวคิดในเรื่องพระสงฆ์ต้องบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม ตามพันธกิจและหน้าที่ของพระสงฆ์เพื่อส่วนรวม นับเป็นบทบาทในฐานะพระสงฆ์ ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของสังคมและประชาชน ทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

ภาพที่ 4 เครือข่ายพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคม ที่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในการให้การบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้น เมื่อ 4 ตุลาคม 2564
ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2564)

ภาพที่ 5 พระสงฆ์สกลนคร (2560) และน่าน (2559) ในสถานการณ์น้ำท่วมในประเทศไทย

ที่มา: เดลินิวส์ออนไลน์ (2560); ทีวีพูลออนไลน์ (2559)

จากภาพที่ 2-5 บทบาทของพระสงฆ์จึงเป็นลักษณะร่วมในการทำงานเพื่อสงเคราะห์ประชาชนภายใต้แนวคิด พระต้องทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม พระสงฆ์ต้องช่วยเหลือสังคมและส่วนรวมภายใต้สถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยเฉพาะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่และในหลายเขตจังหวัดทั้งในปัจจุบัน และที่ผ่านมา เราจึงเห็นภาพข่าวพระสงฆ์ กับการมีส่วนร่วมกับสังคมชุมชนในการบรรเทาหรือให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ โดยมีกำลังคน ทุนทางสังคมในการช่วยเหลือซึ่งกันและให้เกิดความช่วยเหลือเป็นเบื้องต้นได้

บทบาทพระสงฆ์เชิงเครือข่ายหลวงพ่อดั่ง นนทิโย กับ การช่วยเหลือพื้นที่น้ำท่วม ชัยภูมิ โคราข อยุรยา

เครือข่ายพระสงฆ์กับการช่วยเหลือน้ำท่วม เป็นสิ่งสำคัญและเป็นหัวใจ ของการประสานความร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน ดังนั้นการประสานของวัดอินทาราม จึงประสานกับ พระฉัตรชัย อธิปญโญ, ดร. วัดลาดทราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีภูมิสำเนาอยู่ในเขตชัยภูมิได้ประสาน และนำเครื่องอุปโภค บริโภค ไปจัดมอบให้แก่ผู้ประสบภัย ในความหมายคือเครือข่ายเป็นหัวใจสำคัญในฐานะเจ้าของพื้นที่ หรือการประสานกับ พระมหาเกษรา กิตติโสภณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนำเครื่องอุปโภค บริโภค ไปไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นวัดในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 6 เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์โดยหลวงพ่อดั่ง นนทิโย จังหวัดชัยภูมิ ในการให้การบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้นน้ำท่วม

ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2564)

(ก) พื้นที่ที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ (ตามภาพประกอบ 6) เหตุการณ์เมื่อ 28 กันยายน 2564 โดย พระครูพิศิษฐ์ไพฑูริย์ รองเจ้าคณะอำเภอมัญจาคีรี ได้มอบถุงยังชีพ จำนวน 100 ถุง ผ่านภาคีเครือข่ายโดยการนำของ ดร.พระฉัตรชัย อธิปัญโญ วัดลาดทราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมปัจจัยจำนวน 5,000 บาท เพื่อทำข้าวอาหารปรุงสุกแจก จำนวน 200 กล่อง แก่ผู้ประสบภัยจำนวน 95 หลังคาเรือน ให้กับหมู่บ้านบุตมาลี ตำบลส้มป่อย อำเภोजัดรัส จังหวัดชัยภูมิ ดังนั้นเครือข่ายในเขตจังหวัดชัยภูมิ คือ พระฉัตรชัย อธิปัญโญ (2564) ที่มีภูมิลำเนาบ้านเกิดอยู่ในเขตจังหวัดชัยภูมิพร้อมคณะ รับอาสาประสานลงพื้นที่ ช่วยเหลือเบื้องต้นแจกถุงยังชีพ เพื่อการบรรเทาสาธารณภัย ทำให้สมาชิกผู้ประสบภัยคลายทุกข์ ด้วยชัยภูมิไม่เคยประสบภัยในลักษณะดังกล่าวมาก่อน ดังนั้นเครือข่ายพระสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานร่วมกันเข้าถึงพื้นที่และให้ความช่วยเหลือได้อย่างเข้าถึงและสอดคล้องกับสถานการณ์ความต้องการความช่วยเหลือ ภายใต้แนวคิดพระไม่ทิ้งโยม ไม่ทิ้งประชาชน

ภาพที่ 7 เครือข่ายพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคม ที่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดนครราชสีมา ในการให้การบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้น

ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2564)

(ข) พื้นที่ที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา (ตามภาพประกอบ 7) พระสงฆ์อาจมีหลายพื้นที่หลายหน่วยงาน และหลายจังหวัดเพราะในปี 2564 น้ำจะท่วมในหลายพื้นที่ด้วยเหตุผลในเรื่องของพายุที่เข้ามาทำให้น้ำท่วมจำนวนมาก แต่ในส่วนของหลวงพ่อดัง นนทีย ได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้แนวคิด “พระไม่ทิ้งโยม” เดินทางจากวัดอินทาราม เมื่อเช้าตรู่ เวลา 03.00 น. ของวันที่ 4 ตุลาคม 2564 โดยปลายทางเพื่อเดินทางไปยังพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในเขตพื้นที่อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดนครราชสีมา ตรงบริเวณบ้านกระเบื้องใหญ่ ที่ได้รับการแจ้งข้อมูลจากกำนันอรรรัตน์ พิมปฐ (2564) กำนันหญิงแห่งหมู่บ้าน ว่ามีประชากรกว่า 200 หลังคาเรือนที่ประสบภัยน้ำท่วม มากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งด้วยพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ติดแม่น้ำมูล เมื่อน้ำมีปริมาณมากและฝนตกต่อเนื่องด้วยพายุ จึงทำให้น้ำท่วมล้นตลิ่งจากแม่น้ำไหลเข้าท่วมไร่นา บ้านอยู่อาศัย จากข้อมูลดังกล่าวด้วยเป็นเครือข่ายเดิมที่เคยไปช่วยเหลือเป็นเครือข่ายน้ำท่วมในปี พ.ศ.2563 จึงได้มีการประสานให้ความช่วยเหลือ โดยทางวัดอินทารามได้มีการส่ง ถุงยังชีพจำนวน 200 ชุด พร้อมน้ำดื่ม 250 แพ็ค ปัจจัยจัดตั้งโรงทาน 10,000 บาท โดยมีนางอรรรัตน์ พิมปฐ กำนันตำบลกระเบื้องใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ คณะ อสม. บ้านจบก เป็นตัวแทน

รับมอบ พร้อมมอบปัจจัยเพื่อสร้างอุโบสถ วัดกระเบื้องน้อย-จบก (ออกเสียงว่า จะ-บก) จำนวนเงิน 100,000 บาทถ้วน โดยมีพระครูพิศิษฐ์ประชาณ (อายุ 62 ปี) (2564) เป็นผู้แทนรับถวายเพื่อเป็นการอุปถัมภ์วัดเครือข่าย โดยเป็นสะท้อนถึงพลัง บ-ว-ร พระสงฆ์ไม่ทิ้งประชาชน ซึ่งเป็นกิจกรรมในแบบพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์ไม่ทิ้งประชาชน หรือพระกับโยมต้องช่วยกัน

ภาพที่ 8 เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์โดยหลวงพ่อแดง นนทิโย กับคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แจกของผู้ประสบภัยน้ำท่วม
ที่มา: ผู้เขียน (2564)

ภาพที่ 9 เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์โดยหลวงพ่อแดง นนทิโย กับ คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แจกของผู้ประสบภัยน้ำท่วม
ที่มา: ผู้เขียน (2564)

(ค) พื้นที่ที่ 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ตามภาพประกอบ 8-9) เหตุการณ์เมื่อ 10 ตุลาคม 2564 เป็นการประสานร่วมมือกับเครือข่ายในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น คณะสงฆ์วัดลาดทราย คณะสงฆ์วัดท่าการ้อง (พระมหาเกษม ภูมิตตโสภณ, 2564) คณะสงฆ์วัดอโยธยา (พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพล, 2564) คณะสงฆ์วัดหน้าพระเมรุ (พระปลัดโอภาส โอภาโส, 2564) ซึ่งตั้งอยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการทำภารกิจช่วยเหลือสังคม ด้วยการนำเครื่องอุปโภคบริโภค ไปจัดแจกในเบื้องต้น เพื่อเป็นการบรรเทาให้ความช่วยเหลือ ซึ่งพื้นที่น้ำท่วมในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในพื้นที่ผู้ประสบภัย อบตำบลบ้านแพน อำเภอสรรคบุรี เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค บรรเทาเบื้องต้น เช่น ข้าวกล่อง 400 ชุด น้ำ 100 แพ็ค มาม่า 10 กล่อง ขนม 400 ชุด ปัจจัย 4,000 เป็นต้น รวมทั้งการช่วยเหลือวัดในพื้นที่น้ำท่วม เช่น วัดบางกะจะ วัดนางกุ่ม วัดไก่อติ้ว วัดศาลापูน วัดเจดีย์แดง วัดกุฎีทอง วัดตองปุ วัดแค วัดมณฑป เป็นต้น ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือเป็นอาหารแห้งเครื่องอุปโภค บริโภค โดยการประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้เห็นบทบาทพระสงฆ์

และเครือข่ายของหลวงพ่อดัง นนทียะ พระไม่ทิ้งโยม ร่วมกับพระสงฆ์ชาวพุทธในพื้นที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี และเป็นภาระสะท้อนภารกิจพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น สังคมและส่วนรวม

ดังนั้นจากภาพที่ 6-9 เป็นบทบาทของหลวงพ่อดัง นนทียะ พระสงฆ์นักสังคมสงเคราะห์ภายใต้ภารกิจ “พระไม่ทิ้งโยม” ได้ประสานความช่วยเหลือในแบบเครือข่าย โดยใช้ทุนทางสังคม คือความเคารพต่อพระสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นผู้อาสา นำความช่วยเหลือ น้ำใจของชาวพุทธจากพื้นที่ต่าง ๆ ไปให้ความช่วยเหลือ หรือเป็นตัวแทนในการให้ความช่วยเหลือ บรรเทาสาธารณภัย ทำให้เกิดการบรรเทาเบื้องต้นต่อความยากลำบาก เช่น เหยื่อน้ำ ไข้ฉี่หนู ในขณะที่ยังไม่เกิดการประกอบ หรือปรุงอาหารเองได้ และสิ่งอื่นๆ ที่จะช่วยบรรเทาให้เกิดความไม่ยากลำบาก หรือความช่วยเหลือในเบื้องต้นได้ ดังนั้นภาระกิจเหล่านี้จึงเป็นทั้งงานตามปณิธานของพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์ต้องทำประโยชน์ ในเวลาเดียวกันพระสงฆ์ต้องเอื้อประโยชน์ เสียสละ แบ่งปัน เพื่อการบำบัดทุกข์ ช่วยเสริมสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในเบื้องต้น ที่เริ่มจากบรรเทาเบื้องต้น จากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะเข้าไปแก้ไขปัญหาระยะสั้นบรรเทาความยากลำบากเบื้องต้น ระยะกลาง ช่อมแซมเก็บกู้ความเสียหายที่เกิดขึ้น และระยะยาว การสร้างมาตรการในการป้องกันน้ำท่วมซ้ำซ้อน เพื่อไม่ให้ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการดำเนินชีวิตของประชาชนในองค์กรรวมได้

สรุป

เครือข่ายนับเป็นหัวใจสำคัญหนึ่งของการทำงาน และบทบาทพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคมภายใต้แนวคิด “พระไม่ทิ้งโยม” นับเป็นส่วนสำคัญกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สาธารณสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างทันที่ นับเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานรวดเร็ว เข้าถึงพื้นที่ และเข้าใจต่อสถานการณ์ เพื่อประโยชน์ต่อการช่วยเหลือสังคมได้ ภายใต้แนวปฏิบัติ “ภิกษุพึงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่มาก” คือทำประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวม การช่วยเหลือสังคมนับเป็นบทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ต้องทำและดำเนิน ในบทความนี้เป็นการบันทึกไว้เป็นความทรงจำร่วมต่อสถานการณ์น้ำท่วมในปี 2564 ว่าพระสงฆ์ชาวพุทธกลุ่มหนึ่ง นำโดยหลวงพ่อดัง นนทียะ วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม พร้อมเครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ “พระไม่ทิ้งโยม” ได้บำเพ็ญประโยชน์ภายใต้แนวคิดหลักการสาธารณะสงเคราะห์ บทบาทพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสังคมในสถานการณ์น้ำท่วมนี้ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานครออนไลน์. (2564). เปิดภาพมุมสูง "ลำน้ำมูล" ทะลักท่วมเขตเมืองพิมายเป็นบริเวณกว้าง. สืบค้น 28 กันยายน 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/962545>
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2560). มิติใหม่พระสงฆ์ช่วยน้ำท่วม ระดมทุนแจกน้ำ-อาหาร. สืบค้น 2 สิงหาคม 2560, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/588972/>
- ทีวีพูลออนไลน์. (2559). คุณพระช่วย! เมื่อชาวเมืองน่านเดือดร้อนจากน้ำท่วม ทั้งพระทั้งเณร จึงออกจากวัดมาช่วยเหลือชาวบ้าน. สืบค้น 22 สิงหาคม 2559, จาก <https://www.tvpoolonline.com/content/215600>
- ไทยโพสต์ออนไลน์. (2564). โคราชท่วมหนัก! 2 อำเภอจมบาดาล ถนนถูกตัดขาด ผู้ว่าฯสั่งเตรียมรับน้ำเข้าพิมายในอีก 1-2 วัน. สืบค้น 29 กันยายน 2564, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/118259>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). ท่วมหนัก "อยุธยา" จมบาดาล 10 อำเภอ ชาวบ้านจำทนต้องนอนในเรือ. สืบค้น 7 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/2213126>
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2564). ชัยภูมิ น้ำท่วม 12 อำเภอ รวม 2.28 แสนไร่ เดือน “แม่น้ำชี” ระวังน้ำล้นตลิ่ง. สืบค้น 28 กันยายน 2564, จาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-770413>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). อยุธยาวิกฤต! น้ำท่วมกว่าครึ่งจังหวัด หลายพื้นที่ริมน้ำได้รับผลกระทบอย่างหนัก. สืบค้น 4 ตุลาคม 2564. จาก <https://mgronline.com/local/detail/9640000097992>
- พระครูปรามิทธิปัญญวัฒน์ บัญเลิศ. (2563). บทบาทและการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในการในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 4(1), 53-62.
- พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์. (2558). ภาวะผู้นำกับการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 4 (2), 1-13.
- พระครูปลัดสมชัย นิสสโณและคณะ. (2063). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน กรณีศึกษาวัดไทยชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย. วารสารศูนย์การเรียนรู้สมัยใหม่, 5(5), 90-99.
- พระครูพิศิษฐ์ประชาภา. (2564, 4 ตุลาคม). วัดกระเปื้องน้อย-จบก จังหวัดนครราชสีมา [สัมภาษณ์].
- พระครูสังฆรักษ์ปัญญพล ปญญาโณ. (2564, 28 กันยายน). วัดอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สัมภาษณ์].

- พระครูสังฆรักษ์สุภณัฐ ฐิตวิมลโนและคณะ. (2561). วัด: บทบาทการเสริมสร้างสันติสุขในชุมชนท่ามกลางสังคมไทย. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 7(1), 290-298.
- พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ. (2563). บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์. *มหาจุฬานาครทรรศ*, 6 (10), 1711-1719.
- พระครูอุดมธรรมรส อสิญาโนและคณะ. (2561). บทบาทเชิงรุกของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดชลบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2 พิเศษ), 1-10.
- พระฉัตรชัย อธิปัญญา. (2564, 28 กันยายน). วัดลาดทราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สัมภาษณ์].
- พระปลัดโอภาส โอภาโส. (2564, 10 ตุลาคม). วัดหน้าพระเมรุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สัมภาษณ์].
- พระมหาภุชญา กิตติโสภณ. (2564, 10 ตุลาคม). วัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สัมภาษณ์].
- มติชนออนไลน์. (2564). “สุโขทัยอ่วม น้ำท่วมที่เศรษฐกิจ การเดินทางเป็นอัมพาต ก่อนนายกลงพื้นที่พรวนี้”. สืบค้น 25 กันยายน 2564. จาก https://www.matichon.co.th/region/news_2957492
- สืบพงษ์ ธรรมชาติ และพระครู อรุณสิงหธรรม. (2558). ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประภัสสรธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร). *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 2(2), 89-100.
- อรรถนั พิมปฐ. (2564, 4 ตุลาคม). กำนันตำบลกระเบื้องใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. [สัมภาษณ์].
- Thailand Flood Monitoring System. (2564). พื้นที่น้ำท่วมรายปีภาพรวมทั้งประเทศ, สืบค้น 10 ตุลาคม 2564, จาก <https://flood.gistda.or.th/>

**การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่าย
ลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรสงคราม***
NETWORKING OF YOUTH DEVELOPMENT THROUGH ENHANCE ORGANIZING
ACTIVITIES FOR RISK FACTORS REDUCING ACCORDANCE BUDDHIST IN SAMUT
SONGKHRAM PROVINCE

พระครูพิศิษฐ์ประทาน (ประยูร นนธิโย), พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ,
สุภัทรชัย สีสะใบ

Phrakhru Phisit Prachanat (Prayoon Nonthiyo), Phramaha Krisada Kittisobhano,
Phrapalad Rapin Buddhiso, Suphatchai Sisabai

วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม

Wat Intharam, Samut Songkhram Province

E-mail: Krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรสงคราม ใช้ทบทวนและวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลคุณภาพจากสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เขียนเป็นองค์ความรู้จากข้อค้นพบเป็นความเรียง

ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมของคณะสงฆ์วัดอินทาราม ภายใต้โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “ยุวชนรักษณีน พัทธกษคลองกระทิง” ระหว่างวันที่ 17-18 มิถุนายน โดยมีนักเรียนระดับประถมศึกษา 2 โรงเรียน ในเขตชุมชนคลองกระทิงร่วมกิจกรรมโครงการ ผลการจัดกิจกรรมชี้ว่าการใช้พลังบวรเป็นฐานการพัฒนาทำให้เกิดเครือข่ายเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างชุมชน วัด โรงเรียน ซึ่งมีทั้งนักเรียน และชุมชนร่วมกัน ในการสร้างจิตสำนึกร่วมที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการสร้างคุณธรรมและเกิดจิตสำนึกในการลดปัจจัยเสี่ยงโดยมีเครือข่ายเป็นการประสานพลังบวร เพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดกลไกขับเคลื่อนการปฏิบัติระหว่างกัน เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านนักเรียน โดยมีครูและ โรงเรียนเป็นฐานของการควบคุมป้องกันร่วมกัน และมีวัด รวมทั้งชุมชนเป็นเครือข่ายในการกำกับปัจจัยเสี่ยงสร้างความเข้มแข็งทางจิต ความคิด พฤติกรรม และการกระทำนำไปสู่การลดละพฤติกรรมเสี่ยงจากสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่และอบายมุขต่าง ๆ ให้หมดไป

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย; ลดปัจจัยเสี่ยง; พระพุทธศาสนา

* Received October 30, 2021; Revised November 18, 2021; Accepted December 11, 2021

Abstract

This article is intended Development of youth networks in organizing activities to strengthen networks to reduce risk factors according to Buddhism Samut Songkhram Province Use studies from relevant documents and research. write an essay

The results showed that Organizing activities of the monks at Wat Intharam Under the workshop project "Youth Rak Tin Phithak Klong Krathing" during 17-18 June by using three students in the Khlong Krathing community in 3 places. The result of the temple-based activities created a practical network between the temples, schools and students of the three places. and community together To create awareness with the goal of creating awareness and awareness of reducing risk factors by using the network as a power in joint activities among community members resulting in operational driving mechanisms between each other Strengthen the network through students, with teachers, schools as the base of mutual control and prevention, and temples and teachers, as well as the community as a network to direct between members of the community together to create mental strength, thinking, and behavior. and actions and leads to not creating risky behaviors from drugs, alcohol, cigarettes, and other vices

Keywords: network development; noise reduction network strengthening activities; Buddhism concept

บทนำ

จากกิจกรรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “ยุวชนรักษ์ถิ่น พัทธัก์คลองกระทิง” เมื่อ 17-18 มิถุนายน 2564 คณะสงฆ์วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยพระครูพิศิษฐ์ประชาณ, ดร. (แดง นนทีย) รองเจ้าคณะอำเภออัมพวา (2563) ร่วมกับคณะนักวิจัย อันมีพระมหาภุชญา กิตติโสภณ, ผศ.ดร. จากหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เป็นผู้ร่วมขับเคลื่อนดำเนินโครงการ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมนักเรียนและเยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการให้มีศักยภาพในการสร้างความรู้ ความเข้าใจต่อการลดปัจจัยเสี่ยงจากเหล้า บุหรี่ สิ่งเสพติด และอบายมุขนานาชนิด มีการอบรมโดยพระสงฆ์ตามกรอบทางศาสนา มีตัวแทนผู้ปกครองสงฆ์ในฐานะตัวแทนผู้นำชุมชน ผู้บังคับใช้กฎหมาย สถานพยาบาล มาสร้างความรู้ ครู โรงเรียนเป็นภาคี เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ณ วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงเป็นนักเรียน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากโรงเรียนถาวรวินิจ จำนวน 100 คน โดยประมาณ นักเรียนจากโรงเรียนวัดเสด็จ (สุทธิวิทยานุสรณ์) 110 คน โดยมีเป้าหมายต่อกิจกรรมเป็นการสร้างความคุ้นเคยร่วมกันระหว่างนักเรียน สถานศึกษา ครู พระสงฆ์ วัด ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำชุมชน และพยาบาล

ตำรวจ สร้างเครือข่ายแบบหลวม ๆ จนกระทั่งเข้มแข็งในชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายให้รู้จักซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในชุมชนองค์กรของผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน โรงเรียน วัด พระสงฆ์ นักเรียน และการสร้างเครือข่ายระหว่างนักเรียนด้วยกันให้รู้จักกันทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในเชิงให้ความรู้ พิษภัย ผลกระทบ สภาพปัญหาจากยาเสพติด รวมทั้งใช้วิทยาศาสตร์เป็นกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมให้เห็นโทษ พิษภัยของสิ่งเสพติดเหล่านี้ ตามที่กิจกรรมได้กำหนดและดำเนินการ ซึ่งในการเขียนบทความนี้จะได้นำเสนอแบ่งปันและเล่าถึงกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาสร้างเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา ในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงครามต่อไป

การพัฒนาเครือข่ายเยาวชน

การพัฒนาเครือข่ายเยาวชน เป็นการพัฒนา เป็นกิจกรรมที่ดำเนินขึ้นโดยมีเป้าหมาย เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียน ที่เข้าร่วมโครงการได้รู้จักกันและกัน เป็นเครือข่ายของกันและกันที่เชื่อมภายใต้ แนวคิด “บ-ว-ร/บ-ว-ช” ที่หมายถึง บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ที่จะเป็นเครือข่ายร่วมกัน โดยเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการจากโรงเรียน (1) การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตัวเองภายใต้กรอบของการส่งเสริมภาวะการนำ ทำให้เยาวชนหรือนักเรียนคิด ทำ ดำเนินการภายใต้ ความมั่นใจ คิดได้ ทำได้ และนำเสนออย่างเหมาะสม ตามกรอบที่เราต้องการให้ศึกษา ทั้งเรื่อง การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม สู่การสร้างเครือข่าย ซึ่งในการศึกษานี้ใช้แนวคิดเรื่องปัจจัยเสี่ยงจากเหล้า บุหรี่ สิ่งเสพติด มาเป็นประเด็นหรือแนวคิดในการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เยาวชนนักเรียนกล้าคิด กล้าทำกล้าแสดงออกและเมื่อมีปัจจัยเสี่ยงจากเหล้า บุหรี่ ก็สามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองจากปัจจัยเสี่ยงนั้น ๆ พร้อมแบ่งปันความรู้เป็นภาควิธีร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งสามารถช่วยเหลือเพื่อน สมาชิกในสังคมและชุมชนได้ ในแบบเยาวชนต้นกล้าความดี เยาวชนต้นกล้าช่วยเหลือชุมชนสังคม รวมทั้งเยาวชนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในแบบเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงจากยาเสพติด เหล้า บุหรี่ โดยกิจกรรมของการอบรมพัฒนาเครือข่ายเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักเห็น (ก) พิษภัยของยาเสพติด เหล้า บุหรี่ และอบายมุขชนิดอื่น (ข) เข้าใจและป้องกันตัวเองจากภัยของสิ่งเสพติดได้ หยุด ไม่ลอง ไม่เสพ ไม่ดื่ม (ค) การสร้างเครือข่ายระหว่างนักเรียนร่วมกันสอดส่องตรวจตราซึ่งกันและกันรู้จัก ห่างไกล ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ โดยมีวัดเป็นฐานการสร้างเครือข่ายร่วมกัน หลวงพ่อและวัดของพวกเรา (ง) เครือข่ายของโรงเรียน โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง สอดส่องร่วมกันช่วยเหลือเป็นหูเป็นตาแม้ต่างโรงเรียนกัน (จ) ผู้ปกครองสมาชิกร่วมชุมชน ลูกหลานของพวกเรา ช่วยกันสอดส่องกำกับพฤติกรรมกระทำห่างเหินยาเสพติด เหล้า บุหรี่ ทั้งร่วมทำกิจกรรมโดยมีวัดเป็นฐานของชุมชน ประชุมขับเคลื่อนเครือข่าย (ฉ) เครือข่ายของหน่วยงานรัฐ โรงเรียน ครู โรงพยาบาล หมอแพทย์ พยาบาล สถานีตำรวจ ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ให้ความเข้าใจ เมื่อมีสิ่งเร้า เข้าใจ ให้รู้จักยับยั้ง ห้ามตัวเองได้ รวมทั้งรู้ว่ามีผลต่อสุขภาพ ไม่ดี รู้ว่าผิดกฎหมาย ไม่ปฏิบัติ หรือห้ามตัวเองได้ ภายใต้เครือข่ายความรู้ คุณครู หมอ พยาบาล และตำรวจ ทั้งหมดจึงเป็นเครือข่าย กลไก

การปฏิบัติลดปัจจัยเสี่ยงร่วมกัน เป็นเครือข่ายของเยาวชน ร่วมกับเครือข่ายขนาดใหญ่ในองค์กรรวมของชุมชนตามที่ยกมา

ดังปรากฏในงานของ สายสุตา สุขแสง และคณะ (2560) ในเรื่อง รูปแบบการเฝ้าระวังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหายาเสพติดโดยภาคประชาชน กรณีศึกษา ตำบลสาคร อำเภอนาทม จังหวัดสตูล และ ตำบลควนรู อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา ในงานของ อรรถพร กาวิกุล (2557) ในงานวิจัยของ การพัฒนารูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อป้องกัน ยาเสพติด สำหรับเยาวชนของ ตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์ในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 5 ในงานของเอกรัตน์ มหามนตรี (2561) ในวิจัยเรื่อง ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง ในงานของ มณีนรณ เกตุบุญลือและ พชร สันทัด (2563) วิจัยเรื่อง การจัดการเครือข่ายความปลอดภัยในการป้องกันปัญหาหายาเสพติดในชุมชนด้วยกองทุนแม่ของแผ่นดิน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในงานวิจัยของ ภริมาศักดิ์ กิจพัฒนาสมบัติ และคณะ (2561) วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดอย่างยั่งยืนในเยาวชนของ กรุงเทพมหานคร ในงานวิจัยของ ธนัชชา รอดกันภัย และเสน่ห์ บุญกำเนิด (2560) เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง : กรณีศึกษา นักศึกษา กศน. ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช วิจัยของ พระสุวิจักขณ์ กุลยศยังกูร (2560) เรื่อง การบูรณาการบทบาทของพระสงฆ์ร่วมกับเครือข่ายสังคมในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน โดยงานวิจัยในภาพรวมสะท้อนถึงแนวทางในการลดปัจจัยเสี่ยงทั้งในส่วนของการป้องกัน ป้องปราม และยับยั้ง เช่น การใช้มาตรการการเฝ้าระวัง ตรวจตรา อาทิ (ก) การเฝ้าระวังผ่านกิจกรรมการเดินลาดตระเวน/ตั้งด่านตรวจรอบหมู่บ้านทุกคืน มีศูนย์รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน/มีชุดรักษาความสงบของหมู่บ้าน การพูดคุยทำความเข้าใจ และเข้าถึงกลุ่มผู้เสพโดยกำนันและผู้ใหญ่บ้าน (ข) การให้ความรู้ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหายาเสพติด และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้แก่แกนนำภาคประชาชน (ค) การจัดกิจกรรมทางเลือกให้กับกลุ่มเยาวชน การส่งเสริมพัฒนาการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่เยาวชน เช่น ค่ายพุทธบุตร/การอบรม (ง) การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดการร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ในส่วนของการลดปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวกับยาเสพติด เหล้า บุหรี่ เป็นต้น

การจัดกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา

กิจกรรมภาคต่อที่เกิดขึ้นจากโครงการ ได้ดำเนินการในหลาย ๆ ครั้ง เช่น (1) โครงการรณรงค์ประสานชุมชนภายใต้แนวทางวัดบ้านชุมชน “บวช-บ้าน-วัด-ชุมชน” เยี่ยมบ้าน บริการชุมชน แจกของยังชีพ เมื่อ 29 พฤษภาคม 2563 (2) วัดอินทาราม จัดพิธีเทเหล้าเผาบุหรี่ปวชใจ อธิฐานบารมี ลดละเลิก เหล้าบุหรี่ปวชใจเมื่อ 5 กรกฎาคม 2563 โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางทำกิจกรรมประสานหน่วยงานรัฐ บ้าน ชุมชน โรงเรียน ร่วมทำกิจกรรม ภายใต้แนวทาง “บวร-บ้าน/ชุมชน/-วัด/พระ-รัฐ/ราชการ/โรงเรียน” (3) ยุวชนคุณธรรม : แนวทางลดปัจจัยเสี่ยงของชุมชนกระเทียม อำเภอ

อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่างวันที่ 3-5 ธันวาคม 2564 เป็นการจัดบรรพชาสามเณรเพื่อส่งเสริมคุณธรรมโดยวัด สร้างภูมิคุ้มกันและสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งเสพติดเหล้าบุหรี่ ภายใต้กรอบของโรงเรียน บ้าน วัด โรงเรียน นักเรียน (4) กิจกรรมสร้างเครือข่ายเยาวชนผ่านการดำเนินกิจกรรมโครงการชุมชน โรงเรียน ครู นักเรียน ให้เป็นเครือข่ายขับเคลื่อนร่วมกันภายใต้การประสานโดยให้เยาวชนเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม เครือข่ายเพื่อนนักเรียน เครือข่ายครู เครือข่ายพระสงฆ์ วัด และผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งดำเนินการระหว่าง 17-18 มิถุนายน 2564 เป็นโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “เยาวชนรักษาศีล 5 พิทักษ์คลองกระทิง” ณ วัดอินทาราม มีนักเรียน โรงเรียนถาวรวิทยา 100 คน นักเรียนโรงเรียนวัดเสด็จ (สุทธิติพยยานุสรณ์) 110 คน โดยลักษณะของกิจกรรมเป็นส่งเสริมเครือข่ายภายในของนักเรียนกันเองระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับผู้ปกครอง โดยมีครู และวัด เป็นกลไกร่วมขับเคลื่อนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทำหน้าที่ร่วมกัน ที่ใช้ในการสร้างกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้น สามารถทำได้หลายแนวทางหรือหลายวิธีการ จากกิจกรรมที่วัดอินทาราม ได้ดำเนินการเป็นการเข้าไปส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางศาสนาเริ่มตั้งแต่ (ก) กิจกรรมผ่านโครงการหมู่บ้านศีล 5 การรณรงค์ผ่านวิถีทางศาสนา เยี่ยมชุมชน พบปะให้กำลังใจ แจกเครื่องยังชีพในสถานการณ์โควิด การรณรงค์ผ่านวิถีทางศาสนา งานบุญ งานบวช การดำเนินการรณรงค์เนื่องในวันพระวันศีลอุโบสถ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ข) การจัดตั้งเหล่าเฝ้าบุหรี อธิฐานจิตบวชใจ (ค) การบวชบรรพชาสามเณรในโครงการเพื่อลดการเลิกเหล้าบุหรี ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชน (ง) จนกระทั่งล่าสุดมีการดำเนินการโดยเน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงโดยตรง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางสร้างเครือข่ายบ้าน ผู้ปกครอง วัด พระสงฆ์ โรงเรียน ครู นักเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อการทำความรู้จักกัน รู้จักพระภิกษุที่วัด รู้จักผู้ปกครองของนักเรียน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายใต้กิจกรรมทางศาสนา ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังเทศน์ กิจกรรมรู้จักกัน เลี้ยงอาหาร การแจกทุนการศึกษา ทำให้นักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกวัดและศาสนาภายใต้แนวคิดกล่อมเกลாதาสังคมให้เป็นสมาชิกของวัดและชุมชนภายใต้ “รู้จักกัน เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเป็นหุ้นส่วนของชุมชน - วิสาสา ปารมา ญาติ/การรู้จักเสมือนเป็นญาติ” ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางบวกต่อกัน เป็นต้น ดังนั้นภาพรวมของวิถีทางศาสนาในกิจกรรมที่เกิดขึ้น วัดอินทาราม จึงเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมชุมชนที่เกิดขึ้น ภายใต้กรอบ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมขับเคลื่อนโดยเป็นกลไกสำคัญ ประสาน สร้าง ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมโดยมีวิถีทางศาสนาเป็นหลักสำคัญในการขับเคลื่อน ดังปรากฏตามภาพ 1-4 ที่นำมาประกอบ (พระครูพิศิษฐ์ฯ ประชานาถ (นนทิโย ประยูร), 2560; พระเอกลักษณ์ อชิตโต, 2563; พระปลัดระพิน พุทธิสาร, 2561)

ภาพที่ 1 กิจกรรมในวิถีทางศาสนาในพื้นที่วิจัย ตำบลเหมืองใหม่ จังหวัดสมุทรสงคราม พร้อมรณรงค์
ลดปัจจัยเสี่ยงจากเหล้าบุหรี ในสถานการณ์โควิด 19
ที่มา: คณะนักวิจัย (2563)

ภาพที่ 2 กิจกรรมในวิถีทางศาสนาพิธีบวชใจอธิษฐานบารมี ลดละเลิกเหล้า บุหรี ตลอดจนพรชา
รณรงค์ ลดปัจจัยเสี่ยง เหล้าบุหรี โดยคณะสงฆ์ ผู้นำภาครัฐ สถาบันการศึกษา ที่ชุมชนคลองกระทิง
ตำบลเหมืองใหม่ จังหวัดสมุทรสงคราม
ที่มา: คณะนักวิจัย (2563)

ภาพที่ 3 กิจกรรมวิถีทางศาสนาบรรพชาสามเณรประสานชุมชนกิจกรรมส่งเสริมวิถีทางศาสนาเพื่อ
ลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม
ที่มา: คณะนักวิจัย (2563)

ภาพที่ 4 กิจกรรมเยาวชนเครือข่ายบรรพชาสามเณรประสานเครือข่ายโรงเรียนเสด็จสุทิวาวิทยานุสรณ์
และโรงเรียนถาวรวิทยา และนำเสนอแนะ นักเรียน เยาวชน เครือข่ายวัด โรงเรียน ส่งเสริมวิถีทาง
ศาสนาเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม
ที่มา: คณะนักวิจัย (2563)

การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาจังหวัดสมุทรสงคราม

แนวทางในการพัฒนาเครือข่ายที่เกิดขึ้นเกิดขึ้นภายใต้การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกัน โดยมีเยาวชนเป็นแกนกลาง หรือเป็นเครือข่ายในการบริหารจัดการทำให้เกิดกลไกร่วมกันระหว่าง การปฏิบัติและการไม่ปฏิบัติ ซึ่งสามารถจำแนกในแต่ละส่วน จนกลายเป็นปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการสร้าง กลไกร่วมระหว่างงานกัน

1. เครือข่ายเยาวชน หมายถึง เยาวชนที่เข้ารับการอบรม ผ่านการบรรพชาสามเณร การจัด อบรมสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ระหว่าง 17-18 มิถุนายน 2564 ทำให้นักเรียนได้รู้จักกัน ซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในชุมชน ทำให้รู้จักกันแม้จะอยู่คนละโรงเรียน ได้เห็นกัน เป็นเพื่อนกัน โดยมี วัด ครู พระ เป็นฐานเชื่อมทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การอบรม การบวช การเข้าค่ายคุณธรรม และกิจกรรมจิตอาสาภายในวัด ทำให้นักเรียนรู้จักกัน และทำกิจกรรมเกี่ยวกับ ลด สิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ลดปัจจัยเสี่ยงร่วมกัน แนวคิดในเรื่องรู้จัก จึงเป็นเครือข่ายแบบหลวม ๆ เมื่อมาทำกิจกรรมจึงสามารถเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจและเยาวชนนักเรียนจะกลายเป็น เครือข่ายจัดตั้งให้ช่วยกันกำกับ ติดตาม สอดส่อง แจ้งเบาะแส ให้ข้อมูลได้ นักเรียนเยาวชนจึงเป็น เครือข่ายในหน่วยงาน หรือเชิงพื้นที่จากปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น เมื่อนักเรียนตรวจตรา สอดส่องกันเอง แล้ว จึงทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นและเข้มแข็งในตัวเองร่วมกัน

2. เครือข่ายระหว่างหน่วยงานรัฐ (โรงเรียน/โรงพยาบาล/สถานีดารวจ) หมายถึง การสร้าง เครือข่ายเชิงปฏิบัติในส่วนของคุณธรรม ความเข้าใจ และเป็นภาคีร่วมปฏิบัติให้เกิดขึ้นร่วมกัน โดยใน ส่วนนี้จะมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และสถานีดารวจ โรงเรียน โดย 3 ส่วนนี้อาจมีเงื่อนไขว่า ไม่ได้ติดต่อกับชุมชนตลอดด้วยสภาพของเงื่อนไขในการปฏิบัติงาน ภูมิลำเนาของบุคลากรอาจอยู่นอกพื้นที่เมื่อไม่ได้ปฏิบัติงานจึงเป็นข้อจำกัด แต่ที่สำคัญส่วนนี้ถือว่าเป็นองค์กรรัฐที่จัดตั้งและใกล้ชิด โดยในชั้นแรกโรงเรียนจะเป็นหน่วยจัดตั้งที่มีนักเรียนและเยาวชนเป็นสาเหตุของปัจจัยเสี่ยง การ ส่งเสริมให้ครูได้จัดการศึกษา จัดกิจกรรมที่เนื่องด้วยการลดปัจจัยเสี่ยง โดยร่วมกับหน่วยอื่น ๆ ทั้งวัด สถานีดารวจ โรงพยาบาล และชุมชน ทำให้นักเรียนเยาวชน เห็นโทษของภัยบุหรี่ เหล้า ยาเสพติด การพนัน และสิ่งที่เป็นอบายมุข โดยชี้ให้เห็นโทษด้วยการให้ความรู้ ชี้ให้เห็นโทษต่อสุขภาพ โทษทาง กฎหมาย และโทษทางศีลธรรมความดีร่วมกัน เครือข่ายเหล่านี้จึงเป็นเครือข่ายที่ทำให้เกิดความ ตระหนักเห็นโทษ พิษภัย และการสร้างความตระหนักรู้ต่อปัจจัยเสี่ยง จนกระทั่งปฏิบัติจนกลายเป็น ความไม่เสี่ยงไปในที่สุด

ภาพที่ 5 กิจกรรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “ยุวชนรักษ์ถิ่น พัทธกิจคลองกระทิง”

ณ วัดอินทาราม ระหว่าง 17-18 มิถุนายน 2564

ที่มา: คณะนักวิจัย (2564)

3. เครือข่ายชุมชน วัด พระสงฆ์และผู้ปกครอง หมายถึง สองส่วนนี้ รวมทั้งวัด พระสงฆ์ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานโดยใช้ระบบรู้จัก เครือญาติ ในการกำกับจริยธรรมการประพฤติปฏิบัติ เฝ้าระวัง และลดปัจจัยเสี่ยง ร่วมกับผู้นำชุมชน ชุมชน ชาวบ้าน เพราะชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธมี วัดพระสงฆ์เป็นเครือข่ายระดับใกล้ ที่เข้าหาได้ ให้ข้อมูลได้ และประสานร่วมกันได้ตลอดเวลา เครือข่ายส่วนนี้จึงเป็นเครือข่ายที่อยู่ในระดับปฏิบัติการที่อยู่กับพื้นที่ตลอด เหมือนอยู่หน้างานในพื้นที่ ตลอดเวลา เพราะมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกในชุมชน ไม่ใช่คนนอกชุมชน เป็นสมาชิกภายในทำให้เชื่อม เป็นเครือข่ายให้ข้อมูล ปกป้องและกำกับในเรื่องปัจจัยเสี่ยงจากสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ได้อย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 6 กิจกรรมการจัดอบรมสร้างเครือข่ายของวัดอินทาราม ต่อกลุ่มเยาวชนจากโรงเรียนทั้ง 3

แห่ง ภายใต้กิจกรรมสร้างแรงใจเข้มแข็ง มุ่งมั่น สู้ลดปัจจัยเสี่ยง

ที่มา: คณะนักวิจัย (2564)

4. การประสานพัฒนาเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงแบบองค์รวม หมายถึง แนวคิดในเรื่อง “บวร/ บวช-บ้าน-ชุมชน-วัด-โรงเรียน-หน่วยงานรัฐ” เครือข่ายในองค์กรรวมครบทุกองค์ประกอบ จึงเกิดขึ้น ภายใต้ การเชื่อมประสานระหว่างกันโดยให้มองภัยคุกคามในเรื่องสิ่งเสพติดนานาชนิด เหล้า บุหรี่ การพนัน หรือเกมส์ ที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียนและเยาวชน สร้างความรู้ ความเข้าใจ และตระหนัก ต่อพิษภัย รวมทั้งให้ทุกคนเป็นภาคีเฝ้าระวังร่วมกัน เมื่อเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างเยาวชนด้วยกันเอง เครือข่ายในภาพใหญ่พึงขยับดำเนินการร่วมไปพร้อม ๆ กัน ไปจนถึงเครือข่ายเชิงสังคมที่ประกอบด้วย ผู้ปกครอง พ่อแม่ ครู พระสงฆ์ และเครือข่ายเชิงหน้าที่อันประกอบด้วยสถานศึกษา ทำหน้าที่กล่อมเกล่าอบรม สถาปนาศาสนาทำหน้าที่ในการกระตุ้นส่งเสริม มีสถานพยาบาลให้ความรู้ต่อพิษภัย ผู้

บังคับใช้กฎหมายทำหน้าที่ให้ความรู้ต่อความผิดตามกระบวนการทางกฎหมาย สอดส่องตรวจตรา เป็นภาคีร่วมในแบบเครือข่ายในการเสริมสร้างการลดปัจจัยเสี่ยงในกลุ่มเยาวชนและชุมชนในภาพกว้าง โดยมีเป้าหมายเป็น “พลังบวร/บvx” บ้าน วัด ชุมชน โรงเรียน นักเรียน ครู พระสงฆ์ หน่วยงาน ภาครัฐ การ ที่สร้างความตระหนัก เข้าใจ ใช้ปัญญา แก้ปัญหาตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งทั้งหมดเกิดขึ้นในชุมชนคลองกระหิง อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (นายณัฐวัชร วรรณสกุล, 2563)

องค์ความรู้

การสร้างเครือข่ายโดยมีนักเรียนเป็นแกนนำหลักในการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยมีวัด พระสงฆ์ ชุมชน ผู้ปกครอง เป็นผู้ที่นำชุมชนให้เกิดการสอดส่อง คอยกำกับ และมีภาคีร่วมระหว่าง ชุมชนเป็นโรงเรียน สถานพยาบาล และสถานีตำรวจ ซึ่งเป็นส่วนกำกับในเชิงศีลธรรมภายในชุมชนให้เกิดการปฏิบัติร่วมกัน ดังแผนภาพที่นำเสนอได้ คือ

ภาพที่ 7 เครือข่ายสามประสานจากภาคีเกี่ยวข้อง “บวร/บvx” ลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชนคลองกระหิง โดยมีเยาวชนเป็นแกนนำสำคัญ

จากภาพที่ 7-8 เครือข่ายทั้งหมดเป็นกลไกร่วมกัน ทำหน้าที่ผ่านการฝึกอบรม เชื่อมประสานกันและกัน ดังภาพที่ 1-6 ที่เน้นชุมชน ผู้ปกครอง เยาวชน นักเรียน และวัด เป็นกิจกรรมที่ทำให้รู้จักกัน เชื่อมประสานกัน ระหว่าง บ้าน โรงเรียน วัด ชุมชน หน่วยงานราชการ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนัก เฝ้าระวังมั่วสุม สอดส่อง เป็นเครือข่ายของกันและกันภายใต้กรอบบรรทัดะวัง

ป้องปราม ป้องกัน และห้ามปราม การลดปัจจัยเสี่ยงจากยาเสพติด เหล้า บุหรี่ การพนัน อบายมุขอื่น ๆ ด้วย ทั้งหมดจึงเป็นกลไกเครือข่ายขับเคลื่อนร่วมกัน ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนจัดกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่าย
ลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรสงคราม

สรุป

การพัฒนาภายใต้กรอบพลังบวร ที่มีเครือข่ายเป็นโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน (บวร) หรือเป็น บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานของรัฐ (บวร) ที่ทำให้เกิดกลไกความร่วมมือระหว่างกัน และเป็น กลไกขับเคลื่อนการประสานความร่วมมือระหว่างกันภายใต้ความเป็นไปได้ และก่อให้เกิดการ ขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติ (1) ตระหนักเห็นความสำคัญของสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ และอบายมุขชนิดต่าง ๆ และคิดว่าเป็นปัจจัยเสี่ยงสำหรับสมาชิกในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และเยาวชนในฐานะที่เป็นเพื่อน กัน ระหว่างโรงเรียน 3 แห่ง ที่ร่วมกิจกรรม ในฐานะเป็นเยาวชนในชุมชน ก็ทำหน้าที่ในการสอดส่อง แก่กันและกัน และนำสิ่งที่เห็นผิดปกติ เช่น พฤติกรรมเปลี่ยน ไม่เข้าร่วมกิจกรรม มีความเสี่ยง

เพื่อนไม่ดี ก็บอกให้ผู้ปกครอง ครู หรือบุคคลใกล้ชิด เพื่อให้กับ สอดส่องอีกชั้นหนึ่ง เป็นต้น (2) นักเรียนเยาวชนให้ความร่วมมือ ร่วมกันสอดส่อง เป็นหูเป็นตา ร่วมมือกับผู้ใหญ่ในทุกภาคส่วนทั้งวัด โรงเรียน และครู โรงเรียน และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (3) เครือข่ายเชิงสังคมอันประกอบด้วยชุมชน ที่ประกอบด้วยสมาชิกในแต่ละครอบครัว วัด วัดที่ทำหน้าที่รณรงค์ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและใช้กลไกทางศาสนาเป็นสาระสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อไม่ป้องกัน ป้องปราม และกระตุ้นไม่เกิดการปฏิบัติที่ผิดพลาด โรงเรียนคอยกำกับติดตามเชิงบุคคล โรงพยาบาลให้ความรู้ต่อโทษภัยของสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ผ่านการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ จัดอบรมในโรงเรียน วัด แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ดำรงทำหน้าที่ในการอบรม ให้ความรู้ผ่านนักเรียน โรงเรียน หรือกิจกรรมอันจะพึงเกิดขึ้นแก่วัด เป็นต้น ภาพลักษณ์เหล่านี้จึงกลายเป็นการประสานความร่วมมือหรือเครือข่ายร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเป็นการขับเคลื่อนให้เยาวชนเป็นพลังช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือกันและกัน และช่วยเหลือสังคมผ่านการสอดส่องแก่กันและกันจนกลายเป็นความเข้มแข็งภายในชุมชนในรูปแบบเครือข่ายเยาวชนลดปัจจัยเสี่ยง “ยุวชนรักษากัน พิทักษ์คลองกระทิง” ที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

เอกสารอ้างอิง

- ญาวัชร วรณสกุล. (2563, 29 พฤษภาคม). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลเมืองใหม่ [สัมภาษณ์].
- ธนัชชา รอดกันภัยและเสนห์ บุญกำเนิด. (2560). การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง : กรณีศึกษา นักศึกษา กศน. ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์*, 9(2), 132-140.
- พระครูพิศิษฐ์ประทาน (นนทิโย ประยูร). (2560). บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2 ฉบับพิเศษ), 439-455.
- _____. (2563, 29 พฤษภาคม). วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม [สัมภาษณ์].
- พระปลัดระพิน พุทธิสารโร. (2561). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ : กรณีศึกษา หลวงพ่อแดง วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม. *พระนครศรีอยุธยา: งานประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคม (CSD สัมพันธ์) ระดับชาติ ครั้งที่ 17 และนานาชาติ ครั้งที่ 1 “คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”*. ระหว่างวันที่ 28-31 มกราคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ และคณะ. (2564). *ถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย : บวชใจอริยฐานบารมี ลดละเลิกเหล้าบุรี ตลอดพรรษาธรรมาศดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ ชุมชนบ้านคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม*. นครปฐม: การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2564 (เล่ม 2) คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- _____. (2564). *ยุวชนคุณธรรม : แนวทางลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนคลองกระทิง อำเภอมโนพรว จังหวัดสมุทรสงคราม*. นครปฐม: การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2564 (เล่ม 2) คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระสุวิจักขณ์ กุลยศยังกูร. (2560). การบูรณาการบทบาทของพระสงฆ์ร่วมกับเครือข่ายสังคมในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2 ฉบับพิเศษ), 1-14.
- พระเอกลักษณ์ อชิตโต. (2563, 29 พฤษภาคม). วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม [สัมภาษณ์].
- ภิรมย์ศักดิ์ กิจพัฒนาสมบัติ และคณะ. (2561). ยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดอย่างยั่งยืนในเยาวชนของ กรุงเทพมหานคร. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(1), 131-142.
- มนีวรรณ เกตุบุญลือและเพชร สันทิต. (2563). การจัดการเครือข่ายความปลอดภัยในการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนด้วยกองทุนแม่ของแผ่นดิน อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 16(1), 116-133.
- สายสุตา สุขแสง และคณะ. (2560). รูปแบบการเฝ้าระวังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดโดยภาคประชาชน กรณีศึกษา ตำบลสาคร อำเภอนาทม จังหวัดสตูล และ ตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 4 (พิเศษ), S230-242.
- สุภัทรชัย สีสะใบ และคณะ. (2564). *ถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลด ปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม*. นครปฐม: การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2564 (เล่ม 2) คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อรรณพ กาวิกุล. (2557). การพัฒนารูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อป้องกัน ยาเสพติดสำหรับเยาวชนของตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์ในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 5. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 7(2), 1-12.
- เอกรัตน์ มหามนตรี. (2561). ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง. *มหาจุฬานาครทรรศ*, 5(2), 435-451.

**แนวทางการขับเคลื่อนพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงเกษตรพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา
ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาพอเพียงสู่โคกหนองนาโมเดล จังหวัดสุรินทร์***
THE GUIDELINE OF AGRICULTURE BUDDHIST ECONOMIES MOVEMENT FOR SELF-
RELIANCE : CASE STUDY ON SELF- SUFFICIENCY THEORY THROUGH KHOK NONG
NA MODEL LEARNING CENTER IN SURIN PROVINCE

วาสนา แก้วหล้า, พระครูพิศิษฐ์ประชาณาท (ประยูร นนทียโย), พระเอกลักษณะ อชิตโต,
พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ
Wassana Kaewla, Phrakhru Phisit Prachanat (Prayoon Nonthiyo), Phra Ekkalak Achito,
Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad Rapin Buddhisar
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
E-mail: wassana_kaewla@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษา แนวทางการขับเคลื่อนพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงเกษตรพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาพอเพียงสู่โคกหนองนาโมเดล จังหวัดสุรินทร์ ใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย บทความวิชาการ สัมภาษณ์ และสังเกต อย่างมีส่วนร่วม เขียนเป็นแบบความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาที่ดิน 8 ไร่ 1 งาน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมแนวคิดทางพุทธเศรษฐศาสตร์ ที่เน้นการไม่เบียดเบียนตามแนวพุทธ ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีศูนย์การเรียนรู้ภายใต้การสร้างปัจจัยการผลิต ผ่านวิสาหกิจชุมชนธนาคารวัว 28 กลุ่ม มีวัวกว่า 1 พันตัว การสร้างการผลิตและบริโภคในแบบพึ่งตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตอาหาร ข้าว ผัก การปลูกพืชเพื่อการบริโภคทั้งกล้วย และการผลิตเพื่อการยังชีพ โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขและการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและสันติภายใต้พอเพียง สมดุล และมีขุมมาที่ศูนย์การเรียนรู้พุทธเกษตรแบบพึ่งตนเองตามแนวหลวงพ่อด่าง นนทียโย โมเดล ที่จังหวัดสุรินทร์

คำสำคัญ: พุทธเศรษฐศาสตร์; ศูนย์การเรียนรู้พุทธเกษตร; โคกหนองนาโมเดล

* Received November 15, 2021; Revised November 28, 2021; Accepted December 15, 2021

Abstract

This academic article has the objective of studying Buddhist Economics Guidelines for Self-Reliant Agriculture : case study on self- sufficiency theory through Khok Nong Na model learning center in Surin province. Using Documentary research, research, academic articles, interviews and observations in part. Join write as an essay in the form of an academic article.

The results showed that Development of land 8 rai 1 ngan with the goal of promoting the concept of Buddhist economics. that emphasizes not persecuting according to Buddhist principles Encourage the community to have a learning center under the creation of production factors. through Cow Bank Community Enterprise production creation and consumption in a self-reliant manner according to Buddhism, with the goal of producing food, rice, vegetables, growing crops for consumption, including bananas, and production for subsistence. The goal is for happiness and a happy and peaceful life under sufficiency, balance and matchmaking at the self-reliant Buddhist agricultural learning center according to Luang Por Daeng Nonthiyo Model in Surin Province.

Keywords: Buddhist economics; Phuttha Kaset; Khok Nong Na Model

บทนำ

หลวงพ่อดัง นนทียะ วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรชุมชนวิถีพุทธภายในพื้นที่ดิน จำนวน 8 ไร่ 1 งาน โดยการจัดซื้อของมูลนิธิต่ออินทาราม แล้วได้ดำเนินการขับเคลื่อนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสานพึ่งตนเองให้กับชุมชนชาวบ้านในเขต ท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เป้าหมายเพื่อสอนชาวนาให้ทำนาแบบผสมผสานยังชีพ ไม่เบียดเบียน (ปาณาติบาต) มีอยู่มีกิน มีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งเป็นฐานสำหรับส่งต่อธนาคารวัว จากโครงการไล่ชีวิตโคกระบือ วัดอินทาราม พัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในองค์กรวม ที่เป็นทั้งแหล่งปลูกพืชสาธิต ทั้งพันธุ์ข้าว พันธุ์ไม้ การเลี้ยงปศุสัตว์ ที่มีทั้งวัว ไก่ ปลา และอีกหลายชนิด เป้าหมายการสร้างคุณภาพชีวิต ผ่านลงมือศึกษา (ปริญัติ) นำไปสู่การสร้างความรู้แหล่งสู่การลงมือปฏิบัติจริง (ปฏิบัติ) หรือกระทำการอย่างจริงจัง จนกลายเป็นอาชีพ รายได้ สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสมภายใต้วิถีเกษตร (ปฏิเวธ) แบบผสมผสานที่เน้นการพึ่งตนเองตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ในฐานะที่หลวงพ่อดังมีราชทินนามว่า “พระชานาถ” หรือเป็นพระสงฆ์อันเป็นที่พึ่งของชาวบ้านในพระพุทธศาสนาที่เน้นปฏิบัติตนให้เป็นทั้งพึ่งของประชาชนและสังคม ความเป็นที่พึ่งจึงได้กระจายไปยังชุมชนและสังคมอื่น ที่ไม่ได้จำเพาะเฉพาะในพื้นที่แค่วัดอินทาราม แต่กระจายไปยังพื้นที่อื่นชุมชนอื่น ๆ ดังปรากฏในการทำโครงการโคกหนองนา ที่จังหวัดสุรินทร์นี้ ซึ่งในการศึกษานี้จะได้

นำข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เกิดขึ้นจริงที่ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาพอเพียงสุโขคหนองนาโมเดล จังหวัดสุรินทร์ ที่ขับเคลื่อนดำเนินการโดยหลวงพ่อดอง ตลอดเวลา 1 ปี ที่ผ่านมาว่าเกิดอะไรขึ้นและส่งผลกระทบต่อชุมชนสังคมอย่างไร ซึ่งจะได้นำมาศึกษาแบ่งปันต่อไป

แนวทางการพัฒนา

ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตในวิถีกษตร วัดอินทาราม จึงดำริจัดซื้อที่ดิน เพื่อเป็นฐานสำหรับการพัฒนาเครือข่าย การจัดสร้างแหล่งพักน้ำ ในระบบธนาคารน้ำใต้ดิน และธนาคารน้ำผิวดิน เพื่อสร้างระบบนิเวศให้เกิดขึ้น การปลูกต้นไม้การปลูกโรงเรือน การทำแปลงนาเกษตรสาธิต การทำที่เลี้ยงไก่สาธิต เหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อดำเนินการในรูปแบบของการสาธิตเพื่อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการชุมชนให้เกิดขึ้น ด้วยแต่เดิมพื้นที่ที่วัดอินทารามจัดซื้อเป็นพื้นที่นา จะทำได้เพียงปีละหนึ่งครั้ง รอคอยน้ำฝนเป็นหลัก มาสู่เกษตรแบบทางเลือกโดยการจัดซื้อที่ดิน จำนวน 8 ไร่ 1 งาน เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ และเป็นศูนย์เกษตรสาธิต นำมาสู่การบริหารจัดการโดยมีเป้าหมายเป็นแหล่งแหล่งการเรียนรู้ เป็นแหล่งผลิตอาหาร การบริหารจัดการน้ำ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรทางเลือกที่ไม่ใช้ทำนาข้าวในแบบเกษตรเชิงเดี่ยวแบบเดิม แต่มุ่งพัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตอาหารภายใต้แนวคิดสร้างห่วงโซ่อุปทานทางด้านอาหาร ไม่มีงานแต่มีอาหาร ก็สามารถอยู่ได้ ภายใต้กรอบการแสวงหาความรู้ พร้อมกับการลงมือปฏิบัติในรอบ 5 ท (ทุน-ทีม-ทำ-ทน-เทคโนโลยี) คือ

(1) **ปรับพื้นที่นาเดิมให้เป็นสระน้ำ** ที่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ตลอดทั้งปี ถ้าน้ำเต็มจะอยู่ระดับ 1200 ลูกบาศก์เมตร โดยการขุดสระเป็น 3 ระดับ จุดลึก 1 เมตรจากหน้าดิน ลึก 1.5 เมตรจากหน้าดินชั้นที่ 1 และลึก 3 เมตร จากหน้าดินในชั้นที่ 2 เพื่อรองรับการกักเก็บน้ำและการระเหิดของน้ำในช่วงฤดูแล้ง และคาดว่าจะมีน้ำเพียงพอตลอดการใช้งานกับพืชผลทางเกษตรตลอดทั้งปี

(2) **การปลูกพันธุ์ไม้ยืนต้นและไม่ใช้ดิน** เพื่อเป็นแหล่งนิเวศสำหรับไม้ใหญ่คลุมดิน และเป็นพืชทดลอง เพื่อการใช้ไม้ในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งใช้เวลา 2-20 ปี เช่น ไม้ไผ่ สักทอง พยูง ยางนา มะฮอกกานี ชมพูพันธุ์ทิพย์ เป็นต้น

(3) **การปลูกข้าวพืชเกษตรหลักในพื้นที่** เป็นการทดลองปลูกข้าว 3-5 เดือน ได้ผลผลิต

(4) **การปลูกพืชระยะสั้นเพื่อการยังชีพ** เป็นการทดลองปลูกผักพืช เกษตรระยะสั้นเพื่อเป็นแหล่งอาหารใช้กินในครัวเรือน 1 อาทิตย์ – 3 เดือน สามารถเก็บพืชผลทางเกษตรเพื่อการบริโภคได้ พืช ผักชนิดต่าง ๆ เช่น แตงโม เมล่อน มะเขือ ถั่วพริ้ว แตงกวา มะเขือเทศ พริก พักทอง พัก ถั่ว ผักยาว ผักหวาน เป็นต้น

(5) **การปลูกไม้ผลเพื่อการบริโภคและพาณิชย์** อันหมายถึงผลไม้ที่สามารถให้ผลผลิตใน 3 ระยะด้วยกัน 1-3 เดือน 3-6 เดือน และ 6 เดือน – 1 ปี โดยจะเป็นผลไม้ที่เป็นที่นิยมในการบริโภคในพื้นที่ ในท้องตลาด รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพดินในพื้นที่เพราะปลูกด้วย เช่น มะพร้าวทุเรียน มะม่วง ขนุน 6 เดือน -2 ปีสามารถเก็บผลิตผลของพืชผลทางการเกษตรนี้ได้

(6) การทำโรงเรือนเพื่อการเลี้ยงสัตว์ปศุสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด ศูนย์ประสานงานวิสาหกิจชุมชนธนาคารโค กระบือ ปลาในบ่อน้ำ ที่ขุดไว้ ซึ่งได้พันธุ์ปลานิล ปลาดุก ปลาสวาย เป็นต้น และการเลี้ยงไก่ และเป็ดเพื่อเนื้อและไข่ อันเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญ เป็นต้น รวมทั้งเป็นศูนย์ประสานงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารวัวที่เชื่อมโยงระหว่างวัดอินทาราม กับกลุ่มธนาคารวัวกว่าจำนวน 17 กลุ่ม มีวัวในระบบเกินกว่า 1 พันตัวมูลค่ารวมเกินกว่า 20 ล้านบาท

(7) การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรและแหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์ อันหมายถึง ที่ตั้งของของส่วนเกษตรแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ ในอนาคตจะพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์ข้าว และต้นแบบของการผลิตแหล่งอาหาร รวมทั้งจะจุดเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ เช่น ศูนย์การเรียนรู้รัชชบาล ประจำจังหวัดสุรินทร์ (9 กม./12 นาติ) ศูนย์การเรียนรู้สุสานช้างแห่งกลุ่มชาติพันธุ์กูย วัดเจียงอี (18 กม./18 นาติ) เป็นต้น

ดังนั้น ทั้งหมดที่กำหนดไว้ จึงเป็นแนวทาง เป็นการเรียนรู้และเป็นความหวัด ที่ได้ดำเนินการแล้ว โดยมีผลระยะสั้นตั้งแต่ 1-3 เดือน สามารถผลิตอาหาร เช่น ไข่ไก่ ไข่เป็ด และผักปลอดสารพิษที่สามารถบริโภคในครัวเรือนได้ และสามารถผลิตส่วนเกินให้เป็นสินค้าภายในชุมชน บ้านดอนไม้ไผ่ได้ด้วย ดังนั้นจึงเป็นความคาดหวังของการเริ่มต้นที่จะส่งผลเป็นทั้งแหล่งผลิตอาหาร เป็นห่วงโซ่ของแหล่งผลิตอาหารภายใต้สถานการณ์โควิด และที่สำคัญทำให้เกิดการเรียนรู้ นำร่องกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อรองรับการปรับตัวภายใต้เกษตรแบบพึ่งพามีใช้เกษตรอุตสาหกรรมดังที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนหน้านี้ภายในประเทศไทยที่ผู้ผลิตข้าวแต่ไม่ได้กินข้าวที่ตัวเองผลิตเป็นต้น

ความเชื่อมโยงเชิงศาสตร์ของเกษตรแบบพึ่งตนเองที่เพิ่มขึ้น จะเห็นความสัมพันธ์กับศาสตร์ต่าง ๆ ที่เนื่องจากเกษตรแบบพึ่งตนเองที่ศูนย์การเรียนรู้เกษตรแบบพึ่งตนเอง จังหวัดสุรินทร์ ทั้งในเชิง

(ก) เศรษฐศาสตร์ ที่หมายถึง การผลิตอาหารเพื่อการบริโภค และการประหยัดออมพึ่งตนเองไม่ต้องไปซื้อจากภายนอก

(ข) โภชนาการ อันหมายถึง การผลิตอาหารที่ควบคุมการผลิตได้ ทั้งในส่วนของอนามัยและความต้องการตามฐานของการบริโภค ชนิดของผัก ผลไม้ พืช ผักที่ต้องการกิน อยากกินและบริโภค รวมทั้งปริมาณที่ต้องการอยากได้มากปลูกมาก ผลิตมาก เป็นต้น

(ค) ความสัมพันธ์เชิงสังคม หรือสังคมวิทยา เป็นศาสตร์ที่เชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ สามัคคีกัน ทำ สามัคคีกันกิน และแบ่งปันตามสัดส่วนของผลได้ที่เหมาะสม จิตอาสาช่วยงานศูนย์เกษตรพึ่งตนเอง การช่วยงานกันและกันในชุมชน

(ง) มานุษยวิทยาเชิงสังคม การทำกิจกรรมร่วมกัน การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม

(จ) การศึกษาเชิงเชื่อมโยงเชิงศาสตร์ พันธุ์ข้าว พันธุ์ไม้ยืนต้น ผลไม้ ชนิดของดิน การจัดการน้ำ บริหารการใช้น้ำ การปลูกพืชเชิงพาณิชย์ ดิน-ปุ๋ย ที่จะปลูกมีดินเป็นอย่างไร ดินถมพลิกหน้าดิน มีความเป็นกรดสูง ไม่มีสารอาหาร ถูกกดอันจนแน่น หาสีทดแทน หรือดินจากแหล่งอื่นมา

ทดแทน ทั้งดิน ปุ๋ยคอก มาเป็นฐานการผลิต (เทียบได้กับการปลูกพืชในที่คุมอุณหภูมิในเมืองหนาว เช่น ยุโรป/หรือการใช้ระบบคูนดินในโรงเรือนและระบบอุ้มดินในอิสราเอล เป็นต้น)

(ฉ) ความรู้เรื่องการบริหารจัดการน้ำ การขุดร่องน้ำลึก เพื่อกักเก็บน้ำจากน้ำฝน ปลูกต้นไม้ใหญ่เพื่อให้เกิดการระเหยของน้ำ สร้างระบบชั้นน้ำ ตามธรรมชาติ รวมทั้งแนวทางที่จะมีการสร้างเครื่องผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ ภายใต้แนวคิดพลังงานธรรมชาติ พลังงานบริสุทธิ์ พลังงานทดแทน จะถูกนำกลับมาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและเป็นประโยชน์

(ช) การถ่ายทอดความรู้จากแปลงเกษตรสาธิต และการผลิตอาหารเพื่อยังชีพในสถานการณ์ไม่ปกติดัง Covid 19 ที่กำลังเกิดขึ้นนี้ จึงเป็นประหนึ่งแปลงสาธิตที่จะเป็นต้นแบบเป็นแรงบันดาลใจเล็ก ๆ ให้กับสมาชิกอื่นทั้งใกล้ไกลได้ด้วย การลงมือทำ เรียนรู้ และถ่ายทอดให้เป็นผลเชิงประจักษ์ได้ในระดับหนึ่ง นับแต่จุดเริ่มของปัญหาที่พุทธศาสนาเรียกว่าทุกข์ จากนั้นสิ่งที่ปัญหาว่าด้วยเรื่องอาหารและการผลิตได้กลายเป็นการแสวงหาทางออกพัฒนาเป็นปัญญา (สมุทัย) เมื่อได้ความรู้มาได้มีการเรียนรู้แบ่งปัน (มรรค) นำไปสู่การสร้างประดิษฐ์กรรมเกษตรกรรมแบบพอเพียงที่เกิดขึ้นได้ (นิโรธ) การผลิตเพื่อการบริโภคลดปัจจัยเสี่ยงได้แหล่งอาหาร แหล่งโปรตีนไว้บริโภคยังชีพดับทุกข์เป็นความหวังได้ ได้ความรู้ จัดการแบ่งปัน เพื่อให้สมาชิกอื่นได้ดับทุกข์ คลายความสงสัยของผู้มีที่ดินและอยากทำการเกษตรแบบผสมผสานได้ (นิโรธ) ดังนั้นความเชื่อมโยงเชิงศาสตร์ จึงเป็นสิ่งที่เนื่องด้วยแนวทางที่กำลังเริ่มต้นเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อการยังชีพ เกษตรแบบพอเพียง และศูนย์การเรียนรู้เพื่อความเป็นต้นแบบในการเป็นห่วงโซ่อุปทานขนาดเล็กในการผลิตอาหารเพื่อการยังชีพต่อไป

กระบวนการทัศน์การพัฒนาตามแนวพุทธ

ทั้งนี้ทุกครัวเรือน ได้รับความเมตตา จากพระเดชพระคุณหลวงพ่อดัง นนทิโย ดร. มอบเป็นทุนทางความเชื่อ (ธนาคารโคกระบือวัดอินทาราม) คือปัจจัยการผลิต เน้นเกษตรอินทรีย์แบบพึ่งตนเอง ความคาดหวังคือชาวนาไทยต้องมีความรวยเท่ากัชาวนาญี่ปุ่น ด้วยวิถีธรรมนำวิสัยทัศน์ที่ได้จากหลักธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานำมาเป็นมารอบประยูกต์พัฒนาในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ตามกรอบของผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยกระบวนการทัศน์เชิงพุทธ อันประกอบด้วย (1) จักขุมา (2) วิรุโ (3) นิสยสัมปันโน

ระบบสร้างศรัทธา ปลายทางการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม ตามหลัก ท5 และพลังบวร การสร้างสังคมอุดมธรรม จดวิสาหกิจชุมชน หมั่นประชุมเนื่องนิยต์ (จักขุมา นิสยสัง สัมปันโน การมองการไกล) การหยิบเอาประเด็นที่สำคัญมาพิจารณาก่อน (3) มีอยู่ 22 กลุ่ม อยู่ใน 22 หมู่บ้าน ตำบล กะโพ ตำบล ร่มละวีบ้านหนองพลวง อ.จอมพระ อ.ศรีขรภูมิ บ้านอายอง หมู่ 16 อายอง หมู่ 12 ซึ่งตอนนี้ ในการยกระดับแปลงน้านั้น จึงเป็นกิจกรรมต่อยอดจากธนาคารวัว ธนาคารน้ำ ธนาคารน้ำ ได้ดินระบบเปิด-ปิด ซึ่งเป็นการนำปรัชญาเศรษฐกิจ ได้พัฒนาตามหลักภูมิสังคม แปลงนา ทำเป็นศูนย์การเรียนรู้พุทธเกษตร ประชาชนาโมเดล โดยมูลนิธิวัดอินทาราม ได้จัดตั้งขึ้น ผลลัพธ์ พัฒนาจิต

อาสา เป็นขบวนการลงมือทำพร้อมกับการเรียนรู้ เรียนรู้ศูนย์ที่จำเป็นองค์ความรู้ที่จำเป็น ขับเคลื่อนมาได้ทั้งหมด ทำต่อไปในเรื่องฤดูกาลเก็บเกี่ยว การถนอมอาหาร กล้วย สมุนไพร โควิด ฟาโหลลายโจร ห้าร้อยต้น ไม้ผล มะพร้าว กาแฟอาราบิก้า มะม่วง มะละกอ ส้มโอ สมุนไพร ในครัวเรือน เป็นทั้งยาสมุนไพร และอาหาร ส่วนปุ๋ยที่ได้ ผสมปุ๋ยโดยการหมักน้ำสรรพสิ่ง ปั่นเป็นก้อนโอดเมติก กระบือ ทำตัว โคแม่พันธุ์ แม่ลูกอ่อน โคที่แจกจ่าย ส่งมาเป็นระยะครั้งละ 20-30 ตัว โดยประมาณ มีการยกระดับครัวเรือน มีจิตอาสา มากระทำกระท่อม ห้องน้ำ เป็นงานช่างก่อสร้าง ช่างเหล็ก ในรูปแบบจิตอาสา

ภาพที่ 1 การพัฒนาที่ดินจำนวน 8 ไร่ 1 งาน เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ภายใต้แนวคิด
เกษตรผสมผสาน พึ่งตัวเองได้

ที่มา: วัดอินทาราม (2564)

จากภาพที่ 1 การเริ่มโครงการในเดือนมกราคม 2564 เริ่มตั้งแต่การพัฒนาที่ดินพื้นที่ทางการเกษตร ที่มีจำนวนพื้นที่ประมาณ 8 ไร่ 1 งาน เจ้าของโครงการของมูลนิธิวัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม ภายใต้กรอบคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลิตผลทางการเกษตร พึ่งตนเองได้ พุทธเศรษฐศาสตร์ สร้างศูนย์การเรียนรู้แบบเกษตรสาธิต เริ่มตั้งแต่การขุดบ่อ เพื่อทำธนาคารน้ำแบบเปิด (งบประมาณ 3 แสนบาท)

ภาพที่ 2 กิจกรรมการลงพื้นที่พัฒนาศูนย์การเรียนรู้บ้านหนองอีดำ โคกหนองนาพุทธเกษตร มูลนิธิ
วัดอินทาราม ตำบลกระโพ อำเภอบ้านคา จังหวัดสุรินทร์

ที่มา: วัดอินทาราม (2564)

ภาคต่อจากภาพที่ 2 หลวงพ่อแดง พร้อมผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารวัว ร่วมกับชาวบ้านปลูกลิ้นมะพร้าว กล้วย ส้มโอ และดำนาปลูกข้าวหอมมะลิ โดยภายใต้กิจกรรม ยังได้มอบ ถังยังชีพ (ทะเล) และพันธุ์มะพร้าวน้ำหอม จำนวน 37 ครอบครั้ว กว่า 300 ผล รวมถึง มอบปัจจัยให้ คนละ 500 บ.เพื่อช่วยให้ประชาชนและชุมชนทุกแห่งสามารถผ่านพ้นวิกฤตต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะช่วงวิกฤต

โควิด-19 เป้าหมายเพื่อ สร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับชุมชน ตามรอยศาสตร์พระราชา พ่อหลวง ร.9 เศรษฐกิจแบบพอเพียง แนวคิดทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดในเรื่องตนเป็นที่พึ่งของตนเอง และการพึ่งตนเอง เป็นหัวใจสำคัญ สาระสำคัญทำให้เกิดแนวคิดในเรื่องการพึ่งตนเอง เพื่อตนเอง “**อตตาหิ อตตโน นาโถ**” เป้าหมายเพื่อการทำให้ตนพึ่งตนเอง ทำให้เกิดการขับเคลื่อน เป็น พระเดชพระคุณ ดร.หลวงพ่อด่าง นันทิโย (พระครูพิศิษฐ์ประจักษ์นาถ) รองเจ้าคณะอำเภออัมพวาเจ้าอาวาส วัดอินทารามจังหวัดสมุทรสงครามและคณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย ท่านได้เมตตาเดินทางมาแจกถุงยังชีพที่ศาลาประชาคมบ้านกระเบื้องใหญ่และถวายปัจจัยแด่เจ้าอาวาสวัดกระเบื้องใหญ่... ซึ่งปีที่แล้วก็ได้มาช่วยน้ำท่วม... ต่อเนื่องมาเป็นปี 2564 นี้ ต่อจากนั้นเดินทางจากอำเภอยะผิง จ. นครราชสีมา ผ่านบุรีรัมย์ มายัง ศูนย์พุทธะเกษตรโคกหนองนาประชานาถโมเดล.. ที่บ้านหนองอีดำ... ตำบลกะโพ อ. ท่าตูม จ. สุรินทร์ เพื่อทำการสาธิตและชุดหลุมธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด... ปลุกต้นกล้วย... ปล่อยปลา... และเปิดสวิตไฟทำการสีข้าว... เพื่อดำเนินการเป็นศูนย์เรียนรู้ครบวงจรของโรงเรียนสอนชาวนาต่อไป

แนวทางเกษตรวิถีพอเพียงกับแหล่งผลิตอาหารเพื่อความมั่นคงและการพึ่งตนเองได้

อาหารเป็นปัจจัยหลัก แนวคิดทางพระพุทธศาสนาสะท้อนคิดไว้ชัดเจนว่า “ปัจจัย” สำคัญของการ ยังชีพประกอบด้วยปัจจัย 4 และอาหารก็เป็นปัจจัยหนึ่งในนั้น (อง.เอกก.(ไทย)20/25/173, พุทธการสูตร) และ องค์การสหประชาชาติ ได้จัดตั้ง องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations หรือ FAO) มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี มีสมาชิก กว่า 190 ประเทศทั่วโลก เป้าหมายคือเพื่อศึกษาและกำหนดมาตรการเมื่อกำหนด และควบคุมแนวทางใน เรื่อง “อาหาร” ที่หมายถึง การผลิต การบริโภค การสร้างปัจจัยเงื่อนไขในเชิงของอาหาร (รวมถึง โภชนาการ อาหาร การเกษตร ป่าไม้และประมงฯ) ดังนั้นอาหารเป็นปัจจัยสำคัญของมนุษย์เหมือนกันทั่วโลก และใน พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้ารอนคน ที่เดินทางมาฟังธรรม แต่มาด้วยความหิว ก็อนุญาตให้กินข้าวก่อนแล้วจึง แสดงธรรม จึงเป็นที่มาของพุทธพจน์ที่ว่า “ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง สังขารทั้งหลาย เป็นทุกข์อย่างยิ่ง บัณฑิต รู้เรื่องนี้ตามความเป็นจริงแล้ว ย่อมทำนิพพานให้แจ้ง เพราะนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง” (ธ.อ.(ไทย) 25/201- 20195- อัญญตรอุปาสกวัตถุ) ดังนั้นแนวคิดหรือหลักการสำคัญคือกินย่อมเป็นสุข การได้กินและบริโภคน้อยเป็นสุข ดังนั้นการตัดสินใจพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตรเดิมที่แต่เดิมเป็นที่นา และทำได้เพียงปีละหนึ่งครั้ง รอ คอยน้ำฝนเป็นหลัก มาสู่เกษตรแบบทางเลือกโดยแบ่งส่วนจากที่นาเดิมจำนวน 3 ไร่ นำมาสู่การบริหารจัดการ โดยมีเป้าหมายเป็นแหล่งผลิตอาหารภายใต้สถานการณ์โควิด-19 การบริหารจัดการน้ำ ศูนย์การเรียนรู้เกษตร

ทางเลือกที่ไม่ใช่ทำนาข้าวในแบบเกษตรอุตสาหกรรม แต่ให้เป็นแหล่งผลิตอาหารภายใต้แนวคิดสร้างห่วงโซ่ อุปทานทางด้านอาหาร ไม่มีงานแต่มีอาหาร ก็สามารถอยู่ได้ ซึ่งสามารถนำเสนอแนวทางวิธีการได้คือ

1. การปรับที่ดินที่จัดซื้อโดยมูลนิธิวัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาของที่ดินเป็นแบบดินโคล และที่ลุ่มเป็นร่องน้ำธรรมชาติไหลจากทิศเหนือไปสู่ทิศใต้ลงที่แม่น้ำชีบรรจบกับแม่น้ำมูล เรียกว่าวังทะลุ บริเวณนี้จึงมีหนองน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำดิบในการทำน้ำประปาในหมู่บ้าน แต่ยังขาดคลองชลประทานรับน้ำจากภายนอกเข้าสู่หนองน้ำจึงเป็นเหตุให้น้ำฝนที่ตกตามฤดูกาลไหลลงสู่ที่ต่ำไปบรรจบกับลำน้ำชี โดยที่ดินที่จัดซื้อมา จำนวน 8 ไร่ 1 งาน เพื่อดำเนินการให้ศูนย์การเรียนรู้ เป็นศูนย์ต้นแบบในการดำเนินการในแบบเกษตรสาธิต ประกอบด้วย (1) พื้นที่สำหรับทำสระเก็บน้ำซึ่งรวมจำนวน 40 % ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นการขุดแบบคลองไส้ไก่ ในแบบธนาคารน้ำแบบเปิด เพื่อกักเก็บน้ำใน 3 ระยะในฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน ซึ่งจะแบ่งเป็น 3 ระดับรองรับการระเหยของน้ำ (2) พื้นที่สำหรับการปลูกโรงเรือนประมาณ 5 % อันประกอบด้วย (2.1) โรงเรือนเพื่อการพักอยู่อาศัย (2.2) โรงเรือนเพื่อการปศุสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด ธนาคารวัว ควาย ที่ส่งจากวัดอินทาราม และถูกส่งต่อไปยังศูนย์การเรียนรู้เพื่อพักและส่งต่อไปยังกลุ่มวิสาหกิจธนาคารโคกระบือของกลุ่มต่าง ๆ (2.3) โรงเรือนเพื่อสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่จะเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้าน เกษตรพอเพียง ที่ว่าด้วยเรื่องพันธุ์ข้าว พันธุ์ไม้ พันธุ์ปลา และการเป็นที่พบปะเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีเกษตรใน การบริหารพื้นที่เกษตร การบริหารน้ำ รวมทั้งธนาคารน้ำใต้ดิน รวมทั้งประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนสำหรับประชาคมและชุมชน (2.4) โรงเรือนเพื่อการเพาะพันธุ์กล้าไม้ โรงเรือนสาธิตเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ พันธุ์ปลา พันธุ์ข้าว และอื่นๆ เป็นต้น (3) ที่ดินสำหรับการปลูกพืชประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ ปลูกต้นไม้ยืนเนื้อแข็งยืนต้นเพื่อสร้างภูมิทัศน์ และความร่มรื่น พันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ ทั้งไม้ยืนต้น ไม้เนื้อแข็ง ไม้ผล ไม้ประดับ และพืชผลทางการเกษตร ตามวงรอบของอายุใน แต่ละชนิดให้ครบวงจร (4) พื้นที่สำหรับการทำนาอันเป็นพื้นที่หลักประมาณ 20% ที่จะปลูกพันธุ์ข้าวในแบบเกษตรอินทรีย์ ที่เน้นการทดลองพันธุ์ข้าวเพื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ เป็นต้น

2. จากการบริหารพื้นที่ในองค์กรรวมตามตารางที่ 1 การปรับภูมิทัศน์สร้างระบบนิเวศศูนย์เกษตร แบบพอเพียงในองค์กรรวม สามารถจำแนกรายละเอียดได้ คือ (1) ปรับพื้นที่เดิมให้เป็นสระน้ำ ที่สามารถ กักเก็บน้ำไว้ได้ตลอดทั้งปี ถ้าน้ำเต็มจะอยู่ในระดับที่ 1200 ลูกบาศก์เมตร โดยการขุดสระเป็น 3 ระดับ จุดลึก 1 เมตรจากหน้าดิน ลึก 1.5 เมตร จากหน้าดินชั้นที่ 1 และลึก 3 เมตร จากหน้าดินในชั้นที่ 2 เพื่อรองรับการกัก เก็บน้ำและการระเหยของน้ำในช่วงฤดูแล้ง และคาดว่าจะมีน้ำเพียงพอตลอดการใช้งานกับพืชผลทางการเกษตร ตลอดทั้งปี (2) การปลูกพันธุ์ไม้ยืนต้น และไม้ใช้ต้นเพื่อเป็นแหล่งนิเวศน์สำหรับไม้ใหญ่คลุมดิน และเป็นพืช ทดลอง เพื่อการใช้ไม้ในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งใช้เวลา 2-20 ปี เช่น ไม้ไผ่ สักทอง พยุง ยางนา มะฮอกกานี ประดู่ สะเดา เป็นต้น (3) การปลูกข้าวพืชเกษตรหลักในพื้นที่ เป็นการทดลองปลูกข้าว 3-5 เดือน ได้ผลผลิต (4) การปลูกพืชระยะสั้นเพื่อการยังชีพ เป็นการทดลองปลูกผักพืช เกษตรระยะสั้นเพื่อเป็นแหล่งอาหารใช้กินในครัวเรือน 1 อาทิตย์ – 3 เดือน สามารถเก็บพืชผลทางการเกษตรเพื่อการค้าได้พืช ผักชนิดต่าง ๆ เช่น แตงโม เมล่อน มะเขือ ถั่วพูแตงกวา มะเขือเทศ พริก พักทอง ฟัก ถั่วฝักยาว ผักหวาน เป็นต้น (5) การปลูกไม้ผล เพื่อการค้าและพาณิชย์ อันหมายถึงผลไม้ที่สามารถให้ผลผลิตใน 3 ระยะด้วยกัน 1-3 เดือน 3-6 เดือน

และ 6 เดือน – 1 ปี โดยจะเป็นผลไม้ที่เป็นที่นิยมในการบริโภคในพื้นที่ ในท้องตลาด รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพดินในพื้นที่เพราะปลูกด้วย เช่น มะพร้าว ทุเรียน มะม่วง ขนุน 6 เดือน -2 ปี สามารถเก็บผลิตผลของ พืชผลทางการเกษตรนี้ได้ (6) การทำโรงเรือนเพื่อการเลี้ยงสัตว์ปศุสัตว์ เช่น ปลาในบ่อน้ำ ที่ขุดไว้ ซึ่งได้พันธุ์ปลานิล ปลาดุก ปลาสวาย เป็นต้น และการเลี้ยงไก่ และเปิดเพื่อเนื้อ และไข่ อันเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญ เป็นต้น ทั้งหมดที่กำหนดไว้ จึงเป็นแนวทาง เป็นการเรียนรู้และ เป็นความหวัด ที่ได้ดำเนินการแล้ว โดยมีผลระยะสั้นตั้งแต่ 1-3 เดือน สามารถผลิตอาหาร เช่น ไข่ไก่ ไข่เป็ด และผักปลอดสารพิษที่สามารถ บริโภคในครัวเรือนได้ และสามารถผลิตส่วนเกินให้เป็นสินค้า ภายในชุมชนด้วย ดังนั้น จึงเป็น ความคาดหวังของการเริ่มต้นที่จะส่งผลเป็นทั้งแหล่งผลิตอาหารเป็น ห่วงโซ่ของแหล่งผลิตอาหารภายใต้ สถานการณ์โควิด-19 และที่สำคัญทำให้เกิดการเรียนรู้ที่น่าร่าเริง กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อรองรับการปรับตัว ภายใต้เกษตรแบบพึ่งพาใช้เกษตรอุตสาหกรรมดังที่ เกิดขึ้นในช่วงก่อนหน้าภายในประเทศไทยที่ผู้ผลิตข้าว แต่ไม่ได้กินข้าวที่ตัวเองผลิต เป็นต้น

5. ความเชื่อมโยงเชิงศาสตร์ของสวนเกษตรที่สร้างขึ้น จะเห็นความสัมพันธ์กับศาสตร์ต่าง ๆ ที่ เนื่องจาก แปลงเกษตรสวนผักทั้งในเชิง (ก) เศรษฐศาสตร์ ที่หมายถึง การผลิตอาหารเพื่อการบริโภค และการประหยัด ออม พึ่งตนเองไม่ต้องไปซื้อจากภายนอก (ข) โภชนาการ อันหมายถึง การผลิต อาหารที่ควบคุมการผลิตได้ ทั้ง ในส่วนของอนามัย และความต้องการตามฐานของการบริโภค ชนิด ของผัก ผลไม้ พืช ผักที่ต้องการกิน อยาก กินและบริโภค รวมทั้งประมาณที่ต้องการอยากได้มากปลูก มาก ผลิตมาก เป็นต้น (ค) ความสัมพันธ์เชิงสังคม หรือสังคมวิทยา เป็นศาสตร์ที่เชื่อมโยงในเชิง ปฏิสัมพันธ์ สามัคคีกันทำ สามัคคีกันกิน และแบ่งปันตามสัดส่วนของ ผลได้ที่เหมาะสม (ง) มานุษยวิทยาเชิงสังคม การทำกิจกรรมร่วมกัน การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม (จ) การศึกษา เชิง เชื่อมโยงเชิงศาสตร์พันธุ์ข้าว พันธุ์ไม้ยืนต้น ผลไม้ ชนิดของดิน การจัดการน้ำ บริหารการใช้น้ำ การ ปลูก พืชเชิงพาณิชย์ ดิน-ปุ๋ย ที่จะปลูกมีดินเป็นอย่างไร ดินถมพลิกหน้าดิน มีความเป็นกรดสูง ไม่มี สารอาหาร ถูก กัดอัดจนแน่น หาล้างทดแทน หรือดินจากแหล่งอื่นมาทดแทน ทั้งดิน ปุ๋ยคอก มาเป็น ฐานการผลิต (เทียบได้กับ การปลูกพืชในที่คุมอุณหภูมิในเมืองหนาว เช่น ยุโรป/หรือการใช้ระบบคุม ดินในโรงเรือนและระบบอุ้มดินใน อิสราเอล) (ฉ) ความรู้เรื่องการบริหารจัดการน้ำ การขุดร่องน้ำลึก เพื่อกักเก็บน้ำฝน ปลูกต้นไม้ใหญ่ เพื่อให้ ลดการระเหยของน้ำ สร้างระบบขุดน้ำตามธรรมชาติ รวมทั้งแนวทางที่จะมีการสร้างเครื่องผลิต ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ ภายใต้แนวคิดพลังงาน ธรรมชาติ พลังงานบริสุทธิ์ พลังงานทดแทน จะถูกนำกลับมาใช้ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และเป็นประโยชน์ (ช) การถ่ายทอดความรู้จากแปลงเกษตรสาธิต โรงสีข้าว ธนาคน้ำใต้ดินระบบ การจัดการน้ำในแบบชุดคลอง เพื่อให้เป็นแหล่งพักน้ำ และใช้น้ำ รวมทั้งทำงานใต้ดิน การสร้าง แรงงานอาสา การฝึกความเสียสละเพื่อส่วนรวม และการสร้างการเรียนรู้เสียสละ ภายใต้การให้ เพื่อให้ได้ การทำให้เกิดความร่วมมือ การทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองภายใต้ แนวคิด ทำได้ ทำเป็นและ ทำให้เกิดขึ้น

พุทธเศรษฐศาสตร์แนวคิดที่ว่าด้วยการผลิตและการบริโภค

การก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรวิถีพุทธ สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในเรื่องพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีเป้าหมายเพื่อการจัดการทรัพยากรการสร้างความรู้เกี่ยวกับเกษตรแบบแผนที่มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง หรือทำให้ตัวเองเป็นที่พึ่งของตัวเองได้ ภายใต้กรอบว่ามีอยู่ มีกิน มีใช้ มีคุณภาพชีวิตพึ่งพาตนเองได้ ดังปรากฏในงานศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ (ศศิวิมล ภูพวง และคณะ, 2563) เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2557) และนำไปริวิว่าเป็นเป็นบทความถึงหนังสือเล่มนี้โดยพระครูวิจารณ์โกศล (จิระวัฒน์ เพ็ญพริ้ง) (2563) หรือในงานเรื่อง เป้าหมายของกำไร: คุณค่าแห่งความร่วมมือของธุรกิจ ในมุมมองพุทธเศรษฐศาสตร์ (วรรณา ประยุกต์วงศ์, 2556) ในงาน กระบวนทัศน์กระแสทางเลือก : ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสังคมไทย (ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา, 2561) ในงานวิจัยเรื่อง พุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศไทย (เดช ขุนจันอัด, 2563) ในงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ (พระคมสัน เจริญวงศ์, 2563) ในงานวิจัยเรื่อง ตัวแบบการจัดการพลังงานชุมชนตามแนวทางพุทธเศรษฐศาสตร์ (สืบสกุล วัชรินทร์วงศ์, 2561) ในงานวิจัยเรื่อง การสื่อสารแนวคิดวิถีพุทธของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ (คมสัน รัตนะสิมากุล, 2562) ในงานวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ: รูปแบบการพัฒนาความสุขอย่างยั่งยืน ของวิถีเกษตรอินทรีย์ (พระณัฐนันท์เดช สีลเตโช, 2563) ในงานวิจัยเรื่อง ทุนมนุษย์ในทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ (ธนส เตชะเสนและพลวัฒน์ ชุมสุข, 2563) จากงานที่ศึกษาทั้งหมด สะท้อนผลการศึกษาได้ คือ (1) การจัดภายใต้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ โดยมีแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (2) การส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองภายใต้แนวคิดทางพระพุทธศาสนา (3) การจัดการทรัพยากรโดยไม่เบียดเบียนเป้าหมายเพื่อทำให้เกิดคุณภาพชีวิต (4) การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ภายใต้หลักอรรถาธิ อุตตโนนาถ ทำตนให้เป็นที่ยังชีพ เพื่อการยังชีพ และการดำเนินชีวิตในแบบพวกเรา ทำให้เกิดกลไก เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในองค์กร (5) การส่งเสริมให้เกิดกลไกในองค์กรเพื่อการพัฒนา เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์สะท้อนผลในการปฏิบัติกรณีศูนย์การเรียนรู้ของหลวงพ่อด่าง นนทโย ที่จังหวัดสุรินทร์ จึงได้ดำเนินการตามหลักคิดในส่วนนี้ เพื่อเป็นการสร้างเสริมแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ และเป็นการส่งเสริมให้เกิดชุมชนพึ่งตนเองตามแนวพุทธ ภายใต้การผลิต ที่ไม่เบียดเบียน ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ส่งเสริมการพึ่งตนเอง ส่งเสริมสามัคคีธรรม ใช้แรงงานอาสา และใช้แนวคิดในเรื่องการพึ่งตนเองตามแนวพุทธ รวมไปถึงการลดการเบียดเบียนปณาดิบาตร ผ่านธนาคารโคกระบือ ซึ่งปัจจุบันมีวัว อยู่ในระบบวิสาหกิจชุมชนเกินกว่า 1 พันตัว ที่กระจายไปเป็นทุนทางสังคมอาชีพ ให้แก่ชุมชนเกินกว่า 27 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารวัว เป็นต้น

ศูนย์การเรียนรู้ได้มีแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ใน 3 ส่วนคือ ความรู้เพื่อการผลิต อันประกอบด้วยการผลิต การแปรรูป และการตลาดเชิงพาณิชย์ เพื่อการยังชีพการบริหารจัดการที่ผสมผสานระหว่างการทำนาคาสตร์การจัดการสมัยใหม่ แล้วนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามา

ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ เป็นการศึกษาคล้ายการศึกษานอกระบบ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ หรือเศรษฐศาสตร์มีขมิ้นมา ที่เน้นส่งเสริมให้เกิดการผลิตและบริโภคด้วยปัญญา ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและคนอื่นตามแบบแผนทางพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายกำไรเป็นคุณภาพชีวิต สามัคคี อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แนวทางการพัฒนามนุษย์ในทางที่ถูกต้อง “สัมมาอาชีวะ” หนึ่งในอริยมรรคมีองค์แปด จัดได้ว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในคำสอนของพระพุทธเจ้ามุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า “สังคมสีเขียว” การสร้างอารยธรรมวิถีแก่พุทธศาสนิกชน นำไปจัดตั้งกลุ่มสังฆะสมทรัพย์ การประยุกต์พุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ โดยยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาที่เรา การพลังงานชุมชนของชุมชนต้นแบบที่มี การปฏิบัติเป็นเลิศด้านการจัดการพลังงานชุมชน และเพื่อนำบทเรียนที่ได้มาประยุกต์ร่วมกับแนวทางพุทธเศรษฐศาสตร์สำหรับพัฒนาตัวแบบในอุดมคติเกี่ยวกับการจัดการพลังงานชุมชนที่ยั่งยืน ระเบียบวิธีวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การพึ่งพาตนเอง ความสุข ความขยัน หมั่นเพียร ประกอบอาชีพที่สุจริต การปล่อยวาง ไม่ยึดติด โมหะ ความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการสื่อสาร 2 วิธี คือ (1) วิธี การสื่อสารด้วยวจนะ และ (2) วิธี การสื่อสารด้วยอวัจนะ และรูปแบบการสื่อสาร แนวพุทธ เป็นเศรษฐศาสตร์มีขมิ้นมาปฏิบัติ (สายกลาง) หรือ ดุลยภาพ เช่น ดุลยภาพระหว่างความต้องการของมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเศรษฐศาสตร์ อหิงสา เอื้ออาทร เศรษฐศาสตร์อหิงสา หมายถึง เศรษฐศาสตร์ที่ไม่มีการเบียดเบียน ตนเองหรือหลักของศีล ๕ มาจับคือ ไม่มีการเบียดเบียนผู้อื่น เพื่อสนับสนุนว่าความศรัทธาในพุทธศาสนาสามารถนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนใน โดยมีรูปแบบที่พึงประสงค์ของเกษตรกร 8 ด้าน คือ 1) ด้านความขยัน 2) ด้านการประหยัด 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความอดทน 5) ด้านวินัย 6) ด้านคุณธรรม

การพัฒนาทุนมนุษย์ตามเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธที่ศูนย์การเรียนรู้หลวงพ่อด่าง นันทิโย จังหวัดสุรินทร์

ในงานศึกษาเรื่อง มนุษย์ในทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ (ธเนศ เตชะเสน และพลวัฒน์ ชุมสุข, 2559) ที่เสนอแนวคิดในเรื่อง “มนุษย์” (Human) จัดว่าเป็น “ทุน” (Capital) ที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อน...ทุกหน่วยงานหรือองค์กรจึงต้องพึงพิง ทุนมนุษย์ (Human Capital) เพื่อจะทำให้หน่วยงานหรือองค์กรสามารถประสบ ความสำเร็จได้ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ก็ยังเป็นเหตุทำให้สินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Competency) ตลอดจนประสบการณ์ (Experiences) กลายเป็นสิ่ง ที่มีพลังอำนาจมหาศาล ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพย์ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทั้งนั้น รวมเรียกว่า “ทุนมนุษย์” (Human Capital) แนวคิดดังกล่าวไปสัมพันธ์กับแนวทางของศูนย์การเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้ ที่จะขับเคลื่อนชุมชนไปข้างหน้าอย่างมีเป้าหมายเพื่อ

ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีชุมชนเป็นเงื่อนไขขับเคลื่อน ทำให้คนมีศักยภาพในตัวเอง ในฐานะเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค และพึ่งตนเองได้ แนวคิดในเรื่องความเป็น “ประชานาถ” อันเป็นราชทินนามในสมณศักดิ์ของหลวงพ่อด่าง มีความหมายเป็นที่พึงให้ชาวบ้านได้ (ประชานาถ) พึ่งทางความคิด สติปัญญาเพื่อภายใต้กรอบคิดการบำเพ็ญประโยชน์ พระไม่ทิ้งโยม (ปรทิตประโยชน์) การจัดการตนเอง พึ่งตนเองได้ (อัตตนาถ) และจัดการชุมชนภายใต้วิถีทางสังคม เอื้อเพื่อ แบ่งปัน เสียสละ ไม่เอาเปรียบ ไม่เบียดเบียน มีสามัคคีธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อันเป็นเป้าหมายของทุนทางสังคมที่มาจากพระสงฆ์ วัดในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะวัดอินทาราม สู่ทุนในการนำไปพัฒนาคนในชุมชนต้นแบบที่ จังหวัดสุรินทร์ และขับเคลื่อนให้พึ่งตนเองได้ เป็นหลักและจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนได้ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 2 แลงนาสาธิตศูนย์การเรียนรู้บ้านหนองอีดำ โคกหนองนาพุทธเกษตร มูลนิธิวัดอินทาราม ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
ที่มา: วัดอินทาราม (2564)

ภาพที่ 3 การเก็บเกี่ยวจากแรงงานอาสา ที่ได้ทั้งผลการผลิต จิตอาสา และเป้าหมายเชิงการพัฒนาที่ ศูนย์พัฒนาเกษตรพึ่งตนเอง ตามแนวพุทธ จังหวัดสุรินทร์
ที่มา: วัดอินทาราม (2564)

ภาพที่ 4 ข้าวในวิถีเกษตรถูกแปรรูปเป็นข้าวหอมมะลิ สีเอง ผลิตเอง ส่งเอกถึงผู้บริโภคโดยตรงจาก ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพึ่งตนเอง มูลนิธิวัดอินทาราม ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
ที่มา: วัดอินทาราม (2564)

ผลเชิงประจักษ์การขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติพุทธเศรษฐศาสตร์การผลิตสู่การบริโภค

การดำเนินโครงการพัฒนาที่ดินเพื่อเป็นฐานการเรียนรู้เกษตรชุมชนของ ที่มีเป้าหมายเพื่อการเข้าไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนให้มียูมีกิน มีคุณภาพชีวิต และรู้จักเสียสละแบ่งปันเพื่อส่วนรวมและคนอื่น จึงทำให้ต้องมาตระหนักและคิดต่อไปว่า จะมีแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้คนเหล่านั้นมีคุณภาพ เมื่อเรายกระดับที่ดินที่ปลดหนี้ให้เจ้าของมาทำโคกหนองนาเป็นตัวอย่างนำร่อง ต้นแบบการทำนาไร่เคมี มีฐานการเรียนรู้ กว่า 50 วิชา วิชาฟาร์มไก่สร้างเงิน บ่อปลา บ่อหอย บ่อกบ บ่อแห่นางแมวโครฟิลล่า สวนสมุนไพร ฟ้ายาหลายใจ สวนกล้วยกว่า 1000 ต้น สวนมะพร้าว กาแฟ สวนหญ้าเนเปียร์ นาแปลงข้าวหอมมะลิ 2 แปลง คอกวัว บึงคอก คอกไก่ ให้ฟอสฟอรัส โรงเรือนทำก้อนปุ๋ยอะตอมมิคินาโน วิชาทำขนมครก วิชาทำขนมนางเล็ด วิชาทำกล้วยตาก กล้วยปิ้ง กล้วยอบ วิชาห่อข้าวต้มมัดใจ วิชาเลี้ยงควายฝึกไถนา วิชาโรงสีข้าว แยกรำขาย วิชาอาหารโคที่เอมอาร์ วิชาปลูกหญ้าเนเปียร์ 1ไร่ 3ต้น วิชาทำปุ๋ยหมัก ขี้วัว ดิน แกลบดิบ โรยอีเอ็ม วิชาการบริหารกลุ่มวิสาหกิจ และการตลาดออนไลน์ วิชาทำน้ำยาล้างจานจากการหมักมะกรูดเน่า

การแปรรูป วิชาทำน้ำยาซักผ้า วิชาทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม วิชาทำน้ำยาล้างรถยนต์ วิชาทำน้ำยาไล่ยุง

ธนาคารน้ำใต้ดินแบบหลุมแฝด หรือ 3 หลุม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการผลิตแหล่งน้ำ ใช้ในครัวเรือนเพื่อการเป็นระบบน้ำซับ

การสร้างระบบเพื่อต่อยอดจากพื้นที่ทางการเกษตร อันประกอบด้วย (ก) วิชาทำธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด (ข) วิชาทำหญ้าคามุงชาย (ค) วิชาทำน้ำหมักบอระเพ็ดผสมอาหารไก่ (ง) วิชาการดูแลสุขภาพโคกระบือ (จ) วิชาเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ (ฉ) วิชาเลี้ยงไก่ไข่

การปลูกผักพืชเพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหาร (ก) วิชาปลูกผักบุ้ง (ข) วิชาปลูกมะเขือเทศ (ค) วิชาปลูกไม้ค้ำ (ง) วิชาแกะสลักไม้ทำป้าย

การสร้างจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมอุดมธรรมร่วมกัน เช่น (ก) วิชาสร้างกระท่อมไม้ไผ่ (ข) วิชาสร้างห้องน้ำแบบพอเพียง (ค) วิชาสร้างสะพานข้ามคลองไส้ไก่ (ง) วิชาการออกแบบวางระบบโคกหนองนา สิ่งที่ได้เป็นผลเชิงประจักษ์คือสามัคคีธรรม จิตอาสา การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์และแรงงานอาสาภายใต้แนวความคิดการเสียสละเพื่อส่วนรวม (จาคะ) การประชุมกันเนื่องนิยต์ผ่านกิจกรรม (สาราจริยธรรม) การสร้างตนให้เป็นต้นแบบภายใต้แนวความคิดการบำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวม (हितประโยชน์)

การสร้างการเรียนรู้เชิงปฏิบัติโดยมีเป้าหมายเพื่อการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดผลในทางปฏิบัติ อันประกอบด้วย (ก) วิชาอบรมทรัพยากรวันละบาทเพื่อรวมกลุ่มธุรกิจชุมชน (ข) วิชาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ค) วิชาจิตอาสาเพื่อสังคม (ง) วิชาหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเบื้องต้น (จ) วิชาศาสตร์พระราชาสู่โคกหนองนา (ฉ) วิชาปลูกไม้ป่า (ช) วิชาปลูกไม้สักทองคำ (ซ) วิชาปลูกตะไคร้ขายใบ (ณ) วิชาสมุนไพรทำรูปประคบ (ญ) วิชาทำกล้วยกวน (ฎ) วิชาทำน้ำสกัดเย็นจากมะม่วงหาวมะนาวโห่ รวมทั้งหมดในการทำกิจกรรมเพื่อการประกอบความสามัคคีร่วมกัน ประกอบด้วย 58 วิชา/ฐานการเรียนรู้ ซึ่งสามารถจำแนกตารางได้ดังนี้ คือ

ตาราง 1 เปรียบเทียบฐานงานกับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เกษตรพึ่งตนเอง จังหวัดสุรินทร์

ฐานปฏิบัติการ/จัดการ	ฐานจัดตั้งเชิงปฏิบัติการ	ฐานการเรียนรู้
ฐานปศุสัตว์ - ธนาคารวัวภายใต้ระบบวิสาหกิจชุมชน จำนวน 27 กลุ่มมีวัวในระบบ จำนวนกว่า 1 พันตัวกระจายในแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน - ศูนย์แม่พันธุ์พ่อพันธุ์วัว เพื่อการส่งเสริมวิสาหกิจธนาคารวัว - การเลี้ยงไก่ในแบบทดลองและสาธิต - การเลี้ยงปลา หอย กบ ในแบบสาธิต ทดลองเพื่อการเรียนรู้ - การเพาะบ่อแห่นางไหมโครฟิลล่า สาระแห่นางไหมโครฟิลล่า (Azolla microphylla) เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิต	ฐานการเรียนรู้ฟาร์มไก่สร้างเงิน ฐานการเรียนรู้บ่อปลา ฐานการเรียนรู้บ่อหอย ฐานการเรียนรู้บ่อกบ ฐานการเรียนรู้บ่อแห่นางไหมโครฟิลล่า ฐานการเรียนรู้สวนสมุนไพร ฟาหลายใจ ฐานการเรียนรู้สวนกล้วย ฐานการเรียนรู้สวนมะพร้าว กาแฟ ฐานการเรียนรู้สวนหญ้าเนเปียร์ ฐานการเรียนรู้แปลงข้าวหอมมะลิ 2แปลง ฐานการเรียนรู้คอกวัว ปุ๋ยคอก ฐานการเรียนรู้โรงเรือนทำก้อนปุ๋ยคอกหมักนาโน	มีฐานการเรียนรู้ กว่า 50 วิชา วิชาฟาร์มไก่สร้างเงิน ฐานการเรียนรู้บ่อปลา ฐานการเรียนรู้บ่อหอย ฐานการเรียนรู้บ่อกบ ฐานการเรียนรู้บ่อแห่นางไหมโครฟิลล่า สวนสมุนไพร ฟาหลายใจ สวนกล้วยกว่า 1000ต้น สวนมะพร้าว กาแฟ สวนหญ้าเนเปียร์ นาแปลงข้าวหอมมะลิ 2แปลง คอกวัว ปุ๋ยคอก คอกไก่ ให้ผลฟอรัส โรงเรือนทำก้อนปุ๋ยคอกหมักนาโน วิชาฟาร์มธนาคาร วิชาฟาร์มธนาคารสัตว์ วิชาทำกล้วยตาก กล้วยบั้ง กล้วยอบ วิชาทำข้าวคั่วเม็ดโต วิชาเลี้ยงควายฝึกไถนา วิชาโรงสีข้าว แยกรำขาย วิชาอาหารไก่พื้นเมือง วิชาปลูกหญ้าเนเปียร์ 1ไร่ 3ต้น วิชาทำปุ๋ยหมัก ขี้วัว ดิน แกลบดิบ ไรย์เย็ม วิชาการบริหารกลุ่มวิสาหกิจ และการตลาดออนไลน์ วิชาทำน้ำยาล้างจานจากการหมักมะกรูดมะนาว วิชาทำน้ำยาซักผ้า วิชาทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม วิชาทำน้ำยาล้างรถยนต์ วิชาทำน้ำยาไล่ยุง วิชาทำธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด วิชาทำหมักปุ๋ยคอกขาย วิชาทำน้ำหมักบอระเพ็ดผสมอาหารไก่ วิชาการดูแลสุขภาพโคกระบือ วิชาเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ วิชาเลี้ยงไก่ไข่ วิชาปลูกผักบุ้ง วิชาปลูกมะเขือเทศ วิชาปลูกไม้ค้าง วิชาแกะสลักไม้ทำป้าย วิชาสร้างกระท่อมไม้ไผ่ วิชาสร้างห้องน้ำแบบพอเพียง วิชาสร้างสะพานข้ามคลองใต้ วิชาการออกแบบวางระบบโคกหนองนา วิชาอบรมทรัพยากรวิสาหกิจชุมชน วิชาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิชาจิตอาสาเพื่อสังคม วิชาหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเบื้องต้น วิชาศาสตร์พระราชาสู่โคกหนองนา วิชาปลูกไม้ป่า วิชาปลูกไม้สักทองคำ วิชาปลูกตะไคร้ขายใบ วิชาสมุนไพรทำรูปประทับ วิชาทำกล้วยกวน วิชาทำน้ำสกัดเย็นจากมะม่วงหาวมะนาวโห่ วิชาทำกล้วยกวน วิชาทำน้ำสกัดเย็นจากมะม่วงหาวมะนาวโห่ รวม 58 วิชา/ฐานการเรียนรู้
การพัฒนากระบวนน้ำ : การสร้างธนาคารน้ำใต้ดินในระบบปิด และระบบเปิดเพื่อเป็นพื้นที่น้ำสาธิตทดลอง เป้าหมายเพื่อสร้างความชุ่มชื้นและระบบน้ำใต้ดิน ในองค์กรแบบ 2-3 หมู่บ้าน	พันธุ์ไม้ – พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ไม้ยืนต้นอายุ 1-10 ปี ผักผลไม้ ระยะกลาง	
พันธุ์พืชใช้ไม้ : ไม้เสเดา ไม้ไผ่ สักทองคำ กล้า ไม้ปลูกป่า 9 ชนิด ประกอบด้วยไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็ง ไม้มะค่าโมง ไม้พยอม ไม้ยางนา ไม้แคนา ไม้ไม่เขางมนต์	การสร้างมูลค่าเพิ่มวิสาหกิจขนาดเล็ก : โรงสีข้าว ผลิตข้าว แยกรำขาย	
พันธุ์พืชระยะสั้นแหล่งอาหาร : ผัก ผลไม้ / กล้วย มะนาว มะกรูด ผักบุ้ง มะเขือเทศ	การแปรรูปผลิตภัณฑ์ : ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม	
สมุนไพร : บอระเพ็ด ฟาหลายใจ พืชสมุนไพร ฟาหลายใจ ตะไคร้ หอม เตยหอม ขมิ้น กระชายขาว วานหางจระเข้ มะกรูด มะนาว ขี้เหล็กมะขามป้อม	การแปรรูปอาหาร : ขนมครก นางเล็ด กล้วยตาก กล้วยบั้ง กล้วยอบ (พลังงานแสงอาทิตย์)	
	หลักสูตรธรรมสู่การประยุกต์ : ศิล 5 / วิสัยธรรม สุวิสัยทัศน์ (จักขุมา-วิรูโร-นิยสัมปันโน) คุณธรรมของนักพัฒนา 5 ท (ทุน-ทีม-ทำ/ธรรม-ที่-เทคโนโลยี) สามัคคีธรรม จิตอาสา (เมตตา) เสียดสละแบ่งปัน (ทาน-จาคะ)	

สรุป

การเริ่มพัฒนาที่ดินจำนวน 8 ไร่ 1 งานภายใต้แนวคิดศูนย์เกษตรการเรียนรู้ ที่บ้านหนองอีดำ ภายใต้แนวคิดเกษตรสาธิต เกษตรผสมผสาน พุทธเศรษฐศาสตร์ ที่มุ่งขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตของคนให้มีอยู่มีกิน มีคุณภาพชีวิต โดยยังมีศักยภาพในที่ดินเดิม และเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ ตามแนวพุทธ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้าย ทำลายสุขภาพตัวเอง ภายใต้เกษตรอินทรีย์ ที่จะทำให้เป็นต้นแบบ เป็นแนวทางการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางเรียนรู้เพื่อการพัฒนา ย่อมเป็นเป้าหมายหรือแนวทางอันเป็น

ปลายทางสำหรับประโยชน์ของการเรียนรู้ในองค์รวมด้วยเช่นกัน ภาพที่ปรากฏจึงเป็นการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดของการแสวงหาปัญญา แนวคิดในเรื่องการพัฒนาทั้งกายกำลังทางกาย (กายพัฒนา) การพัฒนาทางจิต (จิตพัฒนา) ที่จะฝึกความอดทน ฝึกความเสียสละ ฝึกความคิด ให้มุ่งมั่นในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- คมสัน รัตนะสิมากุล. (2562). การสื่อสารแนวคิดวิถีพุทธของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(53), 1-22.
- เดช ชูจันทร์. (2563). พุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศไทย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 5(2), 78-86.
- ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา. (2561). *กระบวนการทัศน์กระแสทางเลือก : ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสังคมไทย*. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(1), 411-427.
- ธเนศ เตชะเสน และพลวัฒน์ ชุมสุข. (2563). ทุณมนุษย์ในทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ*, 3(2), 119-137.
- พระคมสัน เจริญวงศ์. (2563). การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 5(2), 47-55.
- พระครูวิจารณ์โกศล (จิระวัฒน์ เพ็ญพริ้ง). (2563). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. *วารสารศิลปะการจัดการ*, 5(1), 173-179.
- พระณัฐนันท์เดช สีสเตโช. (2563). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ: รูปแบบการพัฒนาความสุขอย่างยั่งยืน ของวิถีเกษตรอินทรีย์. *วารสารสันติศึกษา*, 8(5), 1749-1763.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2557). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: จ. เจริญ อินเตอร์พรีน.
- วรรณา ประยุกต์วงศ์. (2556). เป้าหมายของกำไร: คุณค่าแห่งความร่วมมือของธุรกิจใจในมุมมองพุทธเศรษฐศาสตร์. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 47), 50-57.
- ศศิวิมล ภูพวง และคณะ. (2563). การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 10(2), 63-78.
- สืบสกุล วัชรินทร์วงศ์. (2561). ตัวแบบการจัดการพลังงานชุมชนตามแนวทางพุทธเศรษฐศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 11(1), 147-158.

แม่สอดศึกษา: หลากชาติพันธุ์สู่พหุลักษณะทางพระพุทธศาสนา*

MEA SOD STUDIES: PLURALISM IN ETHNIC DIVERSITY TO BUDDHISM

วรพจน์ วิเศษศิริ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

Vorapot Visessiri, Phrapalad Raphin Buddhisar

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University

E-mail: raphind@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาความหลากหลายชาติพันธุ์สู่พหุลักษณะทางพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในแม่สอด อันเป็นพื้นที่ชายแดนไทยพม่าและเป็นยุทธศาสตร์ในเชิงเศรษฐกิจที่กำลังดำเนินการขับเคลื่อนในปัจจุบัน โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่จริงและนำเสนอเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่าแม่สอดเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งเป็นจุดเชื่อมที่มีวัฒนธรรม ศาสนาและสังคมเป็นจุดเชื่อมกันและกัน ทำให้เกิดเอกลักษณ์ผ่านการนับถือพระพุทธศาสนาในมิติของความหลากหลายในกลุ่มชาติพันธุ์พม่า กระเหรี่ยง ไทใหญ่ และไทยพื้นถิ่น ไทล่านนา ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานโดยมีฐานของวัดเป็นจุดเชื่อมทำให้มีความทรงจำร่วมว่าเป็นวัดพม่า วัดไทใหญ่ ไทยเหนือ หรือวัดไทยพื้นถิ่น ซึ่งแม้ในปัจจุบันสภาพการณดังกล่าวแล้วแม่จะมีความเปลี่ยนแปลง แต่ภาพลักษณ์ความทรงจำเหล่านั้นยังสะท้อนถึงความเป็นมาในอดีตและเชื่อมต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

คำสำคัญ: แม่สอดศึกษา; หลากชาติพันธุ์; พหุลักษณะทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This article aims to study ethnic diversity towards pluralism in Buddhism. that appeared in Mae Sot which is the border area of Thailand and Burma and is an economic strategy that is currently being driven by using the study method from research papers, participatory observation in real area and presented as an essay in the form of an academic article.

The results showed that Mae Sot is another culturally and ethnically diverse area. as well as being a cultural link Religion and society are points of connection to

* Received November 16, 2021; Revised November 29, 2021; Accepted December 16, 2021

each other. resulting in identity through Buddhism in the dimension of diversity in Burmese, Karen, Tai Yai and indigenous Thais whether it is a Burmese temple, Tai Yai temple, Northern Thai temple, or local Thai temple which even in the present situation, despite the changes But the image of those memories still reflects the past and connects to the present.

Keywords: Mae Sot Studies; ethnic diversity; Buddhist pluralism

บทนำ

จากที่ได้ไปทัศนศึกษาและทำกิจกรรมที่แม่สอดหลายครั้ง จนกระทั่งครั้งล่าสุดได้ไปบรรยายพิเศษให้ ที่โพธิวิศาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในประเด็น "พม่า ศึกษากับความหลากหลายทางชาติพันธุ์" เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2560 เมื่อเสร็จจากภารกิจสอน อาจารย์วรพจน์ วิเศษศิริ ได้นำมาชมและทัศนศึกษาพื้นที่ในอำเภอแม่สอดหลายแห่งประหนึ่งว่า มาแล้วไม่รู้จะพาไปไหนก็ตะลอน ๆ เลาะริมเมยตะเข็บชายแดน ซึ่งทำให้เห็นทั้งได้ประเด็นคิดและความรู้เชิงพื้นที่ในหลากหลายกรณีโดยเฉพาะกรณีแม่สอดมีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์สูงอีกแห่งหนึ่ง โดยมีทั้งไทยพื้นถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดและเติบโตในแม่สอด รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาในภายหลัง ทั้งไทย จีน บังคลาเทศ พม่า มอญ กระเหรี่ยง ไทใหญ่ ไทเหนือหรือญวนล้านนา เป็นต้น ดังปรากฏในงานของไพรินทร์ มากเจริญ (2551) เรื่อง *ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน : กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก* โดยความหลากหลายในทางชาติพันธุ์ได้ทำให้มีความหลากหลายทางศาสนาที่มาพร้อมกับกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม ที่ผสมกลมกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมร่วมกัน กระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ในแบบ “พหุลักษณะ” หลากวิธีปฏิบัติ ทั้งไทย ไท (ไต) ไทยเหนือ (มยรี พุนผลวัฒนาภรณ์, 2553) มุสลิมบังคลาเทศ พม่า กระเหรี่ยง ม้ง และมูเซอร์ ที่นัยหนึ่งเป็นวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์ ดังกรณีที่พักผ่อนที่ตลาดมูเซอร์ ร้านโรตีสี้อ่าง วิถีอาหารในแบบมุสลิม รวมไปถึงวิถีริมเมยที่ตลาดลำไยไปด้วยผู้คนที่กับวิถีแห่งความบันเทิงคาสีโนสถานบันเทิงโลกียในแบบสมัยนิยม ที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีแม่สอดในปัจจุบัน กลุ่มหนึ่งเป็นนักแสดงโชคทองเกี่ยวกับรูปแบบการพนันสมัยใหม่ที่ผสมการบันเทิง แต่ก็มีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีสถานะเป็นคนชายขอบของแท้ ไม่มีสถานะเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองพม่า แต่อยู่ในพื้นที่รอยต่อของไทยและพม่า เช่น สันดอนกลางแม่น้ำเมยประหนึ่งคนไร้รัฐ และคนชายขอบของทั้งไทยและเมียนมาร์ในพื้นที่ริมเมย แต่เมื่อถึงที่สุดกระแสของระบบทุน และพาณิชย์ภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ทุกอย่างถูกทำให้เป็นพิเศษ โดยมีเป้าหมายและแนวคิดในเรื่องทุนเป็นตัวขับเคลื่อน รวมทั้งการบริหารจัดการผ่านความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในงาน *แนวทางการพัฒนานโยบายเพื่อความสามารถในการแข่งขันของเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด* (ศักดิ์ ดิเดช, 2558) หรือในงานเรื่อง *ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด* (ศักดิ์ ดิเดช, 2561) ในงานวิจัยเรื่อง *กระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อการจัดตั้ง “นครแม่สอด” : ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชนชั้นนำ*

ในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น) (นพพล อัครชาติ, 2557) ในงานเรื่อง “โครงการศึกษาวิเคราะห์เรื่องแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา : เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด” รัชชาติสมัยใหม่ อำนาจทุนนิยม การพนันชายแดน ในพื้นที่แม่สอด-เมียวดี (วสันต์ ปวนปันวัง, 2564) รวมไปถึงงานวิจัยเรื่อง “แนวทางเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด เพื่อรองรับการขยายตัว ของระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เขตเศรษฐกิจพิเศษ “นครแม่สอด” (หริรักษ์ จันทิมะ, 2563) งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก (เจนจิรา พันเต็ม และคณะ, 2019) วิจัยเรื่อง ปฏิภาณภาวะของพรมแดนชาติพันธุ์ และรัฐชาติในตลาดเมืองชายแดนแม่สอด (สมศรี กอเข็ม, 2019) ไปถึงวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่น เรื่อง แม่สอดศึกษา เพื่อส่งเสริมพลเมืองเข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (นพชัย สิทธิ และคณะ, 2563) เป็นต้น

จากข้อมูลวิจัยที่ได้กล่าวนศึกษาไปถึงประเด็นความหลากหลายดังกล่าวผู้เขียนในฐานะที่เคยเดินทางไปยังแม่สอดในหลาย ๆ ครั้ง รวมทั้งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดสุโขทัยซึ่งมีพื้นที่เป็นรอยต่อของจังหวัดตากด้วย จึงมีความคุ้นชินกับความเป็นแม่สอดในหลากหลายมิติ จึงให้สนใจเขียนเป็นบันทึกความทรงจำเล่าเรื่องผ่านการเดินทางในหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2562 ที่ผ่านมานในมิติของแม่สอดศึกษา ที่เห็นด้วยต่อนโยบายพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง แต่ในเวลาเดียวกันก็สะท้อนอัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ดังที่ปรากฏให้เห็น ซึ่งมีความเหมือนและความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ทั้งการทำให้เกิดหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กลายเป็นพลวัตรและพัฒนาการของชุมชน สังคม เศรษฐกิจและประวัติศาสตร์ ดังกรณีที่พบในวัดในพระพุทธศาสนาแต่แฝงไว้ด้วยอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่หยั่งย่นต่อสู่มาภายได้กระแสนของการเปลี่ยนแปลงที่ถาโถมเข้ามา นับหนึ่งเป็นการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงอีกนับหนึ่งเป็นการยึดยืนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งในการเขียนบทความนี้จะได้นำทักเล่าเรื่องผ่านสิ่งที่พบเห็นที่แม่สอด ผ่านมิติทางศาสนาและชาติพันธุ์ โดยมองผ่านความเหมือนทางศาสนาซึ่งก็จะมีแตกต่างในรายละเอียดของพระพุทธศาสนาสมรวมอยู่ด้วย ดังกรณีพุทธศาสนาแบบไทย พม่า กระเหรี่ยง ไทเหนือ ไทพื้ถิ่น ที่แม่สอด ซึ่งจะได้นำเสนอแบ่งปันต่อไป

ภาพที่ 1 บรรยาย ประเด็น "พม่าศึกษากับความหลากหลายทางชาติพันธุ์" โพธิวิซาลัย
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2560
ที่มา: ผู้เขียน (2560)

พหุลักษณะทางชาติพันธุ์

ในแม่สอดมีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมาก ที่สะท้อนถึงความหลากหลายดังที่ผู้เขียนได้ไปพบ และสังเกตผ่านศาสนสถาน อาหารการกิน และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ดังกรณีไปร้านโรตีสีโอง ที่เป็นกลุ่มมุสลิมที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ไปตลาดดอยมูเซอร์ ที่สัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ นิสิตโพธิ์วิชชาลัย ที่เป็น “ม้ง” แต่มีประวัติว่าเป็น “ม้ง” จากลาวที่อพยพมาพร้อมกับกลุ่มนายพล วังเปา (Vang Pao, ค.ศ.1929-2011) ที่ดอยเช็ก เขาคือ จังหวัดเพชรบูรณ์ (Tim, 2008) และม้งถ้ากระบอก จังหวัดสระบุรี (พิทักษ์ อินทียศ, 2546) แต่มาในฐานะผู้อพยพมายังค่าย ที่แม่สอด และกลายเป็นพลเมืองในนามกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เหล่านี้เป็นพหุลักษณะความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏที่แม่สอด ในการเดินทางลงพื้นที่จริงได้พบเห็นและสัมผัสด้วยตัวเอง หรือจากการที่ผู้เขียนได้ไปยังวัดไทยวัฒนาราม ฟังดูเป็นวัดไทย แต่ประวัติการสร้างประกอบรวมกับความเป็นไทยเหนือในมิติของไทใหญ่ เข้าไปคลุกคลีสัมผัสกับสามเณรและพระในวัดกลับกลายเป็นพระภิกษุสามเณรม้า หรือสามเณรกระเหรี่ยง เมื่อสอบถามสามเณรชาติพันธุ์กระเหรี่ยงว่าใช้ภาษาอะไรเป็นสื่อกลางสื่อสาร สามเณรก็บอกว่า เป็นกระเหรี่ยงแต่พูดภาษาพม่าได้ เป็นต้น ดังในงานวิจัยของ สมักร์ กอเข้ม (2019) เรื่อง *ปฏิภาควาของพรมแดนชาติพันธุ์และรัฐชาติในตลาดเมืองชายแดนแม่สอด* ที่ผลการศึกษาสะท้อนคิดผ่านความเป็นชาติพันธุ์ไว้ว่า

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในตลาดเมืองชายแดนแม่สอด ด้วยการพิจารณาผ่านแนวคิดเรื่อง ปฏิภาควาของ สถานะพลเมือง และความเป็นชาติพันธุ์ มุมมองดังกล่าวเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับบทบาทของตลาด, ทน และรัฐในพื้นที่พรมแดนไทย-พม่า ...พื้นที่ตลาดว่าเป็นทั้งพื้นที่ของการช่วงชิงความหมายสถานะพลเมือง และพื้นที่ของการปรับเปลี่ยนจุดเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นอกจากนี้บทความได้แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความยืดหยุ่นของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ...การศึกษาครั้งนี้พิจารณาถึงเงื่อนไขอันเฉพาะเจาะจงในการผลิตสร้างพรมแดนทางวัฒนธรรม-การเมือง ได้แก่ (1) รัฐ (2) ชุมชน และ (3) ตลาด ซึ่งส่งผลกระทบจนนำไปสู่การผลิตสร้าง “ความเป็นอื่น” ให้เกิดขึ้นในฐานะเป็น “พรมแดนภายใน” และการยึดโยงเข้ากับตรรกะทางวัฒนธรรมที่ไปเกื้อหนุนต่อการขับเคลื่อนของตลาดเสรีนิยมใหม่

หรือในงานวิจัยของ รพีพรรณ จักรสาน (2015) เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์จีนและการสร้างอัตลักษณ์ของเมืองแม่สอด ตั้งแต่ พ.ศ.2510 ถึง พ.ศ. 2554 ที่ให้ผลการศึกษาว่า

การค้าข้ามพรมแดนของชาวจีนแม่สอดในยุคตลาดมืด การค้าทั้งในระบบและนอกระบบหลังจากที่รัฐบาลพม่าปิดประเทศ และการสร้างเครือข่ายทางการค้ากับคนกลุ่มต่างๆ ทำให้นับตั้งแต่หลัง ทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา กลุ่มคนจีนแม่สอดขึ้นมามีบทบาทสำคัญมากทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของแม่สอดกลุ่มคนจีนแม่สอดมีการปรับตัวต่อรอง และสร้างอัตลักษณ์ให้ เมืองแม่สอด จนแม่สอดกลายเป็นเขต “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ”

เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์จากการค้าแก่กลุ่มชาติพันธุ์ จีน และ เป็นการวางฐานให้กับกลุ่มพ่อค้าจีนมาจนยุคปัจจุบัน รวมถึงเพื่อเตรียมรับมือกับปัญหา และความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

รวมถึงในงานวิจัยของ ไพรินทร์ มากเจริญ (2551) เรื่อง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน : กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่ผลการศึกษาสະတိုນข้อมูลว่า

พื้นที่อำเภอแม่สอดกลุ่มชาติพันธุ์แรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ คือ ชาวกะเหรี่ยง ต่อมาได้มีชาวไทย ชาวจีนจากยูนนาน ชาวพม่า กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามจากบังคลาเทศ ชาวไทยเหนือ และกลุ่มผู้นับถือศาสนาซิกข์และฮินดูอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยร่วมอยู่ด้วยตามลำดับ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองแม่สอดในอดีตนั้นเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เริ่มต้นจากรูปแบบร่วมมือกัน เนื่องจากปัจจัยด้านสภาพความเป็นอยู่ของเมืองแม่สอดที่ยังเป็นถิ่นทุรกันดาร รวมทั้งเรื่องความคลุมเครือของความคิดว่าด้วยเรื่องของพรมแดนและรัฐชาติ

แม่สอด เป็นอำเภอหนึ่งทางตอนกลางของจังหวัดตาก เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า ในอำเภอแม่สอดจะประกอบไปด้วยศาสนสถานมากมาย ไม่ว่าจะเป็นวัดทั้งแบบไทยและพม่า มัสยิด และโบสถ์คริสต์ ตั้งตระหง่านเคียงคู่กันชุมชน ภายใต้บรรยากาศของผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายชาติพันธุ์เช่น กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ จีนจากยูนนาน พม่า มุสลิมจากบังคลาเทศ ไทยเหนือ ซิกข์และฮินดู ถึงแม้ว่าอำเภอแม่สอดจะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความเชื่อทางศาสนา แต่ชุมชนในอำเภอแม่สอดก็ไม่ได้มีความรังเกียจเพียงใดในเรื่องศาสนา แต่ในทางตรงกันข้าม กลับพบว่า นอกจากมิได้สร้างความแตกแยกแล้ว ศาสนากับเป็นเครื่องมือและวิธีการสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลของคณะกรรมการบริหารอำเภอแบบบูรณาการอำเภอแม่สอด (ก.บ.อ.), (2564) ที่ได้ทำการศึกษาไว้ใน แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ฉบับทบทวน พ.ศ.2564 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่ให้ข้อมูลผลการศึกษาไว้คือ

จากความหลากหลายในการนับถือศาสนา มีประชาชนนับถือศาสนาหลักที่ทางการรับรองครบทั้ง 5 ศาสนา และมีชนเผ่าต่างๆ อีก เช่น กะเหรี่ยง มูเซอ ม้ง ไทยใหญ่ พม่า ลาว ซึ่งทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่มี ความขัดแย้ง และมีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญที่เป็นจุดเด่น เช่น ประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่า ปอยสาบลอง (บวชลูกแก้ว) แห่ล่อปะตะก่า (ตักบาตรข้าวพระพุทธ) กินข้าวใหม่ม้ง ตานก่วยสลาก เป็นต้น อำเภอแม่สอด เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนหลายเชื้อชาติมาอยู่ร่วมกัน อาทิ ประชาชนพื้นเมืองดั้งเดิมและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ชาวไทยใหญ่ (มีหลายเผ่า) ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง เผ่าม้ง ชาวเมียนมา รวมทั้งชาวไทยมุสลิม ชาวไทยจีน จึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี และการนับถือศาสนาที่

แตกต่างกันประกอบด้วยศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู-ซิกข์ จุดแข็งของอำเภอแม่สอด คือ ทุกเชื้อชาติ ศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและประชาชนเคารพในความแตกต่าง ผู้นำทางศาสนามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้เกียรติซึ่งกันและกันรวมถึงประชาชนในพื้นที่ อำเภอแม่สอดมีการยอมรับในวัฒนธรรมประเพณีที่มีความหลากหลาย แต่สามารถผสมผสาน วัฒนธรรมประเพณีอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างกลมกลืนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ระหว่างวิถี วัฒนธรรมพื้นเมืองแบบชาวไทยลัณนา และประเพณีของชาวไทยใหญ่ ตลอดจนชาวไทย ภูเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จนกลายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของอำเภอแม่สอด อาทิ ประเพณี แห่ล่อปู่ตะก่า (ตักบาตรข้าวพระพุทธ) ประเพณีปีไหม่ม้ง ประเพณีสืบสานวัฒนธรรมชนเผ่า ฯลฯ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ ประเพณี เนื่องในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา อาทิ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา ออกพรรษา วันสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง จึงยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและสังคมโดยรวมของ อำเภอแม่สอด เช่นเดียวกับชาวเมียนมา ประเทศเพื่อนบ้านที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ดีที่เมืองแม่สอดกับเมืองเมียวดีใช้มิติทางศาสนา มาสร้างความ สัมพันธ์ไมตรีให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นโดยจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามาร่วมกันเป็นประจำทุกปี แนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต มีการส่งเสริมให้ใช้วัฒนธรรมนำสู่การท่องเที่ยว ด้วยการ ส่งเสริมให้ชุมชนนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาและเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ ชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น ทั้งในมิติศาสนา วัฒนธรรม อาทิ ศาสนสถาน โบราณสถานต่างๆ ซึ่งจะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญา ท้องถิ่นในสาขาต่างๆ ในเรื่องของอาหาร เสื้อผ้า และงานหัตถกรรมท้องถิ่น รวมทั้ง ศิลปะการแสดง ตลอดจนพัฒนางานบริการของสถานประกอบการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างมั่งคั่งและยั่งยืน...”

ตาราง 1 กลุ่มศาสนาสถานในพุทธศาสนาและกลุ่มศาสนาอื่น ๆ ในแม่สอด

กลุ่มชาติพันธุ์	ศาสนา
จีน ไทเหนือ พม่า กระเหรี่ยง	พุทธ
ไทใหญ่ กระเหรี่ยง พม่า ม้ง มูเซอร์	คริสต์
พม่า, บังคลาเทศ	อิสลาม

ภาพที่ 2 พุทธลักษณะในการดำเนินชีวิตที่แม่สอดที่ตลาดริมเมยยามเย็น
ที่มา: ผู้เขียน (2560)

จากภาพรวมของเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าแม่สอดเป็นเมืองหน้าด่านติดชายแดนไทย-เมียนมาร์ ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มคนที่หลากหลายอันประกอบด้วย (ก) ผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภายในแผ่นดินไทยเอง (ข) ผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในฐานะเป็นคนพลัดถิ่นจากพม่าเองและมีความเป็นชาติพันธุ์ที่หลากหลาย และ (ค) กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในที่เดิมแต่มีลักษณะของความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (ง) ไทยพื้นถิ่นที่อยู่มาแต่เดิม แต่ทั้งหมดต้องอยู่ร่วมกันภายใต้ความเหมือนและความแตกต่างหลากหลาย จนกระทั่งกลายเป็นพหุลักษณะ จากการสังเกตรด้วยตาและการลงพื้นที่ทำให้เห็นว่าภาพลักษณ์เหล่านี้เป็นความแตกต่าง ที่ผสมกลืนกลายเป็นเอกลักษณ์ในแบบพหุลักษณะ ทั้งในทางกายภาพ ศาสนาและความเชื่อ ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 3 พหุลักษณะในการดำเนินชีวิตที่แม่สอดที่ตลาดริมเมยยามเย็น
ที่มา: ผู้เขียน (2560)

พระพุทธศาสนาที่แม่สอด

ตามหลักเขตแดน แม่สอดเป็นพื้นที่หนึ่งของประเทศไทย ตามหลักเขตแดน รวมทั้งพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏที่อำเภอแม่สอด โดยวัดที่ปรากฏในหลาย ๆ แห่งมีลักษณะสถาปัตยกรรมสิ่งสร้างเป็นแบบพม่า ไทเหนือ ไทพื้นถิ่น ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่มีสาระน่าสนใจว่าแม่สอดมีลักษณะทางพระพุทธศาสนาที่มีมิติของความหลากหลายในตัวเอง อาทิ เป็นพระพุทธศาสนาแบบวิถีพื้นถิ่นดั้งเดิม วิถีใหม่ และวิถีชาติพันธุ์ เฉพาะประเด็นทางศาสนาและความเชื่อ สู่การผสมผสานกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เราจึงเห็นว่าวัดในพระพุทธศาสนาที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้วิถีแห่งชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น พม่า ไทใหญ่ กะเหรี่ยงมอญ ไทยพื้นถิ่น ที่ผสมรวมเป็นศาสนสถานของชาวพุทธในเขตพื้นที่แม่สอด ที่เป็นทั้งอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์และเป็นวิถีทางศาสนาในเชิงของความเชื่อของชาวพุทธด้วย ซึ่งจะได้นำมาเล่าแบ่งปันเป็นการศึกษาจากพื้นที่จริงว่าด้วยพระพุทธศาสนาและชาติพันธุ์ที่แม่สอดต่อไป

ดังกรณีวัดไทยพัฒนาราม ที่มองจากสถาปัตยกรรมผสมมอญ พม่า ไทใหญ่ แต่จากหลักฐานการก่อสร้างความเป็นมาเดิมชื่อว่า วัดแม่ดาวเงี้ยว หรือวัดไทยใหญ่ อยู่ไม่ไกลจากสะพานมิตรภาพไทย-พม่าและตลาดริมเมยมากนัก สร้างเมื่อ พ.ศ.2400 โดยนายมั่ง เป็นชาวไทใหญ่ ที่อพยพครอบครัวมาอาศัยอยู่ที่อำเภอแม่สอด เป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธมหามุนี ซึ่งจำลองมาจากพระพุทธมหามุนีอันศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองของชาวเมืองมณฑลพะเยา จึงเป็นที่เคารพศรัทธาอย่างมากทั้งของชาวไทยใหญ่ และชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอแม่สอดและจังหวัดตาก พระพุทธมหามุนี ประดิษฐาน

อยู่ในพระวิหารที่มีลักษณะคล้ายพระราชวังของกษัตริย์พม่า มีหลังคาเรียงซ้อนลดหลั่นกันลงมา 7 ชั้น ชั้นบนสุดประดับด้วยฉัตรสีทอง ถือเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงามและโดดเด่น นอกจากนี้ ที่นี่ยังเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดตากและใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ มีความยาว 93 คอก สร้างด้วยปูนปั้นเป็นลักษณะของศิลปะพม่า ว่ากันว่าเป็นการสร้างเลียนแบบ พระพุทธรูปปางไสยาสน์เจาทัตยี (Kyauk Htat Gyi Reclining Buddha) หรือที่คนไทยนิยมเรียกว่า พระนอนตาหวาน พระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่ใหญ่ที่สุดของพม่า สู่พระพุทธรูปปางไสยาสน์ ใหญ่ที่สุดในจังหวัดตาก รวมทั้งสถาปัตยกรรมที่ปรากฏภายในวัด อาทิ พระเจดีย์โกนาวัน เจดีย์เก้ายอดแบบมอญ สีทองสุกปลั่งทรงเครื่อง สวมฉัตร มีระฆังรอบฉัตร และเสาหงส์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของรัฐมอญ เป็นต้น วันที่ผู้เขียนไปศึกษาเชิงพื้นที่จะพบสามเณรที่เป็นกะเหรี่ยง พม่า ไทพม่า มอญ โดยมีเจ้าสำนักเป็นพม่า เป็นต้น ภาพลักษณ์ของการผสมผสานความเป็นชาติพันธุ์เหล่านี้ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างพุทธ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี วัดไทยสามัคคี วัดนี้มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่า พระเจ้าทันใจรัตนมุงเมือง ตั้งอยู่ในหมู่บ้านไทยสามัคคี เป็นวัดที่มีความงดงามในด้านประติมากรรมและสถาปัตยกรรมตามแบบล้านนา ตลอดจนถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภายในวัดมีพระพินเศองค์ใหญ่แกะด้วยไม้ทั้งองค์ น่าจะเรียกว่า เป็นพระพินเศแกะด้วยไม้ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และยังมีองค์พญานาคศรีสุทโธ แกะจากหินสีเขียวเป็นพญานาคองค์เดียวกับที่คำชะโนด ด้านหลังวัดไทย มีศาลเจ้าพ่อพระวอแกะจากไม้ขนุนทองอายุ 200 ปี วัดมณีไพรสณฑ์ เป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธโคดมศรีเมืองฉอด หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หลวงพ่อโต วัดนี้มีเจดีย์วิหารสัมพุทธะแบบพม่า ที่บนองค์เจดีย์มีเจดีย์เล็กๆ ล้อมรอบถึง 233 องค์ ภายในบรรจุพระพุทธรูปองค์เล็กๆ 512,028 องค์ด้วย รวมไปถึงวัดโพธิคุณหรือวัดห้วยเตย ที่มีอุโบสถคล้ายเรือลำใหญ่สร้างเป็นสามชั้น ชั้นที่สามเป็นส่วนของพระอุโบสถที่ใช้สำหรับประกอบศาสนพิธีต่างๆ ภายในตกแต่งอย่างละเอียดประณีตทั้งในส่วนของผนัง เสาและเพดาน บรรยายภาพภายในวัดมณีไพรสณฑ์เพราะเป็นวัดป่าที่สะท้อนถึงวัตรปฏิบัติในแบบวัดป่า เป็นต้น ดังปรากฏเป็นข้อมูลที่มีการศึกษาไว้เป็นข้อมูลคือ

ชุมชนอำเภอมะสอย ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ชนชาติพันธุ์แม้จะนับถือศาสนาต่างกัน ต่างมีความภาคภูมิใจในศาสนาของตน และในขณะเดียวกัน ต่างก็ยกย่องให้เกียรติแก่ศาสนิกชนของอีกศาสนา การอยู่ร่วมกันอย่างสงบของบุคคลคนที่นับถือศาสนาต่างกัน มิได้บังเกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างตั้งใจ หมายความว่า กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร ผู้นำศาสนาและประชาชน ต่างยึดมั่นในความเชื่อและปฏิบัติมันอยู่นั้น แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจ ไม่ตรีต่อกัน ช่วยเหลือแบ่งปัน อีกทั้งอยู่ด้วยกันอย่างปรกติสุข มีการปรับตัวเข้าหากัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนไว้ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคี ไม่มีการแบ่งแยกศาสนา ทำให้ประชาชนในชุมชนอำเภอมะสอย อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร (ศรีสมุทร) บุญเตือน ทรัพย์เพชร, 2563)

จากข้อมูลเชิงประจักษ์แม่สอดส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา มีวัดจำนวนมาก และในวัดเหล่านั้นก็มีประวัติพัฒนาการของการก่อสร้างที่แตกต่างกันตามความเชื่อและชาติพันธุ์ แต่ก็มีพัฒนาการจนกระทั่งผสมกลืนกลายเป็นความแตกต่างหลากหลายตามช่วงเวลา แต่ในเวลาเดียวกันก็เป็นพระพุทธศาสนาที่ผสมจนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนสังคมที่แม่สอดให้เป็นเอกลักษณ์พุทธศาสนาอย่างที่แม่สอดดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

พหุลักษณะทางชาติพันธุ์สู่พหุลักษณะทางพระพุทธศาสนา

ประเด็นที่ต้องการศึกษาและสะท้อนคิดคือความเชื่อได้สะท้อนผลออกมาเป็นปรากฏการณ์ทางความเชื่อ (1) คนแม่สอดในปัจจุบันส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา (2) ศาสนาผสมรวมกับอัตลักษณ์แบบชาติพันธุ์แต่ก็ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในทางศาสนาเช่นกัน ดังปรากฏในงานการศึกษาที่มีผู้ทำการศึกษาไว้ คือ บุชิตา สังข์แก้ว และพันธ์รักษ์ ผูกพันธ์ (2561) ในเรื่อง *สถานภาพและแนวทางการพัฒนานโยบาย การจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษา อำเภอมะสออด จังหวัดตาก* ที่ยืนยันข้อมูลในส่วนของการมีอยู่ของประชากรชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอมะสออด ที่บอกถึงความหลากหลาย ที่ให้ต้องมีการออกแบบการศึกษาเพื่อรองรับความหลากหลายต่างต่างนั้น รวมไปถึงในงานของวิจัย พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโวโร (ศรีสมุทร) บุญเตือน ทรัพย์เพชร (2563) *การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิตินาถา ของคณะสงฆ์ในอำเภอมะสออด จังหวัดตาก* ที่ผู้ศึกษาได้ใช้กรอบของการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชนในอำเภอมะสออด รวมทั้งการการศึกษาถึงผลหรือบทบาทของกลุ่มทางศาสนาพุทธกับการปฏิบัติและจัดการกับความหลากหลายนั้น ซึ่งผลการศึกษาสะท้อนผลการศึกษาว่า

“...ประชาชนของชุมชนในอำเภอมะสออด จังหวัดตาก แม้จะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านศาสนา แต่ประชาชนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยไม่มีความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนหรือประชาชนทั้งนี้ ในท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม บทบาทของคณะสงฆ์มีความสำคัญในการสร้างความสามัคคี โดยสร้างเครือข่ายผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชน พร้อมทั้งให้ศาสนิกของแต่ละศาสนาปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างเคร่งครัดมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีในสังคมเช่นชุมชนที่หลายหลายในอำเภอมะสออด จังหวัดตาก ดังกล่าวข้างต้น...”

ที่ผู้วิจัยสะท้อนคิดว่า

“...การอยู่ร่วมกันของประชาชนในชุมชนอย่างสันติสุข เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา ผู้นำทางศาสนามีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาและยกระดับจิตใจ คำสอนของแต่ละศาสนาสอนให้ศาสนิกชนของตนเป็นคนดี แสวงหาสันติสุข มีความสงบสุข ดังนั้น ไม่ว่าจะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนาใด ๆ ก็ตาม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความปกติสุข...”

จากข้อมูลนี้ที่ยกมาในภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่าหลากหลายชาติพันธุ์ที่แม่สอดในกลุ่มผู้นับถือพระพุทธศาสนาไม่ได้มีความแตกต่างกันในเชิงความเชื่อ แม้จะมีวิถีบางประการแตกต่างกัน แต่ในองค์รวมของความเป็นพระพุทธศาสนา จะเห็นความเชื่อทับกันระหว่างพุทธแบบพม่า พุทธแบบไทเหนือเดิม พุทธแบบพื้นถิ่น และพุทธแบบกะเหรี่ยง และในความเป็นพุทธที่เชื่อมสัมพันธ์อันดีกับศาสนาอื่น ๆ ในมิติของการอยู่ร่วมกันในแบบพหุวัฒนธรรมด้วยเช่นกันตามข้อมูลที่ปรากฏตามผลการศึกษาที่ยกมา

ลักษณะร่วมของพุทธศาสนาที่แตกต่างแต่ไม่แตกแยกที่แม่สอด

ในความเป็นพุทธศาสนาที่ผสมไปด้วยความกลุ่มชาติพันธุ์ที่เนื่องด้วยภาษา ที่มาและถิ่นกำเนิด ทำให้เกิดความแตกต่างในเชิงกายภาพในลักษณะที่ หลากหลายและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด กรณีหลาย ๆ แต่เมื่อทั้งหมดพูดถึงความเป็นพระพุทธศาสนา ก็จะมีมิติของพระพุทธศาสนาในแบบฉบับของตนเอง ดังนั้นในบทความนี้จะใช้ฐานของวัดเป็นฐานในการอธิบายความเป็นพหุลักษณะ จากการสังเกต

1. ไทใหญ่- วัดไทยวนาราม ในภาพรวมของวัดที่พบด้วยตาจะพบว่าสถาปัตยกรรมจะเนื่องด้วยพม่า แต่ประวัติการสร้างเป็นกลุ่มชาวไทใหญ่ ที่เข้ามาประกอบอาชีพตั้งถิ่นฐาน เมื่อเข้าไปพบเจ้าอาวาส และพูดคุยกับสามเณรในวัดธรรมนิยมปฏิบัติ พิธีกรรมการสวดของพระในวัดจะมีแบบแผนในแบบพม่า มีสามเณรกะเหรี่ยง สามเณรชาวพม่า ชาวไทยพื้นถิ่นแม่สอดอยู่ร่วมกัน ใช้ภาษาพม่า ไทยกะเหรี่ยง เป็นจุดเชื่อมสนทนากัน โดยมีคนไทยแม่สอดเป็นเจ้าอาวาส ผู้เขียนร่วมสังเกตพบว่าวิธีการสวด ทำนองการสวด เป็นบทสวดในแบบพม่า เป็นต้น ดังปรากฏในงานวิจัยที่เกี่ยวกับวัดโดยตรงของ สำเร็จ ปานดิษฐ์ และรุจิ ศรีสมบัติ (2560) เรื่อง *ดนตรีพม่าในการแสดงพระธรรมเทศนา : กรณีศึกษาวงชาวยายคณะเข้เมี้ยะโจว วัดไทยพัฒนาราม ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก* ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์อันเนื่องด้วยความเป็นวัดเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์อันหมายถึงไทใหญ่ ในอดีต และกลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์พม่าที่ผสมรวมด้วยอยู่ชายแดน การเข้ามาของประชากรเฉพาะกลุ่มน้อยลงไปรวมทั้งการเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์พม่า จึงทำให้ลักษณะร่วมบางประการหายไป การเข้ามาแทนที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่ทั้งพม่า มอญ กะเหรี่ยงและผสมรวมจึงเกิดขึ้นดังปรากฏในปัจจุบัน โดยในงานวิจัยได้ศึกษาถึงดนตรีในวัด และผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่า วงชาวยาย คณะเข้เมี้ยะโจววัดไทยพัฒนาราม ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งสะท้อนผลการศึกษาว่า

“...นักดนตรีในวงชาวยายคณะเข้เมี้ยะโจวฯ ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างสมบุญกุศล และให้ความเคารพแก่นั่นตคุณ 5 คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู อาจารย์ และเทพ...การบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จะใช้เพลงประกอบพิธีทั้งหมด 5 เพลง คือ ทูมะชานา ผยา ตะยา แต่งกา อะลูตอ เม็งกะลา เหย้เจ และ เม็งกะลา ปียอ...”

จากข้อมูลข้อเท็จจริงวัดจึงเป็นจุดเชื่อมความหลากหลาย รวมทั้งมีพัฒนาการมาหลายรุ่นในยุคเริ่มแรกเป็นไทใหญ่ แต่ได้ผสมกลืนกลายเป็นเอกลักษณ์และพัฒนารูปแบบตามกลุ่มชาติพันธุ์พม่า กระทั่งที่เข้ามาสนับสนุนในปัจจุบันด้วยเช่นกัน ดังนั้นลักษณะของวัดจึงเป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานแบบเชื่อมโยงในเชิงชาติพันธุ์ ที่สะท้อนถึงการสร้างในแบบพม่า ที่มีสถานะก้ำกึ่งระหว่างความเป็นพม่า เจ้าอาวาสพูดภาษาพม่าได้ เป็นต้น

2. ไทแบบจาริต-วัดโพธิ์คุณ เป็นวัดที่มีประวัติและพัฒนาการการก่อตั้งในแบบสายกรรมฐานและวัดป่าที่มีปฏิสัมพันธ์กับวัดในภาคกลางและอีสานของประเทศไทย มีความโดดเด่นในแบบสถาปัตยกรรมในแบบภาคกลางที่ผสมระหว่างพระวัดป่ากับความเป็น “กลาง” ในแบบชนบทเดิม ดังกรณีเราไปสัมผัสวัดสายพระป่า ทั้งในอุดรธานี วัดหลวงปู่ชา สุภัทโท (ยรรยง เดชสะท้าน, 2561) หรือวัดหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต (บรรพต แด่โธสง และพระมหาภิรุษธรรมา อธิสุมล, 2558) หรือหลวงปู่บัว ญาณสัมปันโน (พระวงศ์แก้ว วราโภ (เกษร), 2555) หรือตระกูลสายวัดป่าโดยส่วนใหญ่ จะมีรูปแบบที่เรียบง่ายแต่แฝงไว้ด้วยคติธรรมและเสน่ห์ของสถานที่ที่สอดคล้องกับความเป็นป่าและสำนักปฏิบัติธรรม เป็นเอกลักษณ์ในแบบวัดป่าทั่วไปที่อยู่ทางภาคอีสานหรือในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ที่วัดโพธิ์คุณ โดยวัดจะอยู่นอกเมืองแม่สอด แต่จากการสอบถามของประชาชนที่มาใช้บริการมีทั้งในเขตแม่สอดและสายไกลจากต่างจังหวัด เป็นต้น ซึ่งก็เป็นรูปแบบศาสนาที่ตอบสนองต่อความเป็นไทพื้นถิ่นที่อยู่ นอกเหนือชาติพันธุ์ในแบบวัดในตัวอำเภอแม่สอดโดยตรง เป็นต้น

ภาพที่ 4 ภาพความหลากหลายของวัดในแม่สอด

วัดอรุณเขต (ซ้าย) วัดมณีไพสณฑ์ (กลาง) เจติยวัดไทยวัฒนาราม (ขวา)

ที่มา: ผู้เขียน (2562)

3. ไทล้านนา-วัดเซตวันคีรี บ้านแม่ละเมา ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากในประวัติจะกล่าวถึงความเชื่อของวัดของกลุ่มชาวเหนือ อันประกอบด้วยคนลำปาง จากการสัมภาษณ์และพูดคุยกับเจ้าอาวาส ซึ่งพูดเป็นภาษาเหนือและบอกว่าตัวท่านเองเกิดที่แม่สอดและโตที่แม่สอด แต่ยังพูดภาษาไทยเหนือของลำปางได้อยู่โดยมีพื้นถิ่นการอพยพเข้ามา ประกอบอาชีพค้าไม้ในช่วงแรก ๆ และตั้งวัดอยู่กระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งคนส่วนใหญ่ในชุมชนยังเป็นไทเหนือ สะท้อนวิถีชีวิตภาษาและความเชื่อเป็นแบบคนเหนือ มีพิธีกรรม การสวด การประกอบประเพณี รวมทั้งสถาปัตยกรรม จะเป็น

แบบพื้นเมืองที่มาแบบลำปาง เป็นต้น ซึ่งจากข้อมูลที่ปรากฏทำให้เห็นว่าภาพลักษณ์เหล่านี้เป็นความหลากหลาย ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเชื่อที่แตกต่างกันไปในตัวแต่มีจุดเกาะเกี่ยวเป็นพระพุทธศาสนา เป็นต้น

วัดเชตะวันคีรี ด้านแม่ละเมา ตามประวัติเคยเป็นเส้นทางเดินทัพของพม่าในคราวที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อปี พ.ศ.2112 โดยมีพระเจ้าบุเรงนอง (Bayinnaung, ค.ศ.1551-1581) กษัตริย์พม่าเป็นแม่ทัพ หรือสมัยพระเจ้าตะเบงชเวตี้ (Tabinshwehti, ค.ศ.1530-1550) เมื่อปี พ.ศ. 2091 ที่ขาดแคลนเสบียง จนในที่สุดก็ต้องยกทัพกลับไป หลังล้อมกรุงศรีมาเป็นเวลานานแต่ไม่สามารถตีได้ แต่ศึกครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก และทัพพม่าที่ยกมาตีกรุงศรีครั้งนี้มีจำนวนถึง 5 แสนคน โดยมีทัพจากหัวเมืองต่างๆทางฝั่งพม่าร่วมสมทบ กลายเป็นกองทัพขนาดใหญ่ และด้วยกำลังทหารอันยิ่งใหญ่ของทัพพม่าจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ไทยต้องพ่ายแพ้แก่พม่าเมื่อปี พ.ศ. 2112 ในบริเวณวัดจะมีพิพิธภัณฑ์มีของเก่าหลายอย่าง ซึ่งเป็นของที่ชาวบ้านแม่ละเมอนำมาถวายให้กับวัด ชาวบ้านบอกว่าหมู่บ้านละเมาในตำบลพะวอทั้งหมู่บ้าน เคยเป็นที่ตั้งค่ายของพม่ามาก่อน จึงพบเห็นของเก่าแก่ยุทธภัณฑ์จำนวนมากในบริเวณนี้ ที่กองทัพพม่าทิ้งไว้ และไม่ห่างจากตัววัดมากนักก็ยังมีร่องดินเป็นทางยาวที่พม่าขุดเอาไว้ และของในพิพิธภัณฑ์ที่เห็นนี้เป็นเพียงส่วนน้อย ยังมีของมีค่าอีกหลายอย่างที่ชาวบ้านเก็บไว้ที่บ้านและยังไม่ได้นำมาให้กับทางวัด

4. วัดไทยในวิถีแบบไทยพื้นถิ่น เช่น วัดโพธิ์คูณ วัดมณีโพธิ์พนม วัดอรัญเขต ซึ่งเป็นวัดที่สะท้อนถึงความเป็นพื้นถิ่น นัยหนึ่งแม่สอดเป็นรัฐชายแดน ที่ผสมรวมระหว่างกลุ่มพื้นเมือง ผู้อพยพ และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ แต่ก็ยังคงรักษาแบบแผนประเพณีของวัดในพระพุทธศาสนา ด้วยวิถีทางศาสนา วัดในแม่สอดจึงเป็นจุดรับศรัทธาของกลุ่มพุทธศาสนิกได้ในหลากหลายชาติพันธุ์ โดยมีจุดยึดยืนคือพระพุทธศาสนาที่เหมือนกันด้วย

ดังนั้นในความเป็นศาสนและวัฒนธรรม ความเป็นพระพุทธศาสนาจึงเป็นจุดเชื่อมที่สำคัญ ดังปรากฏเป็นข้อมูลที่ว่าอำเภอแม่สอด ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู และซิกข์ นอกจากนั้นชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ นับถือผี ดังจะเห็นได้จากการเช่นไหว้ผีใน วันประเพณีที่สำคัญของชนเผ่า อาทิ วันขึ้นปีใหม่ งานแต่งงาน เป็นต้น แต่ทั้งหมดมีจุดยึดยืนอยู่กับวัดในพระพุทธศาสนาในแบบชาวพุทธ แม้ในความเป็นจริงวัดเหล่านั้นจะมีภาพลักษณ์ที่แตกต่างกันในจุดกำเนิด อาทิ กำเนิดวัดแบบไทยเหนือ (เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน ฯลฯ) วัดแบบไทใหญ่ วัดแบบพม่า ซึ่งปัจจุบันอาจมีสถาปัตยกรรมที่มีแบบแผนยึดโยงอยู่กับพม่า กระเหรี่ยงไท ไทย และเริ่มต้นและมีสภาพที่เปลี่ยนไปตามบริบทปัจจุบันแล้วก็ตาม แต่ภาพลักษณ์สถาปัตยกรรมการอยู่อาศัยและประวัติของแต่ละวัดมีภาพประวัติศาสตร์ของการเชื่อมโยงกับที่มาดั้งเดิม แต่ทั้งหมดเป็นการย้อนกลับไปหาประวัติเดิม แต่ก็เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในปัจจุบันดังปรากฏแตกต่างหลากหลายแต่มีเอกภาพที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

สรุป

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่แม่สอด จะพบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าเป็นเอกภาพภายใต้ความเป็นชาวพุทธ หรือวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะมีความแตกต่างในเชิงชาติพันธุ์เป็นหลัก แต่เมื่อถอดออกก็เหลือเพียงความเป็นมนุษย์และเผ่าพันธุ์ของคนเท่านั้น ดังพุทธพจน์ที่ว่าไม่มีใครดีเลว เพราะเป็นพราหมณ์ แต่ทุกคนดีเลวเพราะการกระทำ ดังนั้นแนวคิดความเป็นชาติพันธุ์ เผ่าพันธุ์ ศาสนาจึงเกิดขึ้นมาภายหลังความเป็นมนุษย์เสียมากกว่า ศาสนาแม้จะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ศาสนาเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมให้สมาชิกในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้นความแตกต่างหลากหลายในเชิงชาติพันธุ์ที่แม่สอด จึงมีการผสมผสานกลืนกลายด้วยพระพุทธศาสนา จึงทำให้ประชาสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แตกต่างแต่ไม่แตกแยกที่แม่สอดจึงเห็นวัดไทยพื้นถิ่น ไทย ล้านนา กระเหรี่ยง พม่า แต่ทั้งหมดมีจุดเกาะเกี่ยวเป็นพระพุทธศาสนา แม้ประวัติพัฒนาการของความเป็นมาของวัด ของพระพุทธศาสนาจะแตกต่างที่มาและการก่อตั้ง รวมไปถึงสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างในเชิงชาติพันธุ์แต่ลักษณะร่วมทางพุทธศาสนาได้กลายเป็นเอกลักษณ์ร่วมของการอยู่ร่วมกัน (2) ความเป็นพหุลักษณะของกลุ่มชาวจีนในแม่สอดที่นับถือพระพุทธศาสนา และในเวลาเดียวกันก็ยังมีศาลเจ้าหรือว่าด้วยความเชื่อเกี่ยวกับวิถีของความเป็นชาวจีนอันสัมพันธ์กับอาชีพในการค้าขายและมีศาลสำหรับบูชาบรรพบุรุษด้วยเช่นกัน (3) ความแตกต่างในเชิงชาติพันธุ์ พม่า กระเหรี่ยง บังคลาเทศ ที่นับถือศาสนาอิสลาม และคริสต์ศาสนาที่มีปรากฏอยู่ในแม่สอด แต่ทั้งหมดเป็นพหุลักษณะของการอยู่ร่วมกันในมิติที่แตกต่าง

จากภาพรวมของการเดินทางในครั้งนี้จึงเป็นการบันทึกเล่าเรื่อง กับสิ่งที่พบและปรากฏคือความแตกต่างไม่ใช่ความแตกแยก วัดแม้จะต่างในเชิงกายภาพและกำเนิดของการก่อตั้ง แต่ทั้งหมดคือชาวพุทธทุกคนเข้าถึงได้ พระพุทธศาสนาเป็นมรดกร่วมกลางที่ทุกคนสามารถเป็นเจ้าของร่วม แต่ความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างมิได้เป็นอุปสรรคของการนับถือปฏิบัติพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด ดังพุทธพจน์ที่ว่าแม่น้ำทุกสายไหล ลงสู่แม่น้ำคงค ในความหมายคือในความเป็นวัดพุทธทั้งหมด แม้จะแตกต่างกันในรายละเอียดแต่ทุกคนเป็นชาวพุทธเหมือนกัน ในความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่แม่สอด ประมวลรวมแล้วจะเหลือเพียงทุกคนเป็นมนุษย์ที่ต้องเกิดแก่เจ็บตาย เป็นมนุษย์ที่มีธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง คือเกิดแล้วตายไม่เหลืออะไร เหลือเพียงความทรงจำจากรุ่นสู่รุ่นจากคนสู่คนเท่านั้น

อำเภอแม่สอด เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนหลายเชื้อชาติมาอยู่ร่วมกัน อาทิ ประชาชนพื้นเมืองดั้งเดิมและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ชาวไทยใหญ่ (มีหลายเผ่า) ชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยง เผ่าม้ง ชาวเมียนมา รวมทั้งชาวไทยมุสลิม ชาวไทยจีน จึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี และการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู-ซิกข์ จุดแข็งของอำเภอแม่สอดคือทุกเชื้อชาติ ศาสนาสามารถ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและประชาชนเคารพในความแตกต่าง ผู้นำทางศาสนามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้เกียรติซึ่ง กันและกันรวมถึงประชาชนในพื้นที่อำเภอแม่สอดมีการยอมรับในวัฒนธรรมประเพณีที่มีความหลากหลาย แต่สามารถผสมผสานวัฒนธรรมประเพณีอยู่

ร่วมกันในสังคมได้อย่างกลมกลืนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ระหว่างวิถี วัฒนธรรมพื้นเมืองแบบชาวไทย ล้านนา และประเพณีของชาวไทยใหญ่ ตลอดจนชาวไทยภูเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จนกลายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของอำเภอแม่สวด

ดังนั้นแม่สวดศึกษาจึงมีความหมายเป็นการศึกษาเชิงพื้นที่อำเภอแม่สวด ที่มีความเป็นพหุลักษณะและมีความหลากหลายทั้งในเชิงชาติพันธุ์ ภาษา ความเชื่อ รวมไปถึงวิถีของการดำเนินชีวิต ในประเด็นของการศึกษาทำให้เห็นความหลากหลายนั้น มีลักษณะผสมรวมกับชาติพันธุ์ทำให้เกิดประเด็นทางความเชื่อที่แตกต่างกัน ประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ แม่สวดในฐานะที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษนับเป็นความจำเป็น ที่จะต้องศึกษาในมิติทางสังคม วัฒนธรรม เพื่อทำให้เห็นว่าการแตกต่าง หลากหลายอยู่ร่วมกันได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ปรับตัว ยอมรับ และเคารพในกันและกัน ซึ่งจะนับเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเชิงพื้นที่ เป้าหมายเพื่อเรียนรู้ เข้าใจ และอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ เป้าหมายเพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เป็นพื้นที่พิเศษอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการบริหารอำเภอแบบบูรณาการอำเภอแม่สวด (ก.บ.อ.). (2564). *แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ฉบับทบทวน พ.ศ.2564 อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก*. ตาก : สำนักงานคณะกรรมการบริหารอำเภอแบบบูรณาการอำเภอแม่สวด.
- เจนจิรา ฝันเต็ม และคณะ.(2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สวด จังหวัดตาก. *สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 25(1), 135-150.
- นพชัย สิทธิ และคณะ. (2563). การจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่น เรื่อง แม่สวดศึกษาเพื่อส่งเสริมพลเมืองเข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(1), 96-108.
- นพพล อัครชาติ. (2557). กระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อการจัดตั้ง “นครแม่สวด”: ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชนชั้นนำ ในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 1(2), 132-168.
- บรรพต แด่ไธสง และพระมหาภริรัฐกรณ์ อัสมาลี. (2558). *การศึกษาวิเคราะห์เชิงจริยศาสตร์ในการปฏิบัติกรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต* (รายงานการวิจัย). บุรีรัมย์ : วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์.
- บุษิตา สังข์แก้ว และพันธ์รักษ์ ผูกพันธ์. (2561). สถานภาพและแนวทางการพัฒนานโยบาย การจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษา อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก. *วารสารพัฒนาลังคม JSD*, 20(1), 17-40.
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาวิโร (ศรีสมุทร) และบุญเดือน ทรัพย์เพชร. (2563). การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิติศาสนา ของคณะสงฆ์ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 5(1), 105-118.

- พระวงศ์แก้ว วราโภ (เกษร). (2555). การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติกรรมฐานของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) กับพระธรรมวิสุทธิมงคล(บัว ญาณสมฺปนฺโน) (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิทักษ์ อินทียศ. (2546). ปัญหาฝั่งอพยพสำนักสงฆ์ถ้ากระบอกกับผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพรินทร์ มากเจริญ. (2551). ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน : กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรินทร์ มากเจริญ. (2551). ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน : กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี พูนผลวัฒนาภรณ์. (2553). ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. *วรรณวิทัศน์*, 10(1), 1-20.
- यररยง เดชสะท้าน. (2561). ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) วัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(2), 106-114.
- รพีพรรณ จักรสาน. (2015). ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์จีนและการสร้างอัตลักษณ์ของเมืองแม่สอด ตั้งแต่ พ.ศ.2510 ถึง พ.ศ. 2554. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 3(1), 15-39.
- วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). รัฐชาติสมัยใหม่ อำนาจทุนนิยม การพนันชายแดน ในพื้นที่แม่สอด-เมียวดี. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 12 (ฉบับเพิ่มเติม 1), 115-138.
- ศุภชัย ศรีสุชาติ และแก้วขวัญ ตั้งติพงศ์กุล. (2558). *โครงการศึกษาวิเคราะห์ เรื่องแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา : เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ กระทรวงแรงงาน.
- สมักร์ กอเข้ม. (2019). ปฏิภาณภาวะของพรมแดนชาติพันธุ์และรัฐชาติในตลาดเมืองชายแดนแม่สอด . *วารสารสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 22(2), 11-51.
- สำเร็จ ปานดิษฐ์ และรุจี ศรีสมบัติ. (2560). ดนตรีพม่าในการแสดงพระธรรมเทศนา : กรณีศึกษาวงชาวยาวคณะเขมยเมี้ยวใจ วัด ไทยวัฒนาราม ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(2), 81-89.
- หริรักษ์ จันทิมะ. (2563). แนวทางเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด เพื่อรองรับการขยายตัวของระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เขตเศรษฐกิจพิเศษ “นครแม่สอด”. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 13(1), 99-117.
- Tim, W. (2008). *General Vang Pao's Last War*. New York: Times Magazine.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลอยในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ้ง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ้ง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระสุกิจจ สุจินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวิระ, ทัศนวิทย์และวิวิทย์ของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, // ปีที่(ฉบับที่), // เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดาวิมล หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มุลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์.

พระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส (हररररर). (2558). รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระปลัดระพิน พุทธิสาร. (2559, 5 กุมภาพันธ์). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2560). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2560, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2017). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2017, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.//(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ).//ราชกิจจานุเบกษา.//เล่ม ตอน.//หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//น. หรือ p. หรือ pp.
เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (16 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (16 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (16 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (16 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร, กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (16 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (16 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (16 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (16 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 3(1), 25-31.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มุลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เพือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (20 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (16 pt)

Affiliation of the main author (English) (16 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (16 pt)

E-mail:

Abstract (16 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis, Findings were as follows: (present
only the most interesting research findings).....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (16 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (16 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (16 pt)

- 1..... (16 pt)
- 2..... (16 pt)
- 3..... (16 pt)

Methodology (16 pt)

(1.6. pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (16 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

[illegible]

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

Discussion (16 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Body of knowledge (16 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Recommendations (16 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

References (16 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

[illegible]

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (16 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (16 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (16 pt)

(16.pt) เขียนบทพจนานุกรมแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน การเขียนบทความวิชาการ

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of multiple sets of three horizontal dashed lines, providing a guide for letter height and placement. The lines are evenly spaced across the entire page, which is otherwise blank.

เนื้อหา (16 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

សរុប (16 pt)

(16 pt).

เอกสารอ้างอิง (16 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (20 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (16 pt)

Affiliation of the main author (English) (16 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (16 pt)

E-mail:

Abstract (16 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (16 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (16 pt)

(16 pt).

Content (16 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

Conclusion (16 pt)

(16 pt).

[illegible]

References (16 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

This image shows a full page of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page, typical of notebook or legal stationery. There are no margins, text, or other markings on the page.